

Sendikalar Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bir madde ile 31 nci maddesine bir bend eklenmesi hakkında kanun tasarısı ile Sakarya Milletvekili Hayrettin Uysal ve 16 arkadaşının, 274 sayılı Sendikalar Kanununun 2 nci maddesinin değiştirilmesi, Yozgat Milletvekili Abdullah Baştürk ile 4 arkadaşının, 274 sayılı Sendikalar Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 4 ncü maddesinin (c) bendinin kaldırılması, İstanbul Milletvekili Rıza Kuas'ın, 274 sayılı Sendikalar Kanununun bir kısım maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifleri ve Adalet, Çalışma ve Plân komisyonlarından seçilen 3 er üyeden kurulu 23 numaralı Geçici Komisyon raporu (1/194, 2/84, 2/140, 2/287)

Sendikalar Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bir madde ile 31 nci maddesine bir bend eklenmesi hakkında kanun tasarısı (1/194)

T. C.

Başbakanlık

3 . 2 . 1970

Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi

Sayı : 71 - 974/993

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Çalışma Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 3 . 2 . 1970 tarihinde kararlaştırılan «Sendikalar Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bir madde ile 31 nci maddesine bir bend eklenmesi hakkında kanun tasarısı» ile gerekçesi ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

Süleyman Demirel
Başbakan

Sendikalar Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bir madde ile 31 nci maddesine bir bend eklenmesi hakkındaki kanun tasarısı gerekçesi

Tatbikatta kanunun yürürlüğe girdiği tarihten bugüne kadar geçen devre zarfında görülen aksaklıkları gidermek ve bilhassa memur ve işçi tarifinin tefsiri dolayısıyla çıkan uyumsuzlukları bertaraf etmek maksadıyla bu kanunun hazırlanması zarureti hâsıl olmuştur. Değişikliği gerektiren gerekçeler-her maddede ayrı ayrı gösterilmiştir.

Madde 5. — Bilhassa toplu iş sözleşmesi yapmaya yetkili sendikada kayıtlı bulunup bulunmadıklarının anlaşmazlıklara sebebiyet vermiyecek şekilde ortaya çıkmasını temin için sendika üyeliğinin iktisabında müracaat kâfi görülmemiş, üyeliğin ancak yazılı müracaat ve üye kayıt defterinin imzalanması suretiyle iktisabolunacağı hükme bağlanmıştır.

Madde 6. — Keza yine yetki tesbitinde çeşitli karışıklıklara sebebiyet vermesi dolayısıyla üyelikten çekilmenin ilgili teşekküle noter vasıtasıyla bildirilmesi suretiyle mümkün olacağı hususu maddenin 1 nci fıkrasına eklenmiştir.

Madde 9. — Mevcut metinde her hangi bir işkoluna dâhil olmayıp bu kanuna göre sendika kurmak ve sendikalara üye olmak hakkına sahibolanlar ayrı bir işkolu olarak tavsif edilmiş ve diğer bütün işkolları ile ilgili sayılmıştır.

Tatbikatta genel hizmet işkolunun bütün işkolları ile ilgili sayılması çeşitli karışıklıklara ve aksaklıklara sebeb olduğundan, maddede bu işkolunun diğer bütün işkolları ile ilgili sayılacağı hususundaki hüküm çıkarılmıştır.

Madde 13. — İşkolu esasına göre kurulan sendikaların genel kurullarının üye sayısı esasına göre toplanması ve toplantı oranını teşkil etmeleri fiilen imkânsız olduğundan, gerek sendikalar ve gerekse federasyon ve konfederasyonların genel kurullarında bugün tatbik edilmekte olan delege usulünün maddede yer alması sağlanmıştır.

Madde 18. — Feshedilen veya infisah eden sendika, birlik, federasyon veya konfederasyonun tüzüklerinde bir sarahat bulunmadığı ahvalde mallarının nerelece devredileceği hususunun ayrıca tasrihinde fayda mülâhaza edilmiş ve maddeye gerekli ilâve yapılmıştır.

Madde 21. — 275 sayılı Kanunun 6 nci maddesinde yapılan değişiklikle sendika tarafından verilen izin yalnız bir hususa inhisar ettirildiğinden, dengeyi sağlamak ve gelişikliği ortadan kaldırmak gayesiyle, bu maddede bahis konusu edilen izin keyfiyetinin toplu iş sözleşmesi dışındaki haklara aid olduğu açıklanmıştır.

Madde 23. — İşverenler tarafından kesilen sendika üye aidatının, yine işveren tarafından ilgili sendikaya bir ay içerisinde yatırılması mecburiyeti konulmuştur.

Madde 25. — Genel kurul kongrelerinin en geç iki yılda bir toplanma müddeti tatbikatta çeşitli güçlüklerle, malî külfetlere meydan verdiğinden ve sendika faaliyetlerinin verimli bir hal almasına engel teşkil ettiğinden, bu müddetin 3 yıla çıkarılması uygun ve faydalı görülmüştür.

Madde 31 e eklenen bend — Sendika aidatını süresi içinde yatırmıyan işverenlere uygulanacak müeyyide konmuştur.

Ek madde — İş kanunları ile 274 ve 275 sayılı kanunların âhmed sektöründeki tatbikatında çıkan uyumsuzluklar, işçi ve memur tariflerinin mevcut bulunmamasından değil, çeşitli kanunlardaki işçi - memur kavramına çeşitli mânalar verilmesinden doğmaktadır. Bu itibarla, aksaklığın giderilmesi yeni bir tarifile değil, aksaklığa sebebiyet veren tefsire müsait hususların önlenmesine bağlı görülmüştür. Bu sebeple kamu sektöründe çalışan kimselerin müktesep özlük, malî ve sosyal haklarına hâle getirilmeden, bunların hangilerinin İş kanunları ile 274 ve 275 sayılı kanunlara tabi tutulmaları gerekeceği hususu üzerinde durulmuştur.

Bilindiği üzere, 7244 sayılı Kanunun şümülü içinde bulunan kimseler, esasen İş kanunları ile 274 ve 275 sayılı kanunların uygulama alanı dışında bulunmaktadır. Bu husus kazai mercilerin mustakar kararları ile teyyüdetmiştir.

Ancak personeli 7244 sayılı Kanuna tabi bulunan müesseselerce işletilen işletmelerde çalışan kimselerin iş kanunları ile 274 ve 275 sayılı kanunların uygulama alanı dışında bırakılması, statü hukuku ile ilgisi bulunmıyan ve tipik işçi niteliğini taşıyan bu kimselerin, Anayasa ile teminat altına alınmış bulunan haklarının zedelenmesini mucibolmaktadır. Bu bakımdan kanunda gerekli tadilât yapılmış ve esas itibariyle bu işletmelerin bürolarında çalışanlar hariç tutularak diğer personeli hakkında İş kanunları ile 274 ve 275 sayılı kanunların uygulanması hükme bağlanmıştır. Bu arada, özel kanunlarla kurulmuş olan müesseselerce işletilen işletmelerde çalışanların durumları ile 4/10195 sayılı Kararnameye göre çalışanların özellikleri de göz önünde tutulmuş ve bunlar için istisnai hükümler konmuştur. Keza hastane ve okullar ile belediyelerin işletme mahiyetinde olmıyan hizmetlerinde çalışanlar hakkında ayrı hükümler öngörülmüştür.

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Sendikalar Kanununun bâzı maddelerinin de- ğiştirilmesi ve bu kanuna bir madde ile 31 nci maddesine bir bend eklenmesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — 274 sayılı Kanunun 5, 6, 9, 13, 18, 21, 23 ve 25 nei maddeleri aşağıda yazılı olduğu şekilde değiştirilmiştir.

Üyeliğin kazanılması

Madde 5. — Bu Kanuna göre kurulan meslekî teşekküllere üye olmak ihtiyaridir. Üyelik yazılı müracaat ve üye kayıt defterinin imzalanması suretiyle iktisab olunur.

2. İşçi sendikalarına üye olmak için bu kanuna göre işçi sıfatını taşıyan kimsenin onaltı yaşını doldurması gerekir; onaltı yaşından küçük olanlar, kanuni temsilcilerinin yazılı muvafakatiyle üye olabilirler. Ancak onaltı yaşından küçük olanlar, sendika genel kurulunda oy kullanamazlar.

Üyelikten ayrılma

Madde 6. — 1. Her üye, istediği zaman, üyesi bulunduğu meslekî teşekkülden çekilebilir. Çekilme noter vasıtasıyla bildirilir.

2. Bir teşekkülden çekilen üyenin aidatını üç aylık fazla ödemeye devam edeceğine dair teşekkül tüzüğüne hükmün konamaz.

İşini eski işyerinin bulunduğu Belödiye veya köy sınırları dışında başka bir yere nakleden veya eski işinin dâhil olduğu işkolunun veya hut onunla ilgili işkollarının dışında başka bir işkoluna aktaran yahut kendisine ihtiyarlık veya daimi mâlûliyet aylığı bağlanan üye için bu bend hükmü tatbik olunmaz.

3. İşçi veya işveren teşekküllü üyeliği vasfı kalkan şahıs aidat ödemiş veya topyekûn ödemede bulunmuş olduğu her nevi yardımlaşma veya ihtiyarlık sandıklarındaki üyelik hakkını, o sandığa yapmış olduğu ödemeler nisbetinde muhafaza eder.

Bu haktan istifade edebilmesi için yapılması lüzumlu ödemelerin yekûnu teşekkül tüzüklerinde tesbit edilir. Ancak, bu miktar beşyüz liradan fazla olamaz. Teşekkül tüzükleri, bu halde kullanılması için gerekli yazılı talebin, üyelikten çekilme tarihinden itibaren ne kadar

müddet içinde yapılması gerektiğini de tesbit eder. Bu müddet onbeş günden az ve iki aydan fazla olamaz.

Sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonların kuruluş şartları

Madde 9. — 1. İşçi sendikaları, aynı işyerinde veya aynı işkolundaki işyerlerinde çalışan işçilere veyahut birbirleriyle ilgili işkollarında çalışan işçileri içine alır.

İşveren Sendikaları, aynı işkolunda veyahut birbirleriyle ilgili işkollarında çalışan işverenleri içine alır.

2. a) Sendika birlikleri, belirli bir mahal veya bölge sınırları içinde, birbirleriyle ilgili olmayan çeşitli işkollarında dahi olsa, mevcut sendikaların en az ikisinin;

b) Federasyonlar, aynı işkolunda ve o işkolunda ve o işkolu ile ilgili işkollarında mevcut sendikalardan en az ikisinin;

c) Konfederasyonlar, mevcut birlik, federasyon ve - Türkiye çapında faaliyette bulunmayı hedef tutmak şartıyla - işkolu esasına göre kurulu sendikalardan en az ikisinin;

Üye sıfatıyla bir araya gelmeleri suretiyle kurulurlar.

3. İşkolları ve bunların birbirleriyle ilgili olanları, Çalışma Bakanlığınca yapılacak bir yönetmelikle tesbit olunur. Bu yönetmelik, milletlerarası normlar dikkate alınarak hazırlanır. Çalışma Bakanlığı, yönetmeliği hazırlarken, Yüksek Hakem Kurulunun, en çok işçi mensubu olan işçi konfederasyonu ile en çok işveren mensubu olan işveren konfederasyonunun - yoksa - Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliğinin istişari mütalâalarını alır. Bu mütalâaların, talep tarihinden itibaren en geç on gün içinde verilmesi gereklidir.

Bu Yönetmeliğe göre her hangi bir işkoluna dâhil olmayıp bu Kanuna göre sendika kurmak ve sendikalara üye olmak hakkına sahibolanlar, genel hizmet işkoluna dâhil sayılırlar. Genel hizmet işkolu, ayrı bir işkolu sayılır.

Bu Yönetmelik aleyhinde veya bu Yönetmeliğin uygulanması ile ilgili işlemler aleyhinde Danıştayda açılacak iptal dâvaları iki ay içinde karara bağlanır.

Toplantı nisabı; katılma ve çekilme

Madde 13. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin genel kurullarının ve teşekküllerin şubelerinin kongrelerinin toplantı nisabı, üye veya delege tamsayısının salt çoğunluğudur. Meslekî teşekkül tüzüğünde daha yüksek bir nisap tesbit edilebilir. Nisap sağlanmazsa, ikinci toplantı, birinci toplantı gününden en çok 15 gün sonraya bırakılır. İkinci toplantıda nisap aranmaz, gelenlerin ekseriyetiyle seçim yapılır.

Yukardaki fıkrada zikrolunan delegeler meslekî teşekkül genel kurullarına seçilirler. Genel Kurul bu yetkisini bir başka kurula devredemez.

Delegelerin seçim usulleriyle sayıları meslekî teşekküllerin tüzüklerinde tesbit edilir.

2. Belli bir birlik veya federasyona üye olmak, sendika genel kurulunun toplantı nisabına göre toplanan genel kurulun salt çoğunluğunun kararıyla mümkündür. Belli bir konfederasyona üye olmada da; 9 ncu maddenin 2 nci bendinin (c) fıkrasında zikri geçen sendikaların, birliklerin ve federasyonların genel kurulları için aynı hüküm uygulanır.

3. Birlik, federasyon ve konfederasyonların kurulmasında da 2 nci bend hükümü uygulanır.

4. Bir sendikanın üyesi olduğu birlik, federasyon veya konfederasyondan; birlik veya federasyonun da üyesi olduğu konfederasyondan çekilmesi hususunda da, 2 nci bend hükümü uygulanır.

5. Milletlerarası teşekküllere katılma ve çekilme de 2 nci bend hükümü uygulanır.

6. Sendikaların kendi aralarında, birliklerin kendi aralarında, federasyonların kendi aralarında ve konfederasyonların kendi aralarında birleşmesi hususunda da, 2 nci bend hükümü uygulanır.

Birleşme ile ilgili usul ve merasim konusunda, 12 nci maddenin 1, 2 ve 3 ncu bendleri uygulanır.

9 ncu madde hükümleri saklıdır.

Fesih veya infisah halinde malların devri

Madde 18. — Feshedilen veya infisah eden sendika, birlik, federasyon ve konfederasyon bir işveren teşekkülü ile malları, bu Kanun veya sair kanunlar gereğince kurulmuş başka bir işveren teşekkülüne; bir işçi teşekkülü ise, bu Kanuna göre kurulmuş diğer bir işçi teşekkülüne devredebilir.

Feshedilen veya infisah eden sendika, birlik, federasyon veya konfederasyonun tüzüklerinde bir sarahat bulunmadığı takdirde malları :

a) Türkiye çapında faaliyet gösteren bir sendika ise, üyesi bulunduğu konfederasyona,

b) Federasyon üyesi bir sendika ise bağlı bulunduğu federasyona,

c) Birlik üyesi bir sendika ise, bağlı bulunduğu birliğe,

d) Federasyon ise, bağlı bulunduğu konfederasyona,

e) Birlik ise, kurulu bulunduğu mahallin en çok üyeye sahibolan sendikaya,

f) Konfederasyon ise, diğer bir konfederasyona,

g) Hiçbir teşekküle bağlı olmıyan bir sendika ise, aynı işkolunda kurulu en çok üyeye sahip sendikaya veya federasyona, bu tip bir sendika ve federasyon yoksa en çok üyeye sahip konfederasyona, devredilir.

Malların bunlardan gayrı gerçek veya tüzel her hangi bir şahsa veya teşekküle veya müesseseye devri veyahut feshedilen teşekkülün üyeleri arasında paylaşılması yasaktır.

Meslekî teşekküllerin sağladıkları haklardan istifade

Madde 21. — Bu Kanuna göre kurulan işçi veya işveren teşekkülünün kedi faaliyetleri sayesinde mensuplarına toplu iş sözleşmesi ile getirilen haklar dışında sağladığı menfaatlerin, o teşekkülün mensubu olmıyanlara teşmili, bahse konu teşekkülün yazılı muvafakatine bağlıdır.

Toplu iş sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununun 8 nci maddesi uyarınca Bakanlar Kurulunun bir toplu iş sözleşmesini teşmül etmesi halinde, yukardaki fıkra hükümü uygulanmaz.

Aidat

Madde 23. — 1. — Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, üyelerince ödenecek aidat miktarını, Cemiyetler Kanunundaki kayıtlara bağlı kalmaksızın tesbit edilebilirler.

2. — Aidatın tesbiti, azaltılması veya çoğaltılması Genel Kurul kararı ile olur.

3. — Belli bir işyerinde çalışan işçilerin en az dörtte birinin belli bir sendikaya veya bir arada hareket eden muhtelif sendikalara mensubolması halinde, bu işçileri temsil ettiğini tevsik eden sendika veya sendikaların yazılı müracaatı ve aidatı kesilecek sendika veya işçilerin listesini vermesi üzerine, işveren, üyelik aidatını ve Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu gereğince o sendikaya veya onun mensubolduğu federasyona ödenmediği gerekli dayanışma aidatını, işçilere yapacağı ücret tediyeatından kesmeye ve hangi işçilerin üyelik veya dayanışma aidatını kestiğini bir liste halinde ilgili sendikaya bildirmeye ve kesilen aidatı en geç ertesi ayın sonuna kadar sendikaya yatırmaya mecburdur. Bu hükme göre üyelik veya dayanışma aidatını kesmiyen, ilgili sendika veya sendikalara karşı, kesmediği aidat tutarınca sorumludur.

Sendika bu hizmeti karşılığında işverenin masraflarını, işverenin talebi üzerine, ödemeye mecburdur.

Genel Kurul ve şube kongreleri

Madde 25. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller genel kurullarının ve şube kongrelerinin engeç üç yılda bir toplanması;

2. — Genel kurullarda ve şube kongrelerinde, başkanlık divanı ve komisyon seçimleri hariç, bütün seçimlerin gizli oyla yapılması;

3. — İki genel kurul toplantısı ve şube kongresi arasındaki devreye ait hesap raporu ile denetçi raporunun ve gelecek devreye ait bütçe teklifinin genel kurul ve şube kongresi üyelerine toplantıdan önce dağıtılması mecburidir.

MADDE 2. — 274 sayılı Kanunun 31 nci maddesine aşağıdaki bend eklenmiştir.

13, 23 ncu madde gereğince kesilen üye aidatını süresi içinde sendikaya yatırmıyan iş-

verene, beşyüz liradan ikibin liraya kadar ağır para cezası hükmedilir.

MADDE 3. — 274 sayılı Kanuna aşağıdaki madde eklenmiştir.

EK MADDE — 7244 sayılı Kanuna tabi kimselerle özel kanunlarla kurulu müesseselerde çalışan kimseler ve 15 . 4 . 1958 gün ve 4/10195 sayılı Kararname ile yürürlüğe konulmuş bulunan muayyen ve muvakkat müddetli hizmetlerde çalıştırılacak yevmiyeli personel talimatnamesi hükümleri uyarınca görevlendirilen kimseler hakkında iş kanunları ile 274 ve 275 sayılı kanunlar uygulanmaz.

Ancak personeli 7244 sayılı Kanuna tabi bulunan idarelerle özel kanunlarla kurulmuş olan müesseselere bağlı işletme ve atölyelerde ve belediyelerin ve özel idarelerin işletme şeklinde olmıyan su, elektrik, havagazı, otobüs hizmetlerinde çalışan kimseler hakkında (fiilen büroda çalışanlar, 4/10195 sayılı Kararnameye tabi olanlar, hastane ve okullar hariç) iş kanunları ile 274 ve 275 sayılı kanunlar uygulanır.

Bu kimseler 7244 sayılı Kanuna göre çalıştırılmaz.

Şu kadar ki, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte 1 nci fıkra hükümlerine tabi olmamakla beraber büroda çalışanlardan haklarında iş kanunları ile 274 ve 275 sayılı kanunlar uygulanmakta olanlara (4/10195 sayılı Kararnameye tabi olanlarla hastane ve okullarda çalışanlar hariç) bu kanunların uygulanmasına devam olunur.

Bu maddede belirtilen kimselerin 5434 ve 506 sayılı kanunlarla olan ilgileri devam eder.

Yürürlük

MADDE 4. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 5. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

3 . 2 . 1970

Başbakan	Devlet Bakanı
S. Demirel	R. Sezgin
Devlet Bakanı	Devlet Bakanı
H. Atabeyli	T. Bilgin

Adalet Bakanı <i>Y. Z. Önder</i>	Millî Savunma Bakanı <i>A. Topaloğlu</i>	Tarım Bakanı <i>İ. Ertem</i>	Ulaştırma Bakanı <i>N. Menteşe</i>
İçişleri Bakanı <i>H. Menteşeoğlu</i>	Dışişleri Bakanı <i>İ. S. Çağlayangil</i>	Çalışma Bakanı <i>S. Öztürk</i>	Sanayi Bakanı <i>S. Kılıç</i>
Maliye Bakanı <i>M. Erez</i>	Millî Eğitim Bakanı <i>O. Oğuz</i>	En. ve Ta. Kay. Bakanı <i>S. O. Avcı</i>	Turizm ve Ta. Bakanı <i>N. Cevheri</i>
Bayındırlık Bakanı <i>T. Gülez</i>	Ticaret Bakanı <i>G. Titrek</i>	İmar ve İskân Bakanı <i>H. Nakiboğlu</i>	Köy İşleri Bakanı <i>T. Kapanlı</i>
Sağ. ve Sos. Y. Bakanı <i>V. A. Özkan</i>	Güm. ve Tekel Bakanı <i>A. İ. Birincioğlu</i>	Orman Bakanı <i>H. Özalp</i>	Gençlik ve Spor Bakanı <i>İ. Sezgin</i>

Sakarya Milletvekili Hayrettin Uysal ve 16 arkadaşının, 274 sayılı Sendikalar Kanununun 2 nci maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi (2/84)

Ankara, 14 Kasım 1969

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

Sakarya Milletvekili Hayrettin Uysal tarafından verilen ve Çalışma Komisyonu 2/832 numara da kayıtlı «274 sayılı Sendikalar Kanununun 2 nci maddesinin değiştirilmesine dair» kanun teklifi İçtüzüğün 69 ncu maddesi gereğince hükümsüz kalmıştır.

Adı geçen kanun tekliflerinin yenilenmesini ve işleme konulmasını saygılarımızla arz ederiz.

Sakarya <i>H. Uysal</i>	Yozgat <i>A. Baştürk</i>	Kırşehir <i>M. Aksoy</i>	Sakarya <i>T. Boztepe</i>
Muğla <i>A. Döğertli</i>	Aydın <i>M. Çelik</i>	İzmir <i>K. Önder</i>	Konya <i>M. Üstündağ</i>
Sinop <i>F. Övet</i>	Ankara <i>C. Yorulmaz</i>	Ankara <i>S. Hiçerimez</i>	İçel <i>Ç. Yılmaz</i>
İçel <i>T. Özgüner</i>	Çanakkale <i>M. Çalkoğlu</i>	Kastamonu <i>M. Seydibeyoğlu</i>	Ankara <i>Y. Z. Yağcı</i>

Kayseri

T. D. Avcıoğlu

Yüksek Başkanlığa

Sakarya Milletvekili Hayrettin Uysal ve 13 arkadaşının, 274 sayılı Sendikalar Kanununun 2 nci maddesinin değiştirilmesine dair olan kanun teklifine imzalarımızı koyuyoruz, gereğinin yapılmasını rica ederiz.

4 . 12 . 1969

İzmir Milletvekili
Kemal Önder

Aydın Milletvekili
Mehmet Çelik

Muğla Milletvekili
Ali Döğertli

30 . 1 . 1969

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

«274 sayılı Sendikalar Kanununun 2 nci maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi» ve «Gerekçesi» ilişikte sunulmuştur.

Saygılarımla.

Hayrettin Uysal
Sakarya Milletvekili

274 sayılı Sendikalar Kanununun 2 nci maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi gerekçesi

274 sayılı Kanunun tatbikatında en çok problem yaratan husus, anılan kanunun 2 nci maddesi olmuştur. Şöyle ki,

Özellikle ikinci maddenin işçi sendikası üyeliğini düzenliyen bölümü uygulamada büyük problemler yaratmış ve bilhassa son zamanlarda yargı organları tarafından verilen bâzı kararlar, işçiye Anayasa ile sağlanmış sendikalara girme ve toplu sözleşme yapmak hak ve hürriyetini ortadan kaldıracı bir mahiyet arz etmiştir. Halbuki Anayasanın 46 nci maddesi gayet açık ve seçiktir. Kanunların da Anayasada düzenlenen hak ve hürriyetlere paralel olarak tedvini zarureti mevcuttur.

Her ne kadar 274 sayılı Sendikalar Kanununda «hizmet akdi» tanımına yer verilerek eski 3008 sayılı Kanundaki işçi tarifi çok genişletilmek istenmiş ise de, uygulamada 3008 sayılı Kanundaki işçi tarifinin de gerisinde bir daralma istikâmeti gösterilmiştir. Diğer taraftan uygulamada bu daralmaya 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 4 ncü maddesi gerekçe olarak gösterilmek istenmektedir. Halbuki bu madde Anayasanın 117 nci maddesiyle tam bir çelişme halindedir.

Artık 20 nci asırda Devletin iktisadi hayata müdahalesi ve bu müdahalenin devamlılığı üzerinde kimsenin münakaşa etmesine imkân yoktur. Daha açık bir ifade ile, Devlet iktisadi faaliyetlerde bulunacak, bâzı ahvalde fabrikalar işletecek ve burda işçi istihdam edilecektir. Kaldı ki Anayasanın 117 nci maddesi genel idare esaslarına göre Devletin yükümlü olduğu hizmetlerin memurlar eliyle yapılmasını öngörmektedir. Yoksa, Devletin genel idare esaslarına göre asli ve sürekli görevleri arasında yer almayan iktisadi faaliyetlerinin tümünde istihdam edilenlerin memur sayılması gibi, bugünün personel ve sosyal anlayışına taban tabana zıt bir görüşe yer vermeye imkân yoktur.

Bugün işçi niteliğinde olmakla beraber sadece ücreti kanunla düzenlenmiş bir büyük kütle işçi hukukundan istifade ettirilmemektedir. Halbuki iş hukuku alanında Devlet çıkardığı bâzı kanun, tüzük veya yönetmeliklerle hizmet akdinin muhtevasını bazan işçiyi korumak, bazan iktisadi düzeni sağlamak gibi amaçlarla, bir statü ile düzenlenmektedir.

Bu suretle hizmeti, kanun tarafından düzenlenmiş bir hizmet statüsüne girmekle bu statüde düzenlenen hususlar üzerinde zımnî bir anlaşma akdetmiş sayılmaktadır. Aksi düşünce halen uygulamadaki çelişmeyi kabul anlamını taşır. Gerçekten bugün aynı nitelikte aynı işi gören iki personelden birisi (D) diğeri (E) cetvellerinden ücret almalarına göre ayrı statüye tabi tutulmaktadır. Bu garipliğe son vererek, sendika kurma hak ve hürriyeti ile toplu sözleşme ve grev yapma hak ve hürriyeti Anayasa teminatı altına alınmadığı bir dönemde dahi işçinin tarifi bugünkü uygulamadan daha geniş bir mahiyet arz ederken, bu hakların Anayasa ile teminata kavuşturulduğu bir dönemde işçinin haklarının kısıtlanması sonucunu doğuran hizmet akdi tâbirine bir vuzuh vererek, işçi niteliğindeki yüzbinlerce çalışanı kanunun kapsamına kesin olarak almak zarureti ile karşı karşıya bulunmaktayız. Nitekim Anayasa Mahkemesinin 274 sayılı Kanunun bir maddesinin iptali ile ilgili açılan bir dâvayı karara bağlayan, 27 . 9 . 1967 tarih ve E. 963/336 K. 967/29 sayılı son kararı gerekçesinde de hizmet akdi anlayışımıza uygun bir görüş görmekteyiz.

Bu suretle;

a) Mer'î metnin birinci fıkrasının ikinci bendinde 274 sayılı Kanun yürürlüğe girerken istikbalde çıkacak bir yasaya atıfta bulunulduğunda ve işçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlilerinin kuracakları sendikalar 624 sayılı yasa ile düzenlendiğinden bu bend metninden çıkartılmış,

b) İşçi niteliğinde olan hizmetlilerden kadro karşılığı aylık ve ücret alanların bu kanuna göre işçi sayılacakları kabul olunmuş ve bunların hizmet statülerini tanzim eden yasaların 274 sayılı Kanuna aykırı hükümlerinin bu kanunun yürürlüğe girişinden itibaren hükümsüz sayılacağı gösterilmiştir.

c) Mer'î metnin üçüncü bendi de sendikacılık espirisine uymadığından metinden çıkartılmıştır. Zira, bu bend ile işçilik vasfını kaybeden ve uzun seneler işçilikten uzak kalanların sendika organlarında görev almaları sağlanmaktadır. Toplumun problemlerinden uzak olanların, hele o teşekkülün üyesi dahi olmadan, aynı topluluğu temsile hak kazandırılması düşünülemez. Yapılan değişiklik bu mahzuru önlemeye mâtuftur.

SAKARYA MİLLETVEKİLİ HAYRETTİN UYSAL VE 16 ARKADAŞININ TEKLİFİ

274 sayılı Sendikalar Kanununun 2 nci maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi

İşçi sendikası üyeliği :

MADDE 1. — 274 sayılı Sendikalar Kanununun 2 nci maddesi, aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

1. Hizmet akdine göre çalışmayı veya nakliye mukavelesine göre esas itibariyle bedeni hizmet arzı suretiyle çalışmayı yahut neşir mukavelesine göre eserini naşire terk etmeyi meslek edinmiş bulunanlar âdi şirket mukavelesine göre ortaklık payı olan esas itibariyle fiziki emek arzı suretiyle bir işyerinde çalışanlar - bu mukavelelerin aynı durumdaki herkese fiilen açık olması kaydıyla - bu kanun bakımından işçi sayılırlar. Bu kanun bakımından işçi sayılan kimseler, işçi sendikası kurmak ve işçi sendikalarına üye olmak hakkına sahiptirler. Bu maddenin kapsamına girip de kooperatif şirketlerde ortak olanlar ile anonim şirket hissedarlarından her hangi bir surette imtiyazlı hisse sahibi olmayanların işçi sendikası kurmak ve işçi sendikalarına üye olmak hakları saklıdır.

Birinci fıkra kapsamına giren kimselerden genel, katma ve özel bütçelere bağlı kuruluşlardan veya belediye bütçelerinden kadro karşılığı aylık veya ücret alan hizmetliler, sosyal güvenlik ve emeklilikleri bakımından tabi buldukları kanunlara, bu gibi personelin hizmete alınmasında başvurulan atama işlemine, idare ile olan hizmet ilişkisine ve hizmet karşılığında yapılan ödeme şekline bakılmaksızın bu kanun hükümlerine göre işçi sayılırlar.

Bu kabül hizmetlilerin statülerini tanzim eden 3659, 3656, 5434 ve 7244 sayılı kanunlar ile genel, katma ve ayrıca teşekküllerin kuruluş kanunlarında yukarıda anılan hizmetliler için konulmuş özel hükümlerden bu kanuna aykırı bulunanları bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren hükümsüzdür.

Birinci fıkra kapsamına giren kimselerden Millî Savunma Bakanlığına ve İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığına bağlı işyerinde çalışıp askerlik yükümünü yerine getirmekte olanlar dışında kalanların işçi sendikası kurmak ve işçi sendikalarına üye olmak hakları saklıdır.

2. Yukarıdaki bendde sayılan kimseler, çalışma durumu her hangi bir sebeple ortadan kalkmış ise söz konusu benddeki tariflere uygun her hangi bir iş veya mesleki, daha önce, değişik zamanlarda da olsa en az üç yıl süre ile yapmışlarsa, bu kanuna göre işçi sendikası kurmak ve işçi sendikalarına üye olmak hakkına sahiptirler.

3. Bu maddeye dayanarak sendika kurmak ve bu sendikalara üye olmak hakkına sahibolanlardan mevzuat veya toplu iş sözleşmesi gereğince bir işletmenin yönetim kurullarında veya benzeri kurullarda işçi temsilcisi sıfatıyla bulunanlar, bu kanun bakımından, işçi vasfını muhafaza ederler.

MADDE 2. — Bu kanun, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanun hükümlerini, Bakanlar Kurulu yürütür.

Yozyat Milletvekili Abdullah Baştürk ile 4 arkadaşının, 274 sayılı Sendikalar Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 4 ncü maddesinin (c) bendinin kaldırılması hakkında kanun teklifi. (2/140)

Millet Meclisi Başkanlığına

274 sayılı Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesini öngören teklif ve gerekçeleri ekte takdim edilmiştir.

Gerekli işlemin yapılmasını rica ederim.

Saygılarımla.

24 . 11 . 1969

Yozgat Milletvekili

A. Baştürk

İzmir Milletvekili

B. Asutay

Ankara Milletvekili

O. Soğukpınar

İstanbul Milletvekili

B. Ersoy

Adana Milletvekili

E. Postacı

274 sayılı Sendikalar Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun teklifi gerekçesi

İşçilerin ekonomik ve sosyal haklarının korunması ve çalışma barışı içerisinde işçi - işveren ilişkilerinin devamı amacını taşıyan 274 sayılı Kanunun beş yıllık uygulaması sonucunda, görülen aksaklıklar nedeniyle değişiklikler yapılması ve daha mükemmel bir kanun haline getirilmesi zarureti doğmuştur.

Zira, toplum hayatında büyük yenilikler yaratan ve hür sendikacılığı düzenliyen 274 sayılı Kanun ile iki, yurdumuzda sendikal teşkilatlanma hızla gelişmiş ve bu gelişmeye paralel olarak da kanunun boşlukları kuvvetle hissedilmiştir.

Kanun teklifinin gerekçesinde etraflıca belirtilen ve ıslahına çalışılan aksaklıkları iki kısımda mütalâa etmek mümkündür.

1. Hukukî yönden :

a) Kanun yürürlüğe girmeden mevcut tatbikat nazara alınarak bazı maddelerde bunlara yer verilmiş ancak, kanunla getirilen yeni düzende bunlar tatbik kabiliyetini yitirmiştir. (Birlikler gibi)

b) Yine kanun hazırlığında veya yürürlüğe girdiği tarihte mevcudolmayan, fakat çıkartılması gereken bazı kanunlara atıf yapılmıştır. (Devlet Personeli Sendikaları Kanunu gibi)

2. Uygulama yönünden :

Kanunun çıkarıldığı sırada kapsamına giren konularda daha önce bir tatbikat olmamış ve yeni bir düzen getirilmiş olduğundan kanunlaşan bazı hükümler uygulamada,

a) Bâzi maddeler tatbik edilmeyecek kadar aykırı düşmüş, (madde 13 gibi)

b) Bâzi yanlış anlaşılmalara, farklı tefsirlere ve bâzi ihtilâflara yol açmış, (madde 6, 13, 27 gibi)

c) Diğer bir aksamada kanunda bulunmayan ve fakat eksiklik hissedilen bazı konulardan doğmuştur.

Halbuki 274 sayılı Yasa ile Türk toplumuna getirilen hür sendikacılık müessesesi, demokratik nizamın ve insan haklarına saygıyı, işçilere daha güçlü ve bilinçli olmayı sağlıyan yeni Anayasamızın temel unsurlarından birisidir. Ayrıca sosyal adalet içerisinde yürütülecek bir kalkınmanın hür ve demokratik sendikacılık sayesinde çabuklaşacağı bugün değişmez bir kural olarak benimsenmektedir. Bu sebeple 274 sayılı Kanundaki eksikliklerin tamamlanması ve bu işlemin süratlendirilmesi zorunludur.

274 sayılı Kanunun noksanlıklarının giderilmesi ve yurt yararına daha faydalı işleyip, gelişmesi amacıyla kanunda değişiklik yapılmış ve her maddenin gerekçesi ayrıca belirtilmiştir.

MADDE 1. — Birlikler, 5018 sayılı Kanunla tanzim edilmiş, fakat 1960 tan itibaren birlikler kalmamıştır. Ayrıca 274 ve 275 sayılı kanunlara göre işkolu esası kabul edildiğinden, fonksiyonlarını kaybetmişlerdir.

Şu anda Türk Sendikacılık Hareketi içinde «birlik» adı altında bir işçi teşkilâtı yoktur. Ancak 274 sayılı Kanunda birlik adı geçmesiyle, sendikacılık hareketini parçalamak isteyenlere yardımcı olmak imkânı tanınmış olacaktır. İşçileri istismar edecek bu tip kuruluşlara açık kapı bırakılmaması amacıyla metinden birlik kelimesi çıkartılmıştır.

MADDE 2. — 274 sayılı Kanunun tatbikatında en çok problem yaratan husus anılan kanunun 2 nci maddesi olmuştur. Şöyle ki;

Özellikle ikinci maddenin işçi sendikası üyeliğini düzenleyen bölümü uygulamada büyük problemler yaratmış ve bilhassa son zamanlarda yargı organları tarafından verilen bâzı kararlar, işçiye Anayasa ile sağlanmış sendikalara girme ve toplu sözleşme yapma hak ve hürriyetini ortadan kaldıran bir mahiyet arz etmiştir. Halbuki Anayasanın 46 nci maddesi gayet açık ve seçiktir. Kanunların da Anayasada düzenlenen hak ve hürriyetlere paralel olarak tedvini zarureti mevcuttur.

Her ne kadar 274 sayılı Sendikalar Kanununda «hizmet akdi» tanımına yer verilerek eski 3008 sayılı Kanundaki işçi tarifi çok genişletilmek istenilmiş ise de, uygulamada 3008 sayılı Kanundaki işçi tarifinin de gerisinde bir daralma istikameti göstermiştir. Diğer taraftan uygulamada bu daralmaya 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 4 ncu maddesi gerekçe olarak gösterilmek istenmektedir. Halbuki bu madde Anayasanın 117 nci maddesiyle tam bir çelişme halindedir.

Artık 20 nci Asırda devletin iktisadi hayata müdahalesi ve bu müdahalenin devamlılığı üzerinde kimsenin münakaşa etmesine imkân yoktur. Daha açık bir ifade ile devlet iktisadi faaliyetlerde bulunacak, bâzı ahvalde fabrikalar işletecek ve burda işçi istihdam edilecektir. Kaldı ki Anayasanın 117 nci maddesi genel idare esaslarına göre devletin yükümlü olduğu hizmetlerin memurlar eliyle yapılmasını öngörmektedir. Yoksa devletin genel idare esaslarına göre aslı ve sürekli görevleri arasında yer almayan iktisadi faaliyetlerinin tümünde istihdam edilenlerin memur sayılması gibi, bugünün personel ve sosyal anlayışına taban tabana zıt bir görüşe yer vermeye imkân yoktur.

Bugün işçi niteliğinde olmakla beraber sadece ücreti kanunla düzenlenmiş bir büyük kütle işçi hukukundan istifade ettirilmemektedir. Halbuki işhukuku alanında Devlet çıkardığı bâzı kanun, tüzük veya yönetmeliklerle hizmet akdinin muhtevasını bazen işçiyi korumak, bazen iktisadi düzeni sağlamak gibi amaçlarla, bir statü ile düzenlemektedir. Bu suretle hizmetli, kanun tarafından düzenlenmiş bir hizmet statüsüne girmekle bu statüde düzenlenen hususlar üzerinde zimni bir anlaşma aktetmiş sayılmaktadır.

Aksi düşünce halen uygulamadaki çelişmeyi kabul anlamını taşır. Gerçekten bugün aynı nitelikte aynı işi gören iki personelden birisi (D) diğeri (E) cetvellerinden ücret almalarına göre ayrı statüye tabi tutulmaktadırlar. Bu garipliğe son vererek, sendika kurma hak ve hürriyeti ile toplu sözleşme ve grev yapma hak ve hürriyeti Anayasa teminatı altına alınmadığı bir dönemde dahi işçinin tarifi bugünkü uygulamadan daha geniş bir mahiyet arz ederken, bu hakların Anayasa ile teminata kavuşturulduğu bir dönemde işçinin haklarının kısıtlanması sonucunu doğuran hizmet akdi tâbirine bir vuzuh vererek, işçi niteliğindeki yüzbinlerce çalışanı Kanunun kapsamına kesin olarak alma zarureti ile karşılıklıya bulunmaktayız. Nitekim Anayasa Mahkemesinin 274 sayılı Kanunun bir maddesinin iptali ile ilgili açılan bir dâvayı karara bağlayan 27.9.1967 tarih ve E. 963/336 K. 967/29 sayılı son kararı gerekçesinde de hizmet akdi anlayışımıza uygun bir görüş görmekteyiz. Bu suretle;

a) Mer'i metnin birinci fıkrasının ikinci bendinde 274 sayılı Kanun yürürlüğe girerken istikbalde çıkacak bir yasaya atıfta bulunulduğundan ve işçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlilerinin kuracakları sendikalar 624 sayılı Yasa ile düzenlendiğinden bu bend metinden çıkartılmış,

b) İşçi niteliğinde olan hizmetlilerden kadro karşılığı aylık ve ücret alanların bu kanuna göre işçi sayılacakları kabul olunmuş ve bunların hizmet statülerini tanzim eden yasalarda 274 sayılı Kanuna aykırı hükümlerinin bu kanunun yürürlüğe girişinden itibaren hükümsüz sayılacağı gösterilmiştir.

c) Mer'î metnin 3 nci bendi de sendikacılık esprisine uymadığından metinden çıkartılmıştır. Zira, bu bend ile işçilik vasfını kaybeden ve uzun seneler işçilikten uzak kalanların sendika organlarında görev almaları sağlanmaktadır. Toplumun problemlerinden uzak olanların, hele o teşekkülün üyesi dahi olmadan, aynı topluluğu temsile hak kazandırılması düşünülemez. Yapılan değişiklik bu mahzuru önlemeye mâtuftur.

Madde 6. — 274 sayılı Yasanın 6 ncı maddesinde sendika üyeliğinden çekilmenin yazı ile yapılacağı gösterilmiştir. Bilâhara bâzı sendikalar anatzüklerinde istifaların noter kanalıyla yapılacağını kabul etmişler ve yüksek mahkeme olan Yargıtay kararlarında anılan hükümlerin geçerliliği kabul olunmuştur. Bu usul şekil yönünden işçilerin sendikadan ayrılmasını güçleştirmekle beraber, hem sendikalar ve hem de işçiler menfaatine olacağı şimdiye kadar ki, tatbikatta açıkça görülmüş ve bu sayede sendikalar arasındaki ihtilâfların büyük çapta önlenmesi mümkün olabilmıştır. Bu tip istifaların sıhhat şartı yönünden de mükemmeliyeti anılan görüşleri doğrulamaktadır. Bu suretle maddede yulkarda zikredilen hususlara uygun bir düzenleme yapılmıştır.

Madde 9. — Sendikaların birbirleriyle ilgili işkollarında çalışan işçileri kapsamına alması uygulamada büyük problemler yarattığından değişiklik teklifinde bir sendikanın bir tek işkolunda faaliyet göstereceği öngörülmüştür. Buna göre de işkolları yönetmeliğinin yeniden hazırlanacağına işaret olunmuştur. Yapılan değişiklik işçi teşekkülleri arasındaki çekişmelere son verme amacını taşımaktadır.

Daha önce yapılan düzenlemeye uygun olarak «sendika birlikleri» deyimini metinden çıkartılmıştır.

Tasarıda getirilen bir diğer yenilik, işçi teşekküllerinin kuruluş şartlarını düzenliyen 2 ncı bendin (a), (b) ve (c) fıkralarıdır. Zira uygulamada bölge sendikası hüviyetini taşıyan bir sendika, isminin başına Türkiye ilâvesi, ile, Türkiye çapında faaliyet gösteren bir sendika hüviyetinde olduğunu iddia etmektedir. Bu durum hem 274, hem de 275 sayılı kanunların uygulanışı bakımından birçok problemler doğurmaktadır.

İşçilerin çok sayıda bir araya gelerek kuvvetli sendika esprisi içerisinde haklarını korumaları amacını taşıyan bu değişiklik ile, meslekî teşekküllerin kuruluşları belli bir işçi sayısını kapsaması şartıyla sınırlandırılmış ve her işkolunda çalışan sendikalı işçilerin sayılarının, Çalışma Bakanlığınca çıkartılacak istatistiklerde gösterileceği öngörülmüştür.

Madde 11. — İşçi ve işveren teşekküllerinin milletlerarası teşekküllere üye olabilmelerini düzenliyen işbu maddeye ufak bir ilâvede bulunularak Kıbrıs'ta kurulu Türk İşçi Birliklerinin de Türkiye'de kurulu konfederasyonlara üye olabilmeleri sağlanmıştır. Zira, Kıbrıs'ta kurulu Rum işçi teşekkülleri Yunan İşçi Sendikaları Konfederasyonunun üyesidirler. Aynı hakkın Türk İşçi Teşekküllerine de tanınması gerekmektedir.

Madde 12. — Madde metninin 6 ncı bendinden birlik kelimesi çıkartılmış ve eski hali ile aynen muhafaza edilmiştir.

Madde 13. — 274 sayılı Kanununun 13 ncü maddesine göre, işçi teşekküllerinin genel kurullarında toplantı oranı sağlamak mümkün değildir. Büyük sendikalar ve Türkiye çapında faaliyet gösteren sendikalar için üye tam sayısının salt çoğunluğunu bir araya getirmek ne yer temini bakımından ne de işkollarında faaliyette bulunan işyerlerinin işe devamını sağlamak bakımından mümkün olamamaktadır.

Bu aksaklık tatbikatta delege usulüyle halledilmektedir. Bu kanunla kurulu üst teşekküller genel kurullarına üye sendikalarının veya şube sendikalarının kongrelerinde üst teşekkül genel kuruluna katılacak olan delegeler seçim usulüyle ve belli bir işçi sayısı adına bir belge olmak üzere

tesbit edilmekte ve bütün işçiler ancak bu suretle temsil edilmektedir. Tatbikatta bu usulün kanunlaştırılmasında zaruret vardır. Maddede yapılan değişiklik, bu zaruretin ifadesidir.

Bunun yanı sıra delegelerin mutlaka genel kurulda seçilmeleri öngörülerek istikbalde meydana gelebilecek ihtilâtlara mâni olunmuştur.

Tasarıda getirilen bir diğer yenilik birleşme veya katılmalarda katılan teşekkülün hak ve vebelerinin süresi sonuna kadar katılan veya birleşilen teşekkülde devam etmesidir.

Zira uygulamada birleşilmesi kabil olduğu ve iki tarafta bu konuda arzulu bulunduğu halde, her iki sendika yapmış oldukları sözleşmelerde taraf olma hakkını kaybetmek zorunda kaldıklarından birleşmeleri mümkün olamamaktadır. Bu sebeple maddenin tatbikatta iyi işler hale gelebilmesi için, iki tarafın birleşmesi veya katılma sonucunda bunlardan her hangi birinin yaptığı toplu iş sözleşmesine birleşilen veya katılan sendikanın taraf olmasını sağlamak olmalıdır.

Ayrıca 8 nci bendin ikinci fıkrasında katılma veya birleşmelerde üye işçilerin durumları açıklığa kavuşturulmaktadır. Gerçekten karar verme yetkisi üyeye veya onun temsilcisi delegelere ait olduğuna göre, ayrıca sendikaya yeniden üye olmanın mânası kalmamaktadır.

Maddedeki bütün birlik kelimeleri de çıkartılmıştır.

Madde 14. — Meslekî teşekküllerin faaliyetlerinin düzenlendiği bu maddenin (d) ve (e) bendleri uygulamada bâzı tereddütlere yol açmakta ve sendikaların dâva açma ehliyeti ile husumete ehil olmasının sınırı kesinlikle tesbit olunamamaktadır. Bu sebeple sendikaların üyeleri adına dâva açma ehliyetleri tereddüde mahal kalmıyacak şekilde açıklığa kavuşturulmuş ve (d) bendinde sendikaların, çalışma ile ilgili her konuda dâva ehliyeti bulunduğu gösterilmiştir.

Madde 18. — 274 sayılı Kanunun bu maddesinde sendikaların fesih veya infisahı halinde mallarının hangi işçi teşekkülüne devredileceğine dair sarih bir hükme raslanmamaktadır. Uygulamada bu yüzden büyük problemler doğmakta ve fesholunan veya infisah eden bir işçi teşekkülünün mallarının kanundaki deyimini ile diğer bir işçi teşekkülüne devri gerektiğinden bu teşekkülün tesbiti mümkün olamamaktadır. Bu sebeple madde yeniden düzenlenerek fesholunan veya infisah eden işçi teşekkülü ile malların devredileceği teşekkül arasında tam bir irtibat kurularak tereddütlerin izalesine çalışılmıştır.

Ayrıca madde metninden birlik kelimesi çıkartılmıştır.

Madde 20. — 274 sayılı Yasa 3008 sayılı Kanunun meriyette bulunduğu devrede yürürlüğe girmediğinden bu kanunun 78 nci maddesinin işyeri sendika temsilcilerini teminata kavuşturan hükümlerine bir tekrerrür halinde yer verilmemiştir. Fakat bilâhara yürürlüğe giren 931 sayılı Yasada anılan hükme yer verilmediğinden sendika temsilcilerinin durumları eskisinden daha geriye götürülmüş ve 20 nci maddede 3008 sayılı Yasanın 78 nci maddesinin (B) bendinin ikinci paragrafına yer verilerek bu teminatın yeniden ihyasına çalışılmıştır. Keza toplu iş sözleşmesi yapıldığı hallerde toplu iş sözleşmesine taraf olmayan sendikanın temsilei tâyin etmesinin önlenilmesi için de maddeye yeni bir ilâvede bulunulmuş, ayrıca temsilcilerin sayılarının artırılarak işçi işveren ilişkilerinde çalışma barışının daha sağlam esaslarla idamesi gayesinin tahakkukuna çalışılmıştır.

Ayrıca işçi teşekkülü idarecilerinin müktesep haklarının 5 yıl süre ile sınırlandırılması metinden çıkartılarak, bu hakkın yöneticilik süresince devamı öngörülmüştür.

Madde 22. — Maddenin 4 nci bendi tatbikatta ihtilâflara konu olup sendikaların menkul ve gayrimenkul malları haczedildiğinden bu mallarının ilgili alacaklar hariç hiçbir surette haczedilemeyeceği, vergiye tabi tutulamıyacağı açıklığa kavuşturulmuştur.

Madde 23. — Tadil tasarısında kuvvetli sendika esprisine uygun düzenlemeye geçilmiş ve öncelikle toplu sözleşme yapan sendikaya aidat kesilmesi öngörülmüştür.

Ayrıca, işverenin sendika tüzüğünde gösterilen her türlü aidat kesme zorunluluğu açıklığa kavuşturulmuştur. Zira işverenler, Yargıtay kararlarında aksi hüküm altına alınmakla beraber anatüzük hükümleri ile bağlı olmadıklarını beyan ile bu vebeye uymamaktadırlar.

Uygulamada kolaylık sağlamaya mâtûf bir diğer hükme tasarıda yer verilerek, federasyon ve konfederasyon aidatlarının da işyerinde kesilip ilgili teşekküle ödenmesi imkânı sağlanmıştır. Keza işverenin bu iş için yapacağı masraflar suüstimale fırsat vermemek için sınırlı olarak tesbit edilmiştir.

Madde 25. — Sendikaların genel kurullarının 2 yılda bir toplanması normal olmakla beraber bunların bağlı olduğu üst teşekküller (federasyon, Türkiye çapında faaliyet gösteren sendikalar ve konfederasyonlar) genel kurulları için bu sürenin 3 yıla çıkarılması çok faydalı olacaktır.

Çünkü bu çeşit geniş çapta faaliyette bulunan teşekküllerin genel kurulları memleketin her tarafından gelecek delegelerin belli bir yerde toplanmasını gerektirdiği gibi genel kurulu yapılacak teşkilât için de masraflı olmaktadır. Ayrıca yeni seçilen organlar için bu çeşit uzun süreli kuruluşların faaliyetlerine intıbak belli bir zaman içinde olabilmekte ve böylece mevzuun içine girip faydalı olma süresi kısaltılmış olmaktadır. Kaldı ki, o teşekküllerin hayatları ile kıyaslama yapılırsa 3 yıl bile çok kısa bir süredir.

Madde 26. — Sendikal hareket bir bütündür. Bu bütün içerisinde birliğin sağlanması ve eşit mesuliyet prensibine uyulması hedef olmalıdır.

274 sayılı Kanunun 5 yıllık uygulamasında sendika yöneticilerinin ücret, yolluk ve ödeneklerinde kısmen de olsa yakınlık sağlanamamıştır. Bu sebeple değişiklik teklifinde en çok üyeye sahip konfederasyona görev yükletilerek tüm sendikaların verilecek müşterek karara uymaları sağlanmıştır. Tadil teklifi bir diğer yönü ile, Türk sendikal hareketinin ulaştığı noktayı göstermesi ve sendika yöneticilerinin mânevi değerlere verdiği kıymeti belirtmesi açısından özel bir önem taşımaktadır.

Madde 27. — Bugünkü tatbikat nazara alınırsa bir mahallî sendikanın başkanı veya yönetim kurulu üyelerinden biri veya birkaçı o sendikanın bağlı olduğu üst teşekkülde de görev almaktadırlar. Hal böyle olunca birden fazla görev alanlar için bir maddede mükerrer bir mal bildirimini öngörülmüştür. Maddede değişiklik yapılarak bu aksaklığın giderilmesi gerekmektedir.

Madde 28. — 274 sayılı Kanunun Meclis müzakerelerinde üye kayıt defterlerinin kartodeks usulüne göre tutulmasının mümkün olacağı veya fişler halinde tanzim edilebileceği belirtilmekle beraber uygulamada bunun sadece defteri ihtiva ettiği kabul olunmuş ve büyük çapta ihtilâfların doğmasına yol açılmıştır.

Tadil teklifi ile sendika üyeliğini tevsik eden üye kayıt defteri veya üye kayıt fişleri arasında tercih yapma yetkisi sendika yönetim kurullarına bırakılarak mutlaka üye kayıt defteri tutma mecburiyeti bertaraf olunmuştur. Buna göre üye kayıt fişleri tutan bir sendikanın ayrıca üye kayıt defteri tutmasına lüzum kalmıyacaktır.

Madde 29. — Sendika hesaplarının en çok üyeye sahip konfederasyon tarafından denetlenmesi imkânını sağlayan bu madde ile anılan hesapların düzgün bir şekilde tutulması ve eksikliklerinin üst teşekküle ikaz olunarak düzeltilmesi sağlanmıştır. Ayrıca hesap ve bilanço durumlarının Çalışma Bakanlığına da duyurulması ilgili bakanlığın sendikal hareketi yakından takibetmesini temine mâtuftur.

Madde 30. — Tasarının daha önceki maddelerinde yapılan değişikliğe uygun olarak 8 nci bende ilâvelerde bulunulmuştur.

Madde 31. — 9 ncu maddenin 4 ncü bendi 2 nci fıkrasında yazılı vecibeye uymıyanlara verilecek ceza miktarı gösterilmiştir.

Madde 32. — Metinden birlik kelimeleri çıkartılmıştır.

Madde 33. — Anayasanın 46 ncı maddelerinde çalışanların sendikalar kurabilecekleri ve 47 ncı maddelerinde ise işçilerin toplu sözleşme ve grev hakkına sahib oldukları gösterilmiştir.

Anayasa ile işçilere sağlanan bu haklar mutlak olup Anayasaya uygun düzenlenmiyen konular ile işçi tanımının daraltılması ve işçi niteliğindeki büyük bir kütlenin bu hakların dışına itilmesi mümkün değildir.

Bu sebeple işçi tanımının yer alacağı kanun ile muhtevasının tâyini önem kazanmaktadır.

İşçi tanımı 931 ve 274 sayılı yasalarda müşterek unsur olarak hizmet akdi ile çalışanları kapsamaktadır. Buna mukabil değişik bir işçi tarifi 657 sayılı yasada yapılmaktadır. 4 ncü maddenin (e) fıkrasında bedenen, belirli ve geçici süre ile çalışanların işçi sayılacakları gösterilerek hem 274 ve 931 sayılı yasalarla, hem de Anayasa ile çelişmeye düşülmektedir. Zira bedenen - fikren çalışma ayırımı 274 ve 931 sayılı yasalarla kaldırılmış ve hizmet akdi unsuru getirilmiştir. Kaldı ki Anayasanın 117 nei maddelerinde memur tanımı yapılarak bu tanım dışında kalacakların memur sayılmayacakları ve 46 nei maddeleri ile de bu tanım dışında kalanların işçi sendikalarına üye olabilecekleri sarahaten belirtilmiştir. Bu suretle 657 sayılı yasanın 4 ncü maddesi (e) bendi işçi tanımını daraltırken memur tarifini genişletmekte ve işçilere Anayasa ile sağlanmış hakların gaspına yol açmaktadır.

Ayrıca 657 sayılı Kanun Devlet memurlarının haklarını düzenlemektedir. Bu kanunda işçi tanımına yer verme kanun tekniğine de uymamaktadır. Zira temel kanunlar olan 274 ve 931 sayılı yasalarda işçi tanımı mevcud olup bu kanunlardakinin aksine hükümler sevk etmek düşünülemez. Nasıl ki 274 veya 931 sayılı yasalarda memur tarifi yapılamaz ise aynı usule 657 sayılı Kanun açısından da uyulmak zorunludur.

Bu suretle kanun tekniğine uymayan ve işçi tanımını Anayasaya aykırı olarak daraltan 657 sayılı Kanunun 4 ncü maddesi (e) bendi yürürlükten kaldırılmıştır.

(YOZGAT MİLLETVEKİLİ ABDULLAH BAŞ-
TÜRK VE 4 ARKADAŞININ TEKLİFİ)

274 sayılı Sandikalar Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 4 ncü maddesinin (C) bendinin kaldırılması hakkındaki kanun teklifi

MADDE 1. — 274 sayılı Kanunun 1, 2, 6, 9, 11, 12, 13, 14, 18, 20, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33 ncü maddeleri aşağıda yazılı olduğu şekilde değiştirilmiştir.

İşçi ve işveren meslekî teşekkülleri

Madde 1. — 1. Sendika, federasyon ve konfederasyonlar, bu kanuna göre işçi sayılanların ve işverenlerin, müşterek iktisadi, sosyal ve kültürel menfaatlerini korumak ve geliştirmek için kurdukları meslekî teşekküllerdir.

2. Yukardaki bendde zikredilen meslekî teşekküllerin kurulması serbest ve ihtiyaridir.

3. Bu teşekküllerin kuruculuğunda, üyeliğinde, teşekküldeki görevlere seçilmekte ve görevlerde kullanılmakta ve teşekkül hizmetlerinden istifadede cins, aile, ırk, renk, dil, din, mezhep, inanç, siyasi kanaat ve siyasi parti farkı gözetilemez.

İşçi sendikası üyeliği

Madde 2. — 1. Hizmet akdine göre çalışmayı veya nakliye mukavelesine göre esas it-

bariyle bedeni hizmet arzı suretiyle çalışmayı yahut neşir mukavelesine göre eserini nâşire terk etmeyi meslek edinmiş bulunanlar ve âdi şirket mukavelesine göre ortaklık payı olan esas itibariyle fizikî emek arzı suretiyle bir işyerinde çalışanlar - bu mukavelelerin aynı durumdaki herkese fiilen açık olması kaydıyla - bu kanun bakımından işçi sayılırlar. Bu kanun bakımından işçi sayılan kimselere, işçi sendikası kurmak ve işçi sendikalarına üye olmak hakkına sahiptirler.

Bu maddenin kapsamına girip de kooperatif şirketlerde ortak olanlar ile Anonim Şirket hissedarlarından her hangi bir suretle intiyazlı hisse sahibi olmıyanların işçi sendikası kurmak ve işçi sendikalarına üye olmak hakları saklıdır.

Birinci fıkra kapsamına giren kimselerden genel, katma ve özel bütçelere bağlı kuruluşlardan veya belediye bütçelerinden kadro karşılığı aylık veya ücret alan hizmetliler, sosyal güvenlik ve emeklilikleri bakımından tabi buldukları kanunlara, bu gibi personelin hizmete

alınmasında başvuru atama işlemine, idare ile olan hizmet ilişkisine ve hizmet karşılığında yapılan ödeme şekline bakılmaksızın bu kanun hükümlerine göre işçi sayılırlar.

Bu kabil hizmetlilerin statülerini tanzim eden 3659, 3656, 5434, ve 7244 sayılı kanunlar ile genel, katma, ve ayrıca teşekküllerin kuruluş kanunlarında yukarıda anılan hizmetliler için konulmuş özel hükümlerden bu kanuna aykırı bulunanları bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren hükümsüzdür.

Birinci fıkra kapsamına giren kimselerden Millî Savunma Bakanlığına ve İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığına bağlı işyerinde çalışıp askerlik yükümünü yerine getirmekte olanlar dışında kalanların işçi sendikası kurmak ve işçi sendikalarına üye olmak hakları saklıdır.

2. Yukarıdaki bendde sayılan kimseler, çalışma durumu her hangi bir sebeple ortadan kalkmış ise söz konusu benddeki tariflere uygun her hangi bir iş veya meslekî, daha önce, - değişik zamanlarda da olsa - en az üç yıl süre ile yapmışlarsa, bu kanuna göre işçi sendikası kurmak ve işçi sendikalarına üye olmak hakkına sahiptirler.

3. Bu maddeye dayanarak sendika kurmak ve bu sendikalara üye olmak hakkına sahip olanlardan mevzuat veya Toplu İş Sözleşmesi gereğince bir işletmenin yönetim kurullarında veya benzeri kurullarda işçi temsilcisi sıfatıyla bulunanlar, bu kanun bakımından, işçi vasfını muhafaza ederler.

Üyelikten ayrılma

Madde 6. — 1. Her üye, istediği zaman, üyesi bulunduğu meslekî teşekkülden çekilebilir. Çekilme, noterlik kanalıyla yapılır.

2. Bir teşekkülden çekilen üyenin aidatını üç aydan fazla ödemeye devam edeceğine dair teşekkül tüzüğüne hüküm konamaz.

İşini eski işyerinin bulunduğu belediye veya köy sınırları dışında başka bir yere nakleder. Eski işinin dâhil olduğu işkolunun veya hut onunla ilgili işkollarının dışında başka bir işkoluna aktaran yahut kendisine ihtiyarlık veya daimî mâlûliyet aylığı bağlanan üye için bu bend hükmü tatbik olunmaz.

3. İşçi veya işveren teşekkülü üyeliği vasfı kalkan şahıs aidat ödemiş veya topyekûn ödemede bulunmuş olduğu her nevi yardımlaşma veya ihtiyarlık sandıklarındaki üyelik hakkını o sandığa yapmış olduğu ödemeler nisbetinde muhafaza eder.

Bu haktan istifade edilebilmesi için yapılması lüzumlu ödemelerin yekûnu teşekkül tüzüklerince tesbit edilir. Ancak, bu miktar beş yüz liradan fazla olamaz. Teşekkül tüzükleri, bu hakkın kullanılması için gerekli yazılı talebin, üyelikten çekilme tarihinden itibaren ne kadar müddet içinde yapılması gerektiğini de tesbit eder. Bu müddet onbeş günden az ve iki aydan fazla olamaz.

Sendika, federasyon ve konfederasyonların kuruluş şartları

Madde 9. — 1. İşçi sendikaları, aynı işyerinde veya aynı işkolundaki işyerlerinde çalışan işçileri içine alır.

İşveren sendikaları aynı işkolunda çalışan işverenleri içine alır.

2. a) Türkiye çapında faaliyet gösteren sendikaların kurulu bulunduğu işkolunda çalışan sendikalı işçilerin en az 1/3 ünü temsil etmesi gerekir.

b) Federasyonların aynı işkolunda mevcut sendikalardan en az ikisinin bir araya gelmeleri ve o işkolunda çalışan sendikalı işçilerin en az 1/3 ünü temsil etmesi gerekir.

c) Konfederasyonlar, mevcut federasyon ve Türkiye çapında faaliyette bulunan işkolu esasına göre kurulu sendikalardan en az beşinin ve Türkiye'deki sendikalı işçilerin en az 1/3 ünü üye sıfatıyla bir araya gelmeleri suretiyle kurulurlar.

3. İşkolları, Çalışma Bakanlığınca yapılan bir yönetmelikle tesbit olunur. Bu yönetmelik, milletlerarası normlar ve işçilerin Türkiye'de mevcut sendikalaşma durumları dikkate alınarak hazırlanır. Çalışma Bakanlığı yönetmeliği hazırlanırken, Yüksek Hakem Kurulunun, en çok işçi mensubu olan işçi konfederasyonu ile en çok işveren mensubu olan işveren konfederasyonunun istişari mütalâalarını alır. Bu mütalâaların talep tarihinden itibaren en geç 10 gün içinde verilmesi gereklidir.

Bu yönetmeliğe göre, her hangi bir işkoluna dâhil olmayıp bu kanuna göre sendika kurmak ve sendikalara üye olmak hakkına sahip olanlar genel hizmet işkoluna dâhil sayılırlar. Genel hizmet işkolu ayrı bir işkolu olarak itibar olunup diğer bütün işkollariyle ilgili sayılır.

Bu yönetmelik aleyhinde veya bu yönetmeliğin uygulanması ile ilgili işlemler aleyhinde Danıştayda açılacak iptal dâvaları iki ay içinde karara bağlanır.

4. 2 ve 3 ncü bendler gereğince işkolunda çalışan sendikalı işçilerin sayısı, her yıl Çalışma Bakanlığınca çıkartılacak sendikalı işçi istatistiklerinde gösterilir.

Bu bend uyarınca meslekî teşekküller temsil ettikleri üye işçilerin sayısını her yılbaşında Çalışma Bakanlığına bildirmeye mecburdurlar.

Kuruculuk, idarecilik

Madde 11. — 1. Sendika kurmak ve işbu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin yönetim kurullarında, haysiyet divanlarında ve bu teşekküllerin idaresi, temsili ve denetlemesi ile ilgili sair işlerde görev alabilmek için sendika üyeliğinden kanunen aranan şartlardan başka, reşidolmak, medeni hakları kullanmaya ehil olmak, kamu hizmetlerinden mahrum edilmiş olmamak, Türkçe okur - yazar olmak ve Türk vatandaşı olmak şarttır.

2. Türkiye'de federasyon ve konfederasyonları kuran veya bunlara katılan meslekî teşekküllerin Türk teşekkülleri olması şarttır.

Kıbrıs'ta kurulu Türk işçi teşekküllerinin Türkiye'de kurulu konfederasyonlara üye olma hakları saklıdır.

Kurulus

Madde 12. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin kurucuları, ilk genel kurul toplantısına kadar sevk ve idare ile görevli kimselerin ad ve soyadlarını, meslek ve sanatlarını ikâmetgâhlarını belirtmek suretiyle meslekî teşekkülün tüzüğünü mahallin en büyük mülki âmirine makbuz karşılığında tevdi etmeye mecburdurlar.

Tevdi ile birlikte, teşekkül tüzel kişilik kazanır.

2. Teşekkül tüzel kişilik kazanır kazanmaz, kurucular teşekkülün tüzüğüne ve teşekkülü genel kurul toplantısına kadar sevk ve idare ile görevli kimselerin ad ve soyadlarını, meslek ve sanatlarını ve ikâmetgâhlarını o mahalde yayımlanan bir gazete; o mahalde gazete yayınlanmıyorsa, en yakın yerde yayınlanan bir gazetede ilân ederler. Kurucular, gazetede ilânı, sadece teşekkülün adına ve merkezine inhisar ettirebilirler; bu takdirde, bu bendde zikri geçen vesikaların birer örneği mahallin en büyük mülki âmirliğinin ve bölge çalışma müdürlüğünün ilân tabelâsına bir ay süre ile asılır. Ve basılmış nüshaları masrafı karşılığında, ilgililere tevzi edilir. Bu tevzi resme tabi değildir.

3. Bölge çalışma müdürlükleri, işçi ve işveren teşekkülleri için Çalışma Bakanlığınca tesbit edilecek esaslar dairesinde birer sicil tutarlar. Bu sicillerin birer örneği Çalışma Bakanlığına gönderilir.

4. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, tüzel kişilik kazanmalarından başlayarak bir yıl içinde ilk genel kurul toplantısını yapmak zorundadırlar.

5. Genel Kurul tarafından seçilen yönetim kurulu ve haysiyet divanı üyelerinin ve denetçilerin ad ve soyadlarının, meslek ve sanatlarının, ikâmetgâhlarının ve tüzük değişikliklerinin ve tüzüğe göre şubelerin açılmasının resmî makamlara bildirilmesinde ve ilânında da bu madde hükümleri uygulanır.

6. Federasyon ve konfederasyonlara katılma ve teşekküllerden çekilme kararları da, bu maddenin 1, 2, ve 3 ncü bendleri hükümlerine tabidir.

Oran, katılma ve çekilme

Madde 13. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin genel kurullarının ve bu teşekküllerin şubelerinin, kongrelerinin toplantı oranı, üye veya delege tamsayısının salt çoğunluğudur. Meslekî teşekkül tüzüğünde daha yüksek bir oran tesbit edilebilir, oran sağlanmazsa, ikinci toplantı, birinci toplantı gününden en çok 15 gün sonraya bırakılır. İkinci toplantıda toplantı oranı aranmaz.

2. Birinci bendde zikrolunan delegeler meslekî teşekkül genel kurullarında seçilirler. Genel Kurul bu yetkisini bir başka kurula devredemez.

Delegelerin seçim tarz ve usulleriyle sayıları meslekî teşekküllerin anantüzüklerinde tesbit olunur.

3. Belli bir federasyona üye olmak, sendika genel kurulunun toplantı oramına göre toplanan genel kurul üyelerinin salt çoğunluğunun oyunun alınmasıyla mümkündür. Belli bir konfederasyona üye olmada; 9 ncu maddenin ikinci bendinin (a) ve (b) fıkrasında zikri geçen sendikaların ve federasyonların genel kurulları için aynı hüküm uygulanır.

4. Federasyon ve konfederasyonların kurulmasında 3 ncü bend hükmü uygulanır.

5. Bir sendikanın üyesi olduğu federasyon veya konfederasyondan; federasyonun da üyesi olduğu konfederasyondan çekilmesi hususunda 3 ncü bend hükmü uygulanır.

6. Milletlerarası teşekküllere katılma ve çekilmeye de üçüncü bend hükmü uygulanır.

7. Sendikaların kendi aralarında, federasyonların kendi aralarında ve konfederasyonların kendi aralarında birleşmesi hususunda üçüncü bend hükmü uygulanır.

8. Bu madde hükümleri uyarınca katılma veya birleşme halinde, birleşen veya katılan teşekkülün hak ve vebeleri katıldığı veya birleştiği meslekî teşekkülde süresi sonuna kadar devam eder.

Katılma ve birleşmelerde meslekî teşekkülün üyeleri başkaca bir işleme lüzum kalmaksızın katılınan veya birleşilen teşekküle intikal eder. Teşekkülün üyesi olurlar.

9. Birleşme ile ilgili usul ve merasim konusunda 12 nci maddenin 1, 2 ve 3 ncü bendleri uygulanır.

9 ncu madde hükümleri saklıdır.

Meslekî teşekküllerin faaliyetleri

Madde 14. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, tüzel kişi olarak genel hükümlere göre sahiboldukları yetkilerden başka, aşağıda zikredilen faaliyetlerde bulunabilirler.

- a) Toplulukla iş uyumsuzluğu çıkarmak,
- b) Toplu İş Sözleşmesi akdetmek,

c) İş anlaşmazlıklarında ilgili makam ve mercilere, uzlaştırma ve hakem kurullarına, iş mahkemelerine ve sair yargı mercilerine, kanun hükümlerine göre başvurmak veya mütalâa bildirmek ve onlardan talepte bulunmak;

d) Çalışma ile ilgili her konuda çalışanları temsilen dâvaya ve bu münasebetle açtığı dâvadan ötürü husumete ehil olmak;

e) Mevzuattan, örf ve adetten, Toplu İş Sözleşmesinden veya meslekin müşterek menfaatlerinden doğan hususlarda veyahut - yazılı müracaatları üzerine - 2 nci maddenin birinci bendinde zikredilen akitlerden doğan haklarıyla sigorta haklarında üyelerini ve mirasçılarını temsilen dâvaya ve bu münasebetle açtığı dâvadan ötürü husumete ehil olmak,

f) Kanunun ve milletlerarası andlaşma hükümlerine göre toplanan kurullara temsilei göndermek,

g) Evlenme, doğum hastalık sakatlık, ihtiyarlık, ölüm işsizlik, grev ve eğitim ve sair sosyal ve kültürel maksatlar için tesis veya dernek şeklinde yahut meslekî teşekkülün bir kolu halinde yardımlaşma sandıklarını kurmak; üyeleri yararına sigorta mukaveleleri akdetmek;

h) Grev veya lokavta karar vermek ve idare etmek,

ı) İşçilerin veya işverenlerin meslekî bilgilerinin artıracak, millî tasarruf ve yatırımın gelişmesine ve reel verimliliğin çoğalmasına hizmet edecek veya genel kültürlerini genişletecek kurs ve konferanslar tertiplemek, sağlık veya spor tesisleri kurmak, işçilerin boş zamanlarını iyi ve nezih şekilde geçirmeleri için imkânlar sağlamak,

j) Üyeleri için kooperatifler kurulmasına çalışmak veya bu gibi teşebbüslere yardım etmek, veyahut bizzat kooperatifler kurmak, sınai ve iktisadi teşebbüslere yatırımlar yapmak;

k) Mesleklerinin icrası için gerekli her türlü ham veya yarı mamul madde, eşya, alet, edevat ve makinaları üyelerine kiralamak, ödünç vermek veya hibe etmek,

l) Üyelerinin refah ve meslekî menfaatlerini her hangi bir şekilde ilgilendirebilecek her konu hakkında inceleme ve araştırmalar yapmak ve gaye ve fikirlerinin gerçekleştirilmesi için her türlü kanuni yollardan faaliyet sarf etmek,

m) Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, hizmetlerinde, üyeleri arasında tam çeşitliğe uymak zorundadırlar.

n) Bu kanuna göre kurulan işçi teşekkülleri, gelirlerinin en az yüzde beşini, üyelerinin bilgi ve kültür seviyelerini yükseltmek için kullanmak zorundadırlar.

o) Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu hükümleri saklıdır.

Fesih veya infisah halinde malların devri

Madde 18. — Feshedilen veya infisah eden işçi sendikası, federasyonu veya konfederasyonunun malları:

a) Türkiye çapında bir sendika ise üyesi bulunduğu konfederasyona,

b) Federasyon üyesi bir sendika ise bağlı bulunduğu federasyona,

c) Federasyon ise bağlı bulunduğu konfederasyona,

d) Konfederasyon ise bir diğer konfederasyona,

e) Hiçbir teşekküle bağlı olmayan bir sendika ise aynı işkolunda kurulu en çok üyeye sahip sendikaya veya federasyona, bu tip bir sendika yok ise en çok üyeye sahip konfederasyona,

Devredilir.

Feshedilen veya infisah eden işveren sendikası, federasyonu veya konfederasyonunun malları birinci bend hükümleri uyarınca diğer bir işveren teşekkülüne devredilir.

Malların bunlardan gayri gerçek veya tüzel her hangi bir şahsa veya teşekküle veya müesseseye devri veyahut feshedilen teşekkülün üyeleri arasında paylaşılması yasaktır.

İşçi teşekkülü idareciliği ve temsilciliği teminatı

Madde 20. — 1. İşçi teşekküllerinin yönetim kurullarında veya başkanlığında görev almaları dolayısıyla kendi rızaları ile işlerinden ayrılan işçiler; bu teşekküllerdeki görevlerini, seçime girmemek, seçilmemek veya çekilmek suretiyle son bulması üzerine işe alınmalarını istedikleri takdirde,; işveren bunları, boş yeri varsa derhal; yoksa yer boşaldığında, o andaki şartlarla, eski işlerine veyahut eski işlerine uygun diğer bir işe, sair isteklilere tercih ede-

rek almaya mecburdur. Bu takdirde, ücrette ve işten çıkarılmasında işçinin eski kıdem hakları saklıdır.

Bu hakkın kullanılması, teşekküldeki görevin sona ermesinden başlayarak üç ay içinde mümkündür. Özel nitelikteki mevzuatla Toplu İş Sözleşmesi hükümleri saklı kalmak şartıyla, işten ayrılma tarihinden başlayarak yöneticilik süresince bu hak devam eder.

Yönetim kurulundaki veya başkanlıktaki görevleri ile ilgili cürümlerden dolayı hüküm giymiş olanlar bu haktan istifade edemezler.

2. İşçi teşekküllerinin yönetim kurullarında veya başkanlığında görev almaları dolayısıyla kendi rızaları ile işlerinden ayrılan işçiler, sosyal sigorta primlerini işverene düşen primlerle birlikte ödemeye devam etmek şartı ile, eski işyerlerindeki sigortalılık haklarını devam ettirebilirler.

3. Bir ve ikinci bendlerde yazılı olan haklardan teşekkül şubelerinin yönetim kurulu üyeleri ile başkanları da istifade ederler.

4.a) Bir işyerinde uygulanan Toplu İş Sözleşmesinde taraf işçi federasyonu üyesi işçi sendikası veya o Toplu İş Sözleşmesinde taraf bulunan işçi sendikası, söz konusu işyerinde Toplu İş Sözleşmesinde başkaca bir hüküm yoksa:

I - İşyerindeki işçi sayısı elliyi aşmıyorsa, en çok dört;

II - İşyerindeki işçi sayısı elli ilâ ikiyüz arasında ise, en çok sekiz;

III - İşyerindeki işçi sayısı ikiyüz ilâ bin arasında ise, en çok oniki;

IV - İşyerindeki işçi sayısı binden fazla ise, en çok onaltı; temsilei gösterebilir.

Toplu İş Sözleşmesinde taraf olmayan federasyon veya sendikasının temsilei gösterme hakkı mevcut değildir. Ancak; işyerinde Toplu İş Sözleşmesi mevcut değilse o işyerinde en fazla üyeye sahibolan sendika, söz konusu işyerinde temsilei gösterebilir.

Sendika temsilcilerinin sayıları, Toplu İş Sözleşmesi ile yarıdan aşağı olarak tesbit edilemez.

Bu temsileilerden biri baştemsilei olarak atanır.

5. İşyeri sendika temsilcilerinin işveren tarafından akdinin feshi halinde sendika temsil-

çerinin şikâyeti üzerine ilgili bölge çalışma müdürlüğünce uzlaştırmaya teşebbüs olunur. Uzlaştırma kabil olmadığı takdirde keyfiyet tutanakla tesbit edilerek bu yer için yetkili il hakem kuruluna tevdi edilir. İl hakem kurulu toplantı usulüne göre inceleme yaparak karar verir. İl Hakem Kurulunun bu hususta vereceği karar kesindir. İl hakem kurulu sendika temsilcisinin çıkarılmamasına karar verirse, sendika temsilcisinin işinden çıkarıldığı tarihten başlamak üzere ve sendika anatazüğünde belirtilen sendika temsilelik süresinin devamınca iş görürülmemiş olsa bile, sendika temsilcisi işçinin ücreti ve saire bütün hakları işveren tarafından ödenir. Tekrar temsileliğe seçildiği takdirde yukarıdaki hüküm uygulanır.

Bu bend uyarınca Bölge Çalışma Müdürlüğü müracaat tarihinden itibaren en geç altı işgünü içerisinde uzlaştırmaya teşebbüs eder.

Taraflar uzlaşmadığı veya teşebbüs akamete uğradığı takdirde keyfiyet üç işgünü içerisinde il hakem kuruluna bildirilir.

İl Hakem Kurulu uzlaşmaya varılmadığını gösteren tutanağın tebliğini mütaakip en geç on işgünü içerisinde kararını verir.

Mamelek ve gelirler

Madde 22. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin gelirleri :

- a) Üyelerinden alacakları aidat;
- b) Kanuna göre yapabilecekleri faaliyetler ile eğlence, müsamereler ve konser gibi faaliyetlerden sağlanacak gelirler;
- c) Bağışlar;
- d) Mameleklerinin gelirlerinden ibarettir.

2. Genel ve katma bütçeli idarelerle mahallî idareler ve bunlara bağlı sabit ve döner sermayeli müesseseler, sermayesinin tamamı Devlet tarafından verilmek suretiyle kurulan iktisadi teşekkül ve müesseselerle sermayelerinde Devletin iştiraki bulunan bankalar, kamu kurumu niteliğindeki meslekî teşekküllere dâhil olmak üzere özel kanunlarla kurulan bankalar ve teşekküller, bu bendde zikredilen idare, teşekkül ve bankalar tarafından ödenmiş sermayenin en az yarısına katılmak suretiyle kurulan teşekküllerle bunların aynı nisbette katılması ile kurulan müesseseler, işbu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllere her hangi bir

şekilde malî yardım ve teberruda bulunamazlar.

8 Ağustos 1961 tarihli ve 344 sayılı Kanununun geçici 1 nci maddesi hükmü saklıdır.

3. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, üyesi buldukları milletlerarası teşekküllerden ve Türkiye Cumhuriyetinin üyesi bulunduğu milletlerarası teşekküllerden gayri dış kaynaklardan Bakanlar Kurulundan izin alınmadıkça yardım kabul edemezler.

4. Bu kanuna göre kurulu meslekî teşekküllerin (maddede belirtilen) faaliyetleri için lüzumlu bütün menkul ve gayrimenkul malları ile alacakları bu mallarla ilgili alacakları hariç haczedilemez; menkul ve gayrimenkul malları vergiye tabi tutulamaz.

Aidat

Madde 23. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, üyelerince ödenecek aidat miktarını Cemiyetler Kanunundaki kayıtlara bağlı kalmaksızın tesbit edebilirler.

2. Aidatın tesbiti, azaltılması veya çoğaltılması Genel Kurul kararı ile olur.

3. Belli bir işyerinde çalışan işçiler adına toplu iş sözleşmesi yapmış sendikanın veya toplu iş sözleşmesi yapılmamışsa işyerinde çalışan işçilerin 4/1 ini temsil ettiğini tevsik eden sendikanın yazılı müracaatı ve aidatı kesilecek sendika üyesi işçilerin listesini vermesi üzerine, işveren sendika tüzüğünde gösterilen üyelerin sendikaya karşı yükümlü buldukları her türlü aidatı ve Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu gereğince o sendikaya veya mensubu olduğu federasyona ödenmesi gerekli dayanışma aidatını, işçilere yapacağı ücret tediyesinden kesmeye ve işçilerden kestiği aidatın nevi ile miktarını veya dayanışma aidatını bir liste halinde ilgili sendikaya bildirmeye mecburdur.

İşveren kestiği bu aidatlardan sendikanın bağlı bulunduğu federasyon ve konfederasyonun tüzüğünde gösterdiği miktarda aidatı ilgili federasyon ve konfederasyona ödemeye mecburdur.

Bu bend gereğince yukarıda sayılan kesintileri yapmayan işveren, ilgili sendika, federasyon ve konfederasyona karşı kesmediği veya kesip bir ay zarfında ilgili teşekküllere ödemediği meblâğ tutarınca sorumludur,

Sendika, bu yüzden doğacak masrafları işveren talebi üzerine, ödemeye mecburdur. Sendikanın işverene bu yüzden ödiyeceği miktar kesinti yekûnunun % 5 ini geçemez.

4. İşverene başvuran işçi sendikası veya sendikalarının 3 ncü bendde gösterilen vasıfta olup olmadıkları konusunda işverene sendika veya sendikalar arasında anlaşmazlık çıktığı takdirde, işverenin veyahut sendika veya sendikaların yazılı müracaatı üzerine anlaşmazlık, müracaat tarihinden itibaren üç iş günü içinde Bölge Çalışma Müdürlüğüne çözülür. Bölge Çalışma Müdürlüğünün bu konudaki kararlarına karşı ilgililer, kendilerine yapılacak yazılı bildiri tarihinden başlayarak üç işgünü içinde iş dâvalarına bakmakla görevli mahallî mahkemeye itiraz edebilirler. Bu itiraz, üç işgünü içinde kesin olarak karara bağlanır.

Genel kurul ve şube kongreleri

Madde 25. — 1. Bu kanuna göre kurulan mahallî sendika genel kurullarının ve şube kongrelerinin en geç iki yılda bir toplanması,

2. Bu kanuna göre kurulan federasyon, Türkiye çapında faaliyet gösteren sendikalar ve konfederasyonların genel kurullarının en geç üç yılda bir toplanması,

3. Genel kurullarda ve şube kongrelerinde başkanlık divanı ve komisyon seçimleri hariç, bütün seçimlerin gizli oy ile yapılması,

4. İki genel kurul toplantısı ve şube kongresi arasındaki devreye ait hesap raporu ile denetçi raporunun ve gelecek devreye ait bütçe teklifinin genel kurul ve şube kongresi üyelerine toplantıdan önce dağıtılması, mecburidir.

Görevlilerin ücreti

Madde 26. — 1. Bu kanuna göre kurulan işçi teşekküllerinin idarecileri ve temsilcilerine verilecek ücretlerle her türlü ödenek ve yolluklar en çok üyeye sahip işçi konfederasyonunca hazırlanıp bu konfederasyonun genel kurulunun onayından geçecek ücret yönetmeliğinde gösterilir.

İşçi teşekküllerinin idareci ve temsilcilerine verilecek ücret, ödenek ve yolluklar işbu yönetmelikte tesbit olan sınırları hiçbir surette aşamaz.

İşçi teşekkülleri genel kurulları idareci ve temsilcilerine verilecek ücretlerde her türlü ödenek ve yollukları yukarıda zikrolunan sınırlar içerisinde serbestçe tâyin edebilirler.

2. İşveren teşekküllerinin idarecileri ve temsilcilerine verilecek ücretlerle her türlü ödenek ve yolluklar genel kurul tarafından tesbit olunur.

3. İdareci ve temsilcilerin her türlü ücret, ödenek ve yolluklar, idare kurulunca genel kurula sunulan faaliyet raporunda gösterilir.

Bu kimselerin, sendika üyesi olmak sıfatıyla esasen hakları olan tediyeler, bu madde hükmünün dışındadır.

Mal bildirimini

Madde 27. — Sendikaların başkan ve yönetim kurulu üyeleri, bu göreve seçildikten sonra 3 ay içinde, kendilerinin, eşlerinin ve velâyetleri altındaki çocuklarının malik buldukları malları ve gelirlerini gösteren bir bildirimini noterliğe tevdi etmek zorundadırlar. Bildirimin verildiğine dair noterlikten alınacak belgeler denetçilere verilir. Bu belgenin hangi noterlikçe verildiği, tarih ve numarası yönetim kurulu karar defterinin özel bir sayfasına kaydolunur.

Bu şahıslar, tekrar seçilsinler veya seçilmesinler, görev sürelerinin sonunda mal ve gelir durumunu gösteren bir bildirimini yine bu hükme uyarak vermek zorundadırlar.

Bu mecburiyete uymıyanların başkanlık veya yönetim kurul üyeliği sıfatları bir aylık müddetin bitiminde kendiliğinden düşer.

Mal bildirimleri bir defaya mahsus verilir ve yöneticinin görev süresi sonuna kadar noterde saklanır. Noterde saklanan mal bildiriminden dolayı ilâve ücret ödenmez.

Bu maddenin birinci bendine göre mal bildiriminde bulunan yöneticinin bir başka göreve seçilmesi halinde yeni bir bildirimde bulunma mecburiyeti aranmaz.

Bu bildirimlerde yazılı olanlar açıklanmaz.

Ancak, talep üzerine, yargı mercilerine veya denetleme ve inceleme yetkisine sahip diğer makam ve mercilere tevdi olunur.

Sendikaların defter ve kayıtları

Madde 28. — Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller aşağıda yazılı defter - fiş ve kayıtları tutarlar :

a) «Üye kayıt defteri veya üye kayıt fişleri», sendika üyeliği üye kayıt fişleri veya üye kayıt defteri ile tevsik olunur.

Üye kayıt defteri veya üye kayıt fişinden birisinin tutulması ihtiyari olup karar yetkisi teşekkül yönetim kuruluna aittir. Bu deftere veya fişlere üyelerin kimlik ve adresleri, çalıştıkları işyeri, sendikaya giriş tarihleri ve yükümlü oldukları aidat miktarı kaydedilir ve imzaları bulunur,

b) Yönetim kurulunun tarih sırasıyla, ve müteselsil numaralarla kayıtlanmış ve altı imza edilmiş kararlarının yazılmasına mahsus «Karar defteri»

c) Gelen ve giden evrakın tarih ve numara sırasıyla kaydedileceği «Gelen ve giden evrak kayıt defterleri»,

d) Gelen evrakın aşımın, giden evrakın suretinin saklanacağı «Gelen ve giden evrak dosyaları»,

e) «Zimmet defteri»,

f) «Aidat», «Gelir» ve «Gider defterleri»,

g) Yönetim kurulunun bir zabıtla tesbit edeceği ve numaralanmış ve idare heyetine mühürlenmiş varidata ait kopyalı makbuzlarla sarfiyatın fatura, evrak kaydiyesini muhafazaya mahsus dosyalar,

h) «Bilânço, envanter ve kesinhesap defteri» ile, üye kayıt, karar, aidat, kongre divan başkan ve kâtiplerinin imza edecekleri «Genel kurul kararlarının yazılmasına mahsus defterler» in kullanılmasından önce noterlikçe tasdikli olması mecburidir.

Bilânço ve çalışma raporu ve sendikaların denetimi

Madde 29. — Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller her hesap veya bütçe devresine ait bilânço ve hesaplarını ve çalışma raporlarını aidolduğu devreyi takiben üç ay içinde Çalışma Bakanlığına ve bağlı bulunduğu konfederasyonlara gönderirler. Bu bilânço ve hesaplar meyanında, teşekkülün o devre içindeki :

1. Gelirleri ve gelir membaları,
2. Giderleri ve sarf yerleri,

3. Başkana ve idarecilere verilen ücretlerle memur ve müstahdemlere ödenen meblâğlar,
4. Para mevcudu,
5. Demirbaş mevcudu,
6. Gayrimenkul mevcudu,
7. Üyelerinin mevcudu,
8. Çalışma Bakanlığınca sendikanın malî durumu ile ilgili olarak istenecek sair bilgiler de bulunur.

9. Ayrıca bu teşekküllerin gelir ve giderlerini, giderlerinin sarf yerlerini ve her türlü faaliyetlerini bağlı bulunduğu konfederasyonlar denetliyebilir.

Faaliyetten men; kapatma; teşekkül yöneticilerine işten el çektirme ve seçimlerin iptali

Madde 30. — 1. Bu kanuna göre kurulan bir meslekî teşekkülün tüzüğü kanuna aykırı ise, iş dâvalarına bakmakla görevli mahallî mahkeme :

a) Bu teşekkülün faaliyette menini; veya

b) Tüzüğünü kanuna uygun hale getirmesi için, teşekküle altmış günü geçmiyen bir mehil verilmesini kararlaştırır.

c) (b) fıkrasının uygulanması takdirde, verilmiş olan mehil sonunda, tüzük, mahkeme kararına uyularak değiştirilmemişse, teşekkülün mahkemece faaliyette men'ine karar verilir.

d) Meslekî teşekkül, tüzüğünü mahkeme kararına uyularak değiştirdiğini, 12 nei maddeye göre yetkili makama bildirir bildirmez, faaliyetine tekrar başlayabilir.

2. Bu kanuna göre kurulan bir meslekî teşekkül, 16 nei ve 1 nei maddenin 3 nü bendi hükümlerini ihlâl ettiği takdirde, iş dâvalarına bakmakla görevli mahallî mahkeme kararıyla üç aydan altı aya kadar faaliyette men edilir.

3. Bu kanuna göre kurulan bir meslekî teşekkül, 22 nei maddenin 3 nü bendinde yazılı yasağa aykırı hareket ettiği takdirde, iş dâvalarına bakmakla görevli mahallî mahkeme kararıyla üç aydan altı aya kadar faaliyette men edilir.

4. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 1 ve 2 nei maddeleri ile 3 nü maddesinin 1 nei fıkrası ve 3 nü maddesi, 19 neu maddesinin 5 nei fıkrası ve 57 nei maddesinin 1 nei fıkrasında yer alan ilkelere aykırı amaçlar gü-

den veya faaliyette bulunan meslekî teşekkül, iş dâvalarına bakmakla görevli mahallî mahkeme kararıyla kapatılır.

5. Yargılamanın her safhasında, hükümden önce dahi, işbu kanuna göre kapatmayı veya faaliyetten men'i gerektiren fiilin işlendiğine dair kuvvetli emareler bulunmak şartıyla, bu gibi teşekküller, Cumhuriyet Savcısının talebi üzerine, mahkeme kararıyla faaliyetten menedilebilir.

6. Faaliyetten menedilen teşekkülün mallarının idaresi ve menfaatlerinin korunması, Medeni Kanun hükümleri gereğince tâyin olunacak bir veya üç kayyum tarafından ifa edilir.

Kapatma halinde fesih hükümleri uygulanır.

7. Bu maddede zikri geçen haller dışında, bu kanuna göre kurulmuş meslekî teşekküller faaliyetten menedilemez ve kapatılamaz.

8. 12 nei maddenin 4 neü bendi hükmü, 25 nei maddenin 1 nei bendi hükmü, 26 nei maddenin 1 nei bendi hükmü ve 29 neu madde 1 nei bendi hükmüne aykırı hareket eden meslekî teşekkülün yöneticilerine meslekî teşekkül mensuplarından birinin başvurması üzerine, iş dâvalarına bakmakla görevli mahallî mahkeme kararıyla işten el çektirilir; bu takdirde, görevli mahkeme, teşekkülün genel kurulunu kanun ve tüzük hükümleri gereğince en kısa zamanda toplamak ve yeni yönetim kurulu seçilineeye kadar cari işleri yürütmekle görevli olmak üzere, Medeni Kanun hükümleri gereğince bir veya üç kayyum eder.

9. 25 nei maddenin 2 nei bendi hükmüne aykırı olarak seçim yapılması halinde, meslekî teşekkül mensuplarından birinin başvurması üzerine, iş dâvalarına bakmakla görevli mahallî mahkeme, bu seçimleri iptal eder.

İptal edilen seçim başkanlık seçimi ise, yönetim kurulu, kendi üyeleri arasından, yenisi seçilineeye kadar geçecek süre için bir geçici başkan seçer.

İptal edilen seçim yönetim kurulu seçimi ise, 8 nei bend hükmü uygulanır.

İptal edilen seçim denetçi seçimi ise, mahkeme, yenileri seçilineeye kadar denetçilik yapmak üzere yeter sayıda denetçi tâyin eder.

İptal edilen seçim haysiyet divanı seçimi ise, genel kurul yenisini seçmek üzere derhal toplantıya çağrılır.

Ceza hükümleri

Madde 31. — 1. 9 neu maddenin 4 neü bendinin 2 nei fıkrasında yazılı mecburiyete uymayanlara 2 000 liraya kadar ağır para cezası hükmedilir.

2. 17 nei maddenin 1 ve 2 nei bendlerinde yazılı yasaklara aykırı hareket edenlere, beşyüz liradan ikibin liraya kadar ağır para cezası hükmedilir.

3. 17 nei maddenin 3 neü bendinde yazılı yasağa aykırı hareket edenler, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına mahkûm edilirler. Söz konusu yasağa aykırı olarak yapılan malî yardıma el konulur ve İş Kanununun 30 neu maddesi uyarınca Çalışma Bakanlığının tasarrufuna verilir.

4. 19 neu madde hükümlerine aykırı hareket eden işverenlere, beşyüz liradan ikibin liraya kadar ağır para cezası hükmedilir.

5. 2 nei maddenin 1 nei bendi hükmüne aykırı hareket eden işveren veya işveren vekili, beşyüz liradan ikibin liraya kadar ağır para cezasına mahkûm edilir. İşverenin veya işveren vekilinin 20 nei maddenin 1 nei bendi hükmünü aynı maddenin 3 neü bendine aykırı hareket etmek suretiyle ihlâl etmesi halinde de aynı ceza verilir.

6. 22 nei maddenin 2 nei bendinde yazılı yasağa uymayanlar ile bunların şerikleri hakkında Türk Ceza Kanununun 240 nei maddesi uygulanmakla beraber, yapılan malî yardım veya bağış kendilerine ödettirilir. Söz konusu yasağa aykırı olarak bu kanuna göre kurulmuş bir meslekî teşekküle yapılmış olan malî yardım veya bağışa el konulur ve İş Kanununun 30 neu maddesi uyarınca Çalışma Bakanlığının tasarrufuna verilir.

7. 27 nei maddede söz konusu mal bildiriminin gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesi halinde, suçlu hakkında yüz liradan beşyüz liraya kadar ağır para cezasına hükümlenir.

8. 28 nei maddede yazılı defterleri tutmayan - teşekkül tüzüğüne göre - sorumlu kişiler hakkında, beşyüz liradan ikibin liraya kadar

ağır para cezasına hükmolunur. Tekerrür halinde ağır para cezasının âzami haddi verilir.

9. 29 ncu maddede yazılı bilgi ve belgeleri süresi içinde Çalışma Bakanlığına göndermeyen - teşekkülün tüzüğüne göre - sorumlu kişiler hakkında, beşyüz liradan ikibin liraya kadar ağır para cezasına hükmolunur.

Bu bilgi ve belgeleri gerçeğe aykırı olarak verenler hakkında, ikiyüz liradan ikibin liraya kadar ağır para cezası ile birlikte üç aydan eksik olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur.

10. 30 ncu maddenin 1 nci bendi gereğince faaliyetten men'ine karar verilen teşekkülün sorumluları hakkında ellışer liradan beşyüzer liraya kadar ağır para cezasına hükmolunur.

11. 30 ncu maddenin 2 nci bendi gereğince bir teşekkülün faaliyetten men'ine karar verilmesi halinde, 16 nci madde ile 1 nci maddenin 3 ncu bendi hükümlerini ihlâl etmiş olanlar hakkında, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

30 ncu maddenin 2 nci bendi gereğince bir teşekkülün faaliyetten men'ine karar verilmiş olması halinde, eğer 16 nci madde hükmüne aykırı olarak teşekkül tarafından bir siyasi partiye veya bir siyasi parti tarafından teşekküle ödenmiş olan bir meblâğ varsa, bu meblâğa el konulur ve İş Kanununun 30 ncu maddesi uyarınca Çalışma Bakanlığının tasarrufuna verilir.

12. 30 ncu maddenin 3 ncu bendi gereğince teşekkülün faaliyetten men'ine karar verilmiş olması halinde, 22 nci maddenin 3 ncu bendinde yazılı yasağa uymayanlarla bunların şerikleri hakkında, eğer fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmiyorsa, altı aydan iki yıla kadar hapis cezasına ve malî yardım veya bağıştan bir mislinden aşağı olmamak üzere ağır para cezasına hükmolunur.

Söz konusu yasağa aykırı olarak alınmış malî yardım veya bağışa el konulur ve İş Kanununun 30 ncu maddesi uyarınca Çalışma Bakanlığının tasarrufuna verilir.

13. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin faaliyetleriyle ilgili olarak, ağır hapis cezasını gerektiren bir suçtan veya taksirli suçlar haric olmak üzere altı ay veya daha fazla hapis cezasına hüküm giymiş olanlar ve aleltilak zimmet, ihtilâs, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inanca kötuye kullan-

ma, dolanlı iflâs gibi yüz kızartıcı suçlardan biriyle hüküm giymiş teşekkül yöneticileri veya mensupları, kanun hükümlerine göre haklarında uygulanacak diğer cezalar saklı kalmak kaydıyla, hükmün kesinleşmesinden itibaren bu kanuna göre kurulan teşekküllerde idare, haysiyet divanı üyeliği, denetleme veya temsil görevi almak hakkını kaybederler.

Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununun 55, 56, 57, 58, 59, 60 ve 61 nci maddelerine göre hüküm giymiş olanlar, kanun hükümlerine göre haklarında uygulanacak diğer cezalar saklı kalmak kaydıyla kesinleşmesinden itibaren üç yıl süreyle, bu kanuna göre kurulan teşekküllerde idare, haysiyet üyeliği, denetleme veya temsil görevi almak hakkını kaybederler.

Cezanın tecili veya af ile düşmüş olması, bu bend hükümlerinin uygulanmasına engel değildir.

Diğer kanunların uygulanması

Madde 32. — İşçi ve işveren sendikaları, federasyonları ve konfederasyonları, Medeni Kanun ve Cemiyetler Kanununun işbu kanuna aykırı olmayan hükümlerine tabidirler.

Kaldırılan hükümler

Madde 33. — 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 4 ncu maddesinin (c) bendi yürürlükten kaldırılmıştır.

İş Kolları Yönetmeliğinin yürürlüğe girişi

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu kanunda sözü geçen İşkolları Yönetmeliği, bu kanunun yayımı tarihinden itibaren en çok otuz gün içinde yürürlüğe girecek şekilde hazırlanır.

GEÇİCİ MADDE 2. — 24 Temmuz 1963 tarihli ve 274 sayılı Kanun hükümlerine göre kurulmuş olan işçi ve işveren sendika, federasyon ve konfederasyonları, tüzüklerini, geçici birinci maddede bahse konu yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden itibaren en geç altı ay içinde kanun ve tüzük hükümlerine uydurmak zorundadır.

Yürürlüğe giriş

MADDE 2. — Bu kanun, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

İstanbul Milletvekili Rıza Kuas'ın, 274 sayılı Sendikalar Kanununun bir kısım maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi (2/287)

Millet Meclisi Başkanlığına

274 sayılı Sendikalar Kanununun bir kısım maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki kanun teklifinin, konu ile ilgili olarak kurulmuş olan Geçici Komisyona havale edilmesi hususunda ilgililere emir ve müsaadelerinizi rica ederim. Saygılarımla.

**İstanbul Milletvekili
Rıza Kuas**

1963 yılında yürürlüğe giren Sendikalar Kanunu, bu meslekî teşekküllerin gelişmesi oramında kendisine has tipik meseleler yaratılmasını bilmıştır.

Anayasanın eksiksiz uygulanması ve işçi sınıfının haklarını her türlü uzlaşma çemberinden kurtararak savunmak son yılların başlıca alternatifi olmuştur. Nitekim, bu amaçla işçilerin Anayasadan doğan bütün haklarını geniş anlamda ortaya koymak isteyen sendikalar, kendi aralarında birleşerek Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) adı altında bir ikinci konfederasyon kurmuşlardır.

Türkiye'de artık bir tek konfederasyon yoktur. İşçileri Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu «DİSK» etrafında toplanmaları Türk demokrasisinin tabii bir sonucu sayılmalıdır. Bu önemli olayın bir prensibi daha aransa, tek parti devri nin arkasından gelen çok partili demokratik devreye geçişimiz gösterilebilir. Çok partili demokrasi hayatın gerekliliğine ve zorunluğuna inanan insanlar, DİSK in varlığını da bu açıdan saygı ile karşılamaları gerekecektir.

Diğer yandan eski konfederasyon işçi önünde yetirdiği sempatisini Meclise getirdiği tasarılar ile kurtarmaya yeltenmektedir. Bütün yetkileri en çok üyesi olan ve merkezi Ankara'da bulunan bir konfederasyona bağlamak istiyerek kendi adreslerini veren konfederasyon çok partili hayatın temsileisi olan Sayın Meclisinizden tek partili günlerin havasını taşıyor tasarıların kanunlaşmasını ister gibidir. Elbette bu tip kanun teklifleri demokrasinin özüne aykırıdır. Ve Anayasada Reiscumhur olarak adını geçirten garip diktatörlerin kanun anlayışına yapılmış bir atıf sayılır.

Bugün nasıl, «en çok oyu alan ve merkezi Ankara'da bulunan bir siyasi partiye» her türlü yetkiyi kayıtsız şartsız bırakmak demokrasinin iflâsı ise, böyle bir konfederasyona da bütün sendikal yetkileri bırakmak, işçi kesiminde demokratik düzenin ve düşüncenin idam edilmesi anlamına gelecektir.

Birçok konfederasyonlar olabilir. Bu demokratik düzenin doğal bir sonucudur. Nitekim DİSK, Türk - İş Konfederasyonunun Hükümetin dümen suyunda emperyalist Amerikalılarla sıkı fıkı olmak ve onlardan dolâr yardımı almakla suçlanmaktadır. Eğer bütün sendikal temsil yetkileri en sonunda bu tip bir kuruluşa, adresi tâyin edilerek, verilecek ise bunun faşist bir yöneliş olacağını şimdiden söyleyebiliriz.

İşçi kesimine getirilecek her türlü faşist usuller ise eninde sonunda işçi patlamaları ile ortadan kaldırılmıştır. Bu tarihi bir gerçeğin taze örneklerinde ispat edilmiştir.

Türkiye'de birden fazla konfederasyon kurulmasının tabii bir sonucu, Sendikalar Kanununda öngörülecek değişiklikler kanun teklifimiz ile birlikte yeteri kadar getirilmiş bulunmaktadır.

Özellikle üyeliğe giriş ve ayrılış, uluslararası teşekküllere katılma özgürlüğü konularında bütün ülkelere benimsenmiş normlara ve Anayasamıza uygun görüşler teklif edilmiştir.

Ayrıca sendikaların siyasi partilerle ilişkilerinde demokratik bir serbestlik getirilmektedir

Sendikaların daha özgür, daha sorumluluk taşıyan bir çalışma güvenliğine kavuşabilmesi için getirilen gerekli tekliflerimizle maddeler okundukça ayrıca izah edilecektir.

Demokratik gelişmeye uygun olarak, işçilerin meslekî teşekküllerini ve özellikle konfederasyon çapında örgütlenme özgürlüğünü düzenliyen kanun teklifimize, sayın Meclisinizin gereken ilgiyi göstermesini bekler, saygılarımızı sunarız.

MADDELERİN GEREKÇESİ

Madde 4. — Din adamları ve ibadet işlerinde çalışanlar da sendika kurabilmeli, sendikalara üye olabilmelidirler. Onlar da emekleriyle geçinmekte ve bir hizmet akdi ile çalışmaktadırlar.

Yer yüzündeki tatbikat da bu yoldadır.

Madde 5. — 16 yaşından küçük olanların sendikaya girme ve oy kullanma hakkının kısıtlanması demokratik değildir.

Cemiyetler Kanununa göre reşit olmanın sınırı temyiz gücü ile tâyin edilmiştir. Bir işyerinde çalışan 16 yaşından küçük işçiler de, diğer işçiler gibi bir görev ve temyiz veeibesi yükü altındadır. Kişi yüklendiği veeibelerin getirdiği yetkilerde de ortak olmalıdır. Bu amaçla, çalışan 16 yaşından küçük işçilerin de sendikaya girmek ve genel kurul toplantılarında oy kullanmak hakkı diğer işçiler gibi mevcut olmalıdır.

Madde 6. — Madde, üyelerin sendikalardan istifasını bir düzene bağlamak ve her türlü suiistimali önlemek amacıyla teklif edilmektedir.

İstifa, hem sendika hem de üye bakımından bir kesinliğe bağlanmak istenmiştir.

Sendikalar, mevcut kanuna göre yazılı istifa ile yetinmemekte, istifanın noter kanalıyla gönderilmesini şart koşmaktadırlar. Böyle bir şart, istifayı paraya bağlamakta ve sendika üyesi, iradesini tam bağımsız olarak kullanamamak durumunda kalmaktadır. Çoğu zaman, bir işyerinde işçiler, istemedikleri, nefret ettikleri bir sendikadan, sırf gerekli parayı temin edemedikleri için istifa edememekte, böylece istedikleri sendikaya geçememektedirler. Yani metin, istifa iradesini noter kanalından kurtararak demokratik bir ölçü getirmektedir.

Ayrıca, yeni metin, sendikaları da işçinin iradesi çerçevesinde korumaktadır.

Nitekim, birçok işyerlerinden işçilerin imzalarının taklidedilerek, ya da bir baskı sonucu teksir edilmiş istifa dilekçelerinin imzalatılarak, binlercesinin birden sendikalara, işverenlerce gönderildiği görülmüştür. Hakkı olarak, sendikalar, bu tip istifaları benimsememiş, işçi iradesinin her türlü baskıdan âzade olarak ifade edilebilmesi bakımından noter kanalını tüzüklerinde şart koşmuşlardır.

Yeni metin, bu sakatlıkları da giderecek niteliktedir. Nitekim, işçi, hiçbir noter tasdiki ve masrafına lüzum olmadan, yazılı biçimde istifa edebilmekte, sendika ise bu istifaların sahte olduğu, ya da baskı sonucu gönderildiği kanaatine varırsa, sulh mahkemesinden beyanın sıhhat derecesini tâyin ettirmek imkânını tanımaktadır.

Hiçbir masrafı gerektirmiyen, ayrıca hem işçinin iradesini, hem de sandikanın tüzel kişiliğini koruyan bu metin kabul edildiği takdirde, sahte giriş belgeleri ve bu tip ihtilâfları bir kere de ortadan kalkmış olacaktır.

İşçinin iradesini, para gücü ile bağlamaksızın, en bağımsız biçimde ifade edilebilmesi, ancak bu şekilde mümkün olabilir.

Madde 9. — Madde, mevcut kanuna yeni bir bend ilâve ederek, İşkolları Tüzüğü'nün yapılması ve işlenmesine açıklık getirmektedir.

İşkolları Tüzüğü her bakımdan yetersizdir. Günün şartlarına, sanayi dallarına, aralarında yakınlıklara cevap veremeyecek durumdadır.

Bilhassa, İşkolları Tüzüğü, milletlerarası normları ihtiva etmediği için, büyük aksaklıklar ortaya çıkmıştır.

Aynı sendika etrafında toplanması şart olan sanayi dalları, mevcut tüzük ile, anlamsız bir biçimde bölümlere uğramıştır. Söz gelimi; lâstik işkolu, kimya işkolu, petrol işkolu birbirleriyle ilgili sanayi dalları olup, kolay kolay birbirlerinden ayıramazlar, milletlerarası normlarda da bu üç sanayi dalı her zaman birlikte ele alınmış ve tek sendika etrafında toplanmışlardır. Durum

böyle iken mevcut İşkolları Tüzüğü, lâstik, kimya ve petrol sanayii dallarını, sanki ayrı işkolları imiş gibi birbirlerinden kesin olarak ayırmıştır. Nitekim, yeni kurulan Pet - Kim Anonim Şirketi bu üç sanayi dalının ayrı işkollarına ayrılmasının imkânsız olduğunu bir kere daha ispat etmiştir. Pet - Kim konu olarak bu üç işkolunu içine almakta, birleştirmektedir.

Görüldüğü gibi, İşkolları Tüzüğü hayati olan, daima sanayinin hareketlerine uyması gereken bir konudur.

İşçilerin istedikleri gibi birleşebilmek, hürriyetlerine engel olmamak için, İşkolları Tüzüğü demokratik gelişmeye devamlı olarak uygun düşmelidir.

Madde 10. — Milletlerarası kuruluşlara sendikaların üye olmasında, Bakanlar Kurulunun iptal yetkisi söz konusu olmamalıdır. Bir üyelik bir hükmi şahsiyetin serbest iradesini ifade eder. Kişilerin bu yoldaki iradesini ortadan kaldıracak her hangi bir sakınca ise, tatbikatta görülememektedir.

Madde 11. — Madde, Kıbrıs ve yurt dışında kurulmuş ve kurulacak sendika veya birliklerin Türkiye'deki konfederasyonlara üye olma ve katılma prensibini mevcut maddeye ilâve olarak getirmektedir.

Kıbrıs'ta kurulu veya kurulacak Türk işçi teşekküllerinin varlığı bu madde ile Anayurttaki işçi teşekkülleri ile bir ve özdeş tutulmaktadır. Bu madde, Kıbrıs'ın siyasi muhtariyeti hakkında her hangi bir atıfta bulunmamakta, yalnızca, oradaki işçi kardeşlerimiz ile Anayurttaki işçi kardeşlerimiz arasındaki organik yakınlığı ifade etmektedir. Bu madde ile, Kıbrıs ve Anayurttaki işçi kardeşlerimizin karşılıklı yardımlaşması, birbirleri ile dayanışması mümkün olacaktır.

Ayrıca, yurt dışındaki işçi kardeşlerimiz, her türlü sendikal dayanışmaya, bugünkü işçi akımları dolayısıyla, çok fazla ihtiyaç duymaktadır. Bu madde ile, işçi yayılmaları konusunda, yeryüzündeki sendikal hareketlere yeni bir tatbikat getirmekte olduğumuzu itiraf edebiliriz. Bu yeni tatbikat her cephesiyle Türk işçilerinin sadece Türk işçilerinin yararına olacaktır.

Milletlerarası bir çerçevede gerek dikey, gerekse yatay yönde Türk işçilerinin mobilitesi en geç noktaya varmıştır. İngiltere'den Avustralya'ya kadar, hızlı yargılar Türk işçilerinin bu geniş hareketliliği, sendikal münasebetler açısından, ifadesini elbette kanunlarımızda bulacaktır.

Türk işçilerinin yayıldığı Avrupa ülkelerinde, sendikalaşma çok ileri bir seviyeye varmış olmasına rağmen, bu ülke sendikaları, Türk işçilerinin tipik ihtiyaçlarını kavrayamıyacak bir yapı ve kuruluştadırlar.

Yurt dışındaki işçilerimizin, kendi öz kuruluşlarımızdan kopmaması, ve birlik beraberlik anlayışını yurt dışında da devam ettirebilmesi için madde, gerekli imkânları getirmiş bulunmaktadır.

Madde 13. — Mevcut kanun maddesine katılma ve birleşmelerin hukukî sonuçları yönünden bir açıklık getirmek gerekmiş ve madde bu sebeple tadil edilmiştir.

Madde 14. — Maddenin (c) bendi uygulamada işçi kütlelerinin gerçekten yararlanabileceği bir şekilde değiştirilmek gerekmiştir. Zira, uygulamada aynı işverenin yüzlerce, binlerce işçiyi ilgilendiren bir tek yanlış görüşünü ve buna müstenit hak ihlâlini önleyebilmek için bunu menden emsal bir karar alınmış olsa dahi yüzlerce binlerce dâvayı ayrı ayrı açmak gerekmekte ve yıllar yılı bu dâvalar (bir kısmı bir, diğer kısmı başka bir mahkemeye taksim edilerek) sürünmekte, işçiler, hak istihsalindeki bu muazzam güçlük karşısında haklarını aramaktan ister istemez vaz geçmekte veya bu dâvalar işçilerin elinden birtakım sınırsızlar vasıtasıyla toplanılmaktadır. Sendikalara bunu venlemek? Ve üyelerine en ucuz ve en çabuk surette hak istihsalı yolunda müessir şekilde yardım imkânı sağlanmalıdır.

Madde 16. — Bu madde ile siyasi partiler ve sendikalar, konfederasyonlar arasındaki yardım ve işbirliği konusunda getirilmiş haksız ve sebepsiz yasaklar ortadan kaldırılmak istenilmektedir.

Bu kanuna göre kurulmuş teşekküller sınıf esası üzerine hareket ederler. İşçi ve işveren teşekküllerinin bu vasfı bizzat hayatın içinden gelmektedir. Sınıf esasına göre düşünüp hareket eden bir sendika ile gene sınıf esasına göre kurulmuş bir siyasi partinin işbirliği, karşılıklı yardımlaş-

ması demokratik hayatın en basit bir tezahürüdür. Nitekim İngiltere'de Tuc ile İşçi Partisi bu anlamda sıkı bir işbirliği ve dayanışma içinde gelişecek İngiliz demokrasisine yeni bir zindelik getirmiştir.

Durum Fransa, İtalya gibi demokratik Batı ülkelerinde de aynıdır. Sebepsiz bir yasağın bu şekilde kaldırılması demokrasimizin hayrına olacaktır.

Madde 18. — İşçi örgütleri içerisinde asıl kavgayı veren ve eylem içinde bulunan iş kolu sendikaları ile bu kademedeki sendikalar. Birlik, federasyon ve konfederasyonlar daha ziyade merkezî büro çalışması yapan üst kuruluşlardır. Bu bakımdan asıl desteklenmesi ve takviyesi gereken örgütler alt kademedekilerdir. Yukarıdaki düşünce ile teşekküllerin feshi ve infisahı halinde üstten aşağıya bir sıra izlenerek feshedilen kuruluşların, mallarının alt kademelere devri ön-görülmiştir.

Madde 20. — Kanun, sendika yöneticilerinin seçilmemek suretiyle eski işine dönmek istemesi halinde, işverenin bu işi boş yeri varsa diğer isteklilere tercihan işe almasından bahsetmektedir. Şarta muallâk bu durum, sendika yöneticisi için hiçbir zaman bir garanti teşkil etmez. Zira işveren «boş kadro yok» dediği anda, yapılacak hiçbir şey kalmamaktadır. Sendika yöneticiliği gibi yorucu, yıpratıcı ve rizikosu bol bir iş, sonunda bir tle işsiz kalmak endişesi, senelere emek verdiği işyerine dönmek korkusu ile birleşince, sendikacılık yapmak için hiç kimse bu saha-da çalışmak için istek bırakmaz.

Yöneticiden mahrum sendikaların hiçbir fonksiyon ifa edemeyeceği ise açıktır. Onun için madde, işverenin işe almasını mecbur kılaacak tarzda değiştirilmiştir.

Maddedeki diğer bir değişiklik, temsilci sayılarının artırılması yolundadır. Tadil teklifinizde temsilciler iki misline çıkarılmıştır, gerekçesi, sözleşmenin yakında uygulanmasını temin ve ihtilâfları yerinde ve zamanında hal arzusudur.

Keza, maddenin 5 nci bendinde işyeri sendika temsilcilerinin, işveren tarafından işten çıkarılması halinde başvurulacak yeni bir yol ilâve edilmiş bulunmaktadır.

Her ne kadar eski metinde de temsilcilerin işten çıkarılması halinde bu çıkarılmanın haksızlığı mahkeme kararı ile sabit olduğu hallerde işe iadesi ve geçmiş haklarını alması düzenlenmiş ise de, bu, çok uzun bir zamana bağlı, her iki tarafı da uzun uzun uğraştırıcı bir yoldur. Teklif tasarruflarda, temsilcinin işe iadesi için, işverenin, ceza dâvası sonunda mahkûmiyeti şartı kaldırılmış, Bölge Çalışma Müdürlüğünün uzlaştırma teklifinin sonuç vermemesi halinde, görevli iş mahkemesinin konu hakkında en geç 15 gün içinde karar vermesi şekli getirilmiştir.

Kanunun eski metindeki yol, bir taraftan işçinin, diğer taraftan işverenin senelere mahkemelerle süünmesini gerektiren, masraflı, meşakkatli bir usul idi. Neticede işçi temsilcisi hakkı çıkarınca, işveren senelere birikmiş ücretler ile onların faiz ve masraflarını ödeme durumunda kalıyor, işçi ise dâvanın devam ettiği sürece yeni bir iş bulma yoluna gidemiyordu. Bu durum her iki taraf için de zararı açık olan bir haldir.

Getirdiğimiz teklif, bu mahzurları giderici niteliktedir. Şöyleki :

a) Tetkik ve karar verme süresi 15 gün gibi kısa bir zamana bağlanmıştır. Bu sürenin sonunda gerek işçi, gerek işveren yeni duruma göre hareket etme imkânlarına kavuşmaktadır.

b) Konunun incelenmesi, cezai takibat bâki kalmakla beraber, doğrudan doğruya iş mahkemelerine bırakılmıştır.

Madde her haliyle hem işverenin, hem işçinin menfaati göz önünde tutularak tedvin edilmiştir.

Söz konusu yasağa aykırı olarak alınmış malî yardım ve bağışa el konulur ve İş Kanununun 30 ncu maddesi uyarınca Çalışma Bakanlığının tasarrufuna verilir.

12. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin faaliyetleriyle ilgili olarak, ağır hapis cezasını gerektiren bir suçtan veya taksirli suçlar hariç olmak üzere - altı ay veya daha fazla hapis cezasına hüküm giymiş olanlar ve alehtlak zimmet, ihtilâs, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflâs gibi yüz kızartıcı suçlardan biriyle hüküm

giymiş teşekkül yöneticileri veya mensupları, kanun hükümlerine göre haklarında uygulanacak diğer cezalar saklı kalmak kaydıyle, hükmün kesinleşmesinden itibaren bu kanuna göre kurulan teşekküllerde idare, haysiyet divanı üyeliği, denetleme veya temsil görevi almak hakkını kaybederler.

Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununun 55, 56, 57, 58, 59, 60 ve 61 nei maddelerine göre hüküm giymiş olanlar, kanun hükümlerine göre haklarında uygulanacak diğer cezalar saklı kalmak kaydıyle, hükmün kesinleşmesinden itibaren üç yıl süreyle, bu kanuna göre kurulan teşekküllerde idare, haysiyet divanı üyeliği, denetleme veya temsil görevi olmak hakkını kaybederler.

Cezanın tecili veya af ile düşmüş olması, bu bend hükümlerinin uygulanmasına engel değildir.

Madde 23. — Maddeden «Lokavt» kelimesi çıkarılmıştır. (Lokavt) Anayasamızda yeri olmayan, çalışma özgürlüğüne, insan haklarına aykırı bir müessesedir. Hiçbir kimseye, mevki ve sıfatı ne olursa olsun binlerce aileyi aç bırakma hakkına sahipolamaz.

Keza maddede aidat ihtilâfı konusunda iş mahkemesinin verdiği kararın kesin olması kaldırılmış, bu karar aleyhine temyiz yolu açılmıştır.

Zira aidat konusu, sendikaların hayati konusudur.

Bir de temyizden geçmesi son derece lüzumludur.

Madde 31. — Bu madde kanuna muhalafet halinde işçi ve işverenler için uygulanacak cezaları göstermektedir.

Eski maddedeki ceza şekilleri, Ceza Hukukunun umumi prensipleri ve ceza otoritelerinin âzalar hakkındaki görüşleri ile çeliştiği için, maddenin yeniden tedvinine lüzum duyulmuştur.

Parası bol bir kimse için, karar cezasının müessir olmadığı, bir gün hapis yatmamak için binlerce lirayı gözden çıkarabileceği bir gerçektir. Fakir bir kimse için ise bu görüşün tersi geçerlidir. Şu halde işverenlerin bu kanuna aykırı davranışlarını önlemek için, işlemiş oldukları suçlar hapis ile karşılanmalıdır.

Eski kanunda ise yukarıda da değindiğimiz gibi, işverenler için, aşağı - yukarı bütün fiillerinden dolayı para cezası öngörülmüştür. Yeterli olmayan bu müeyyide yüzünden işverenler korkusuzca 274 sayılı Kanunu ihlâl etmektedirler. Bunu önlemek, kanuna hürmeti sağlamak, işçilerin Anayasadan gelen sendikalaşma ve toplu sözleşme haklarını, kanuna saygısızlıkların tasallutundan kurtarmak için, para cezası yerine, hapis cezası konması lüzumludur.

Madde 32. — Maddenin 1. nei bendi aynen muhafaza edilmekle beraber ikinci bendine, işçi kuruluşlarının hangi tür ihtilâflarının iş mahkemelerinde hangilerinin umumi mahkemelerde görülebileceğine dair açıklık getirilmiştir.

Uygulamada bir sürü ihtilâflara yol açan, mahkemelerin fuzulen işgaline sebebiyet veren uygulamadaki aksaklığı gidermek için maddenin bu şekilde tedvini gerekmektedir.

(İSTANBUL MİLLETVEKİLİ RIZA KUAS'IN TEKLİFİ)

274 sayılı Sendikalar Kanununun bir kısım maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki kanun teklifi

MADDE 1. — 274 sayılı Sendikalar Kanununun 4, 5, 6, 9, 10, 11, 13, 14, 16, 18, 20, 23, 31, 32 nei maddeleri aşağıda gösterilen şekilde değiştirilmiştir.

274 sayılı Kanun madde metinleri

Sendikalara üye olmak yasağı ve üyelik ten doğan hakların askıda kalması

Madde 4. — 1. a) Askerî şahıslar :

b) 22 nei maddenin 2 nei bendinde yazılı idare, teşekkül, müessese ve bankalarda çalışan müfettişler ve kontrolörler ile umum müdür yardımcısı veya buna eşit ve üst kademelerdeki görevlerde çalışanlar,

2 neî ve 3 neü maddelere göre, sendika kuramazlar ve sendikalara üye olamazlar.

2. Askerliği meslek edinmemiş bulunan askerî şahısların bu kanuna göre haiz oldukları hak ve yükümler, silâh altında buldukları süre içinde askıda kalır. Ancak, bu bend hükmü bu kimse-lerin üyesi oldukları sendikalara aidat ödemelerini ve 14 neü maddenin 1 neî bendinin (g) fıkrasında zikri geçen yardımlaşma sandıklarına ödemede bulunmalarını engellemez.

Üyelğin kazanılması

Madde 5. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllere üye olmak ihtiyaridir. Üye olmak yazılı müracaata bağlıdır.

Madde 6. — Her üye istediği zaman üyesi bulunduğu meslekî teşekkülden çekilebilir. Çekilme adı yazılı şekilde olur.

Gönderilen istifanamenin usulüne uygun olmaması, şüphe uyandıracak nitelikte bulunması hallerinde, muhatap sendikamn bir hafta içinde durumunu işçiye bildirmesi gerekir. Bir hafta içinde itiraz olunmazsa işçinin istifası kesinleşmiş olur.

İstifası, süresi içinde itiraza uğramamış olan işçi, buna rağmen Sendika kayıtlarından düşmemiş ise, durumu öğrendiği tarihten itibaren 1 ay içinde Sulh Mahkemesine başvurarak istifa etmiş olduğu yolundaki beyanını tesbit ettirir.

Sulh Hukuk Mahkemesi durumu ilgili sendikaya bildirerek müracaatçının sendika kayıtlarından düşmesini sağlar.

Bu işlem, işçinin başvurmasından itibaren en geç üç gün zarfında yerine getirilir.

İşçinin bu yoldaki başvurusu her hangi bir harç ve masrafa tabi değildir.

Madde 9. — 1. — İşçi sendikaları, aynı işyerlerinde veya aynı işkolundaki işyerlerinde çalışan işçileri veyahut birbirleriyle ilgili işkollarında çalışan işçileri içine alır.

İşveren sendikaları, aynı işkolunda veyahut birbirleriyle ilgili iş kollarında çalışan işverenleri içine alır.

2. — a) Sendika birlikleri, belirli bir mahal veya bölge sınırları içinde, birbirleriyle ilgili olmayan çeşitli işkollarında dahi olsa, mevcut sendikaların en az ikisinin;

b) Federasyonlar, aynı işkolunda ve o işkolu ile ilgili işkollarında mevcut sendikalardan en az ikisinin;

c) Konfederasyonlar, mevcut birlik, federasyon ve - Türkiye çapında faaliyette bulunmayı hedef tutmak şartıyla - işkolu esasına göre kurulu sendikalardan en az ikisinin,

Üye sıfatıyla bir araya gelmeleri suretiyle kurularlar.

3. — İşkolları ve bunların birbirleriyle ilgili olanları, Danıştayca hazırlanacak bir tüzükle tesbit olunur.

Tüzüğün hazırlanmasında, milletlerarası normlar ile ülkemiz şartları göz önünde tutulur.

Danıştay, tüzüğü hazırlarken Yüksek Hâkem Kurulunun, mevcut işçi konfederasyonlarının, yoksa Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Ticaret Borsaları Birliğinin istişari mütalâalarını alır. Bu mütalâaların talep tarihinden itibaren en geç on gün içinde verilmesi gereklidir.

Bu tüzüğe göre, her hangi bir işkoluna dâhil olmayıp, bu kanuna göre sendika kurmak ve sendikalara üye olmak hakkına sahibolanlar, genel hizmet işkoluna dâhil sayılırlar. Genel hizmet işkolu, ayrı bir işkolu olarak itibar olunup, diğer bütün işkolları ile ilgili sayılır.

Bu tüzük aleyhinde veya bu tüzüğün uygulanması ile ilgili işlemler aleyhinde Danıştayda açılacak iptal dâvaları, Danıştay Kanunundaki sürelerle bağlı olmaksızın, en geç iki ay içinde karara bağlanır.

Milletlerarası teşekküllere katılmak

Madde 10. — Bu kanuna göre kurulan işçi ve işveren teşekkülleri, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 1 ve 2 neî maddeleri 3 neü maddesinin 1 neî fıkrası ve 4 neü maddesi ve 19 neü maddesinin son fıkrası ile 57 neî maddesinin 1 neî fıkrasındaki ilkelere aykırı faaliyet sarf et-

miyen milletlerarası işçi ve işveren teşekküllerine serbestçe üye olabilirler ve üyelikten çekilebilirler. İlgili teşekkül, katıldığı milletlerarası teşekkülün tüzüğünü, katılma tarihini takibeden on beş gün içinde Çalışma Bakanlığına gönderir. Üyelikten ayrılma halinde de durumu ayrılma tarihini takibeden onbeş gün içinde aynı Bakanlığa bildirir.

Madde 11. — 1. — Sendika kurmak ve iş bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin Yönetim kurullarında, Haysiyet divanlarında ve bu teşekküllerin idari, temsili ve denetlenmesi ile ilgili sair işlerde görev alabilmek için, sendika üyeliğinde kanunen aranan şartlardan başka reşidolmak, medeni hakları kullanmaya ehil olmak, kamu hizmetlerinden mahkûm edilmiş olmamak, Türkçe okur - yazar olmak ve Türk vatandaşı olmak şarttır.

2. — Türkiye’de federasyon, birlik ve konfederasyonları kuran veya bunlara katılan meslekî teşekküllerin Türk teşekkülleri olması şarttır.

Kıbrıs’ta kurulu Türk işçi teşekkülleri ile yurt dışında bulunan işçilerimizin kuracağı sendika veya birliklerin Türkiye’de kurulu konfederasyonlara üye olma veya katılma hakları saklıdır.

Madde 13. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin genel kurullarının ve bu teşekküllerin şubelerinin, kongrelerin toplantı oranı, üye veya delege tamsayısının salt çoğunluğudur. Meslekî teşekkül tüzüğünde daha yüksek bir oran tesbit edilebilir. Oran sağlanmazsa, ikinci toplantı, birinci toplantı gününden en çok 15 gün seneye bırakılır. İkinci toplantıda toplantı oranı aranmaz.

2. Birinci bendde zikrolunan delegeler, meslekî teşekkül genel kurullarında seçilirler. Genel kurul bu yetkisini bir başka kurula devredemez.

Delegelerin seçim tarz ve usulleriyle sayıları meslekî teşekküllerin anafüzüklerinde tesbit olunur.

3. Belirli bir birlik veya federasyona üye olmak, sendika genel kurulunun toplantı oranına göre, toplanan genel kurul üyelerinin, satıl çoğunluğunun oynanan alınması ile mümkündür.

Belli bir konfederasyona üye olmada, 9 ncu maddenin 2 nci bendinin (c) fıkrasında belirtilen sendika, birlik ve federasyonların genel kurulları için de aynı hüküm uygulanır.

4. Birlik, federasyon ve konfederasyonun kurulmasında da 13 ncu maddenin 53 ncu bendi hükmü uygulanır.

5. Bir sendikanın, üyesi bulunduğu birlik, federasyon ve konfederasyondan, birlik ve federasyonun da üyesi bulunduğu konfederasyondan çekilmesi hususunda bu maddenin 3 ncu bendi hükümleri uygulanır.

6. Milletlerarası teşekküllere katılma ve çekilmeler de yukardaki bend hükümleri dairesinde olur.

7. Sendikaların kendi aralarında, birliklerin ve federasyonların kendi aralarında birleşmesi hususunda da bu maddenin 3 ncu bendi hükmü uygulanır.

8. Bu madde hükümleri uyarınca katılma veya birleşme halinde, birleşen veya katılan teşekkülün hükmî şahsiyeti ortadan kalkar ve katılma da kendisine katılınan teşekkülün hükmî şahsiyeti kalır, birleşmede ise, birleşen her iki teşekkülün hükmî şahsiyeti sona ererek yeni bir hükmî şahsiyet meydana getirirler. Katılma ve birleşmeden önceki hak ve borçlar, bu esasa göre intikal eder.

Katılma ve birleşmelerde meslekî teşekkülün üyeleri, başkaca bir işleme lüzum kalmaksızın katılan veya birleşilen teşekküle intikal eder. Teşekkülün üyesi olurlar.

9. Birleşme ile ilgili usul ve merasim hususunda 12 nci maddenin 1, 2 ve 3 ncu bendleri uygulanır.

Madde 14. — 1. (Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, tüzel kişi olarak genel hükümlere sahiboldukları yetkilerden başka, aşağıda zikredilen faaliyetlerde bulunabilirler.

- a) Toplulukla iş uyusmazlığı çıkarmak,
- b) Toplu iş sözleşmesi ve umumu mukavele akdetmek,

c) İş anlaşmazlıklarında ilgili makam ve mercilere, uzlaştırma ve hakem kurullarına, iş mahkemelerine ve sair yargı mercilerine, kanun hükümlerine göre başvurmak veya mütalâa bildirmek ve onlardan talepte bulunmak;

d) Çalışan ile ilgili her konuda çalışanları temsilen dâvaya ve bu münasebetle açtığı dâvadan ötürü husumete ehil olmak;

e) Mevzuattan, örf ve âdetler, toplu iş sözleşmesinden veya meslekin müşterek menfaatlerinden doğan hususlarda veyahut - yazılı müracaatları üzerine - 2 nci maddenin 1 nci bendinde zikredilen akitlerden doğan hakları ile sigorta haklarında üyelerini ve mirasçılarını temsilen münferiden, veya aynı hukukî sebepten doğan ve aynı şahsa karşı yönetilmesi gereken dâvalarda üyeleri temsilen tek dâvada toplanarak dâva açmak ve açılan dâvalarda husumete ehil olmak.

f) Kanunun ve milletlerarası anlaşma hükümlerine göre toplanan kurullara temsileki göndermek,

g) Evlenme, doğum, hastalık, sakatlık, ihtiyarlık, ölüm, işsizlik, grev, eğitim ve sair sosyal ve kültürel maksatlar için tesis veya dernek şeklinde yahut meslekî teşekkülün bir kolu halinde yardımlaşma sandıkları kurmak; üyeleri yararına sigorta mukaveleleri akdetmek;

h) Greve karar vermek ve idare etmek,

i) İşçilerin veya işverenlerin meslekî bilgilerini artıracak, millî tasarruf ve yatırımın gelişmesine ve reel verimliliğin çoğalmasına hizmet edecek veya genel kültürlerini genişletecek, kurs ve konferanslar tertiplemek, sağlık ve spor tesisleri, kütüphane, basımevi ve benzeri kültürel tesisler kurmak, işçilerin boş zamanlarını iyi ve nezih şekilde geçirmeleri için imkânlar sağlamak,

j) Üyeleri için kooperatifler kurulmasına çalışmak veya bu gibi teşebbüslere yardım etmek, veyahut bizzat kooperatifler kurmak;

k) Mesleklerinin icrası için gerekli her türlü ham veya yarımamul madde, eşya, alet, edevat ve makinaları üyelerine kiralamak, ödünç vermek veya hibe etmek.

l) Üyelerinin refah ve meslekî menfaatlerini her hangi bir şekilde ilgilendirebilecek her konu hakkında incelemeye araştırmalar yapmak ve gaye ve fikirlerinin gerçekleştirilmesi için her türlü kanuni yollardan faaliyet sarfetmek.

m) Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, hizmetlerinde, üyeleri arasında tam eşitliğe uymak zorundadırlar.

n) Bu kanuna göre kurulan işçi teşekkülleri, gelirlerinin en az yüzde beşini üyelerinin bilgi ve kültür seviyelerini yükseltmek için kullanmak zorundadır.

İşverenler, ödemiş oldukları işçi ücretlerinin aylık mükdarı üzerinden % 1, Hükümet de, bu iş için ayrılacak fondan, tevsih edilmek şartıyla her üye için (50) kuruş eğitim ve kültür yardımı yapar.

o) Toplu iş sözleşmeleri ile işverenlerin ödiyeceği miktar artırılabilir. Toplu iş sözleşmesi ve grev kanunu hükümleri saklıdır.

Yasak siyasi faaliyetler :

Madde 16. — Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller :

Siyasi partilerden veya onlara bağlı teşekküllerden her türlü maddi yardım alabilirler ve onlara maddi yardımda bulunabilirler, ve onların teşkilâtı içinde yer alabilirler; bir siyasi partinin adı altında meslekî teşekkül kurulabilir.

Madde 18. — Peshedilen veya infisah eden işçi sendikası, birliği, federasyonu veya konfederasyonunun malıdır.

a) Konfederasyon ise, kendisini kuran, birlik, federasyon veya - Türkiye çapında faaliyette bulunmak üzere kurulmuş - işkolu sendikasına;

b) Birlik veya federasyon ise; kendisini kuran sendikalara;

c) Sendika ise, bağlı bulunduğu en yakın üst teşekküle;

Sendikanın bağlı bulunduğu üst teşekkül yok ise, genel kurultayda alınacak karar dairesinde aynı işkolunda kurulu başka bir işçi teşekkülüne, devredilir.

Feshedilen veya infisah eden işveren sendikası, federasyonu veya konfederasyonunun mallarının devri de yukardaki esaslara tabidir.

Malların bunlardan gayri gerçek veya tüzel her hangi bir şahsa veya teşekküle veya müesseseye devri veyahut feshedilen teşekkülün üyeleri arasında paylaşılması yasaktır.

Madde 30. — 1. İşçi teşekküllerinin yönetim kurullarında veya başkanlığında görev almaları dolayısıyla kendi rızaları ile işlerinden ayrılan işçiler; bu teşekküllerdeki görevlerini, seçime girmemek, seçilmemek veya çekilmek suretiyle son bulması üzerine işe alınmalarını istedikleri takdirde, işveren bunları o andaki şartlar ile eski işlerine uygun diğer bir işe, sair isteklere tercih ederek bir ay içinde almaya mecburdur.

Bu takdirde, ücrette ve işten çıkarılmasında işçinin eski kıdem hakları saklıdır.

Bu hakkın kullanılması, teşekküldeki görevin sona ermesinden başlayarak üç ay içinde mümkündür. Özel nitelikteki mevzuatla, toplu iş sözleşmesi hükümleri saklı kalmak şartıyla, işten ayrılma tarihinden başlayarak yöneticilik süresince bu hak devam eder.

Yönetim kurulundaki veya başkanlıktaki görevleri ile ilgili yüz kızzartıcı cürümlerinden dolayı hüküm giymiş olanlar, bu haktan istifade edemezler.

2. İşçi teşekküllerinin yönetim kurullarında veya başkanlığında görev almaları dolayısıyla kendi rızaları ile işlerinden ayrılan işçiler, sosyal sigorta primlerini işverene düşen primlerle birlikte ödemeye devam etmek şartı ile, eski işyerlerindeki sigortalılık haklarını devam ettirebilirler.

3. Bir de ikinci bendlerde yazılı olan haklardan teşekkül şubelerinden yönetim kurulu üyeleri ile başkanları da istifade ederler.

4. a) Bir işyerinde uygulanan toplu iş sözleşmesinde taraf işçi federasyonu üyesi işçi sendikası veya o toplu iş sözleşmesinde taraf bulunan işçi sendikası, söz konusu işyerinde toplu iş sözleşmesinde başkaca bir hüküm yoksa :

I - İşyerindeki işçi sayısı elliyi aşmıyorsa ençok sekiz;

II - İşyerindeki işçi sayısı elli ilâ ikiyüz arasında ise, en çok on altı,

III - İşyerindeki işçi sayısı ikiyüz ilâ bin arasında ise, en çok yirmi dört;

IV - İşyerindeki işçi sayısı binden fazla ise, ençok yirmi sekiz temsilci gösterebilir. Toplu sözleşme ile artırılabilir.

Toplu iş sözleşmesinde taraf olmıyan federasyon veya sendikanın temsilci gösterme hakkı mevcut değildir. Ancak; işyerinde toplu iş sözleşmesi mevcut değilse o işyerinde en fazla üyeye sahibolan sendika, söz konusu işyerinde temsilci gösterebilir.

Sendika temsilcilerinin sayıları, toplu iş sözleşmesi ile yarıdan aşağı olarak tesbit edilemez.

Bu temsilcilerden biri baştamsilci olarak atanır.

5. İşyeri sendika temsilcilerinin işveren tarafından iş aktinin feshi halinde, sendika temsilcilerinin şikâyeti üzerine ilgili bölge çalışma müdürlüğünce uzlaştırmaya teşebbüs olunur. Uzlaştırma kabil olmadığı takdirde keyfiyet tutanakla tesbit ve durum yetkili iş Mahkemesine havale olunur. İş mahkemesi en geç onbeş gün içinde tarafları dâvet ile yaptığı duruşma sonunda temsilcinin işten çıkarılıp çıkarılmaması gerektiğine karar verir. İş mahkemesi temsilcinin işten çıkarıldığı tarihten başlamak üzere mahkemenin karar tarihine kadar geçen zamana ait ücretleri ve sair hakları işveren tarafından kendisine ödenir.

Keza, temsilci hiç işine son verilmemiş gibi eski işine devam eder. Temsilcinin tekrar bu göreve seçilmesi veya sendika tarafından gösterilmemesi halinde iki sene müddetle çalışma şartlarında her hangi bir değişiklik yapılamıyacağı gibi, işine de son verilemez.

Temsilcilik teminatı ile ilgili olup, toplu iş sözleşmeleri ile kabul edilen bütün hükümler saklıdır.

Bu bend uyarınca bölge çalışma müdürlüğü müracaat tarihinden itibaren en geç altı iş günü içerisinde uzlaştırmaya teşebbüs eder.

Taraflar uzlaşmadığı veya teşebbüs akamete uğradığı takdirde, keyfiyet üç iş günü içerisinde yetkili iş mahkemesine bildirilir.

İş mahkemesi, uzlaşmaya varılmadığını gösteren tutanağın tebliğini mütaakıp en geç 15 gün içinde kararını verir. Bu karar kesindir.

Madde 23. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, üyelerince ödenecek aidat miktarını cemiyetler konusundaki kayıtlara bağlı kalmaksızın tesbit edebilirler.

2. Aidatların tesbiti, azaltılması veya çoğaltılması genel kurul kararı ile olur.

3. Belli bir işyerinde çalışan işçilerin en az dörtte birinin belli bir sendikaya veya bir arada hareket eden muhtelif sendikalara mensup olması halinde, bu işçileri temsil ettiğini teşvik eden sendika veya sendikaların yazılı müracaatı ve aidatı kesilecek sendika üyesi işçilerin listesini vermesi üzerine, işveren, üyelik aidatını ve toplu iş sözleşmesi, grev Kanunu gereğince o sendikaya veya onun mensubu olduğu federasyona ödenmesi gerekli dayanışma aidatını işçilere yapacağı ücret tediyeatından kesmeye ve hangi işçilerin üyelik veya dayanışma aidatını kestiğini bir liste halinde ilgili sendikaya ve konfederasyona bildirmeye mecburdur.

Bu hükme göre üyelik ve dayanışma aidatını kesmiyen veya kestiği halde bir ay içinde sendikaya yatırmıyan işveren, ilgili sendika veya sendikalara karşı, kesmediği veya kesip de ilgili sendikaya tevdi etmediği aidat miktarının 3 mislini ödemeye mecburdur.

4. İşverene başvuran işçi sendikası veya sendikalarının 3 neü bendde gösterilen vasıfta olup olmadıkları konusunda işverenle, sendika veya sendikalar arasında anlaşmazlık çıkması takdirinde, işverenin veyahut sendika veya sendikaların yazılı müracaatı üzerine, anlaşmazlık, müracaat tarihinden itibaren üç iş günü içinde Bölge Çalışma Müdürlüğüne çözülür. Bölge Çalışma Müdürlüğünün bu konudaki kararlarına karşı ilgililer, kendilerine yapılacak yazılı bildiri tarihinden başlayarak üç iş günü içinde mahallî iş dâvalarına bakmakla görevli mahkemeye itiraz edebilirler. Bu itiraz, üç iş günü içinde karara bağlanır. Mahkemenin bu konudaki kararı kesin değildir.

Ceza hükümleri

Madde 31. — 1. 17 nei maddenin 1 ve 2 nei bendlerinde yazılı yasaklara aykırı hareket eden işverenler 6 aydan 1 seneye kadar ağır hapis ile, işçiler ise 500 liradan 2 000 liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

2. 17 nei maddenin 3 neü bendinde yazılı yasağa aykırı hareket edenler, 6 aydan 2 seneye kadar hapis cezasına mahkûm edilirler. Söz konusu yasağa aykırı olarak yapılan malî yardıma el konulur ve İş Kanununun 30 neu maddesi uyarınca Çalışma Bakanlığının tasarrufuna verilir.

3. 19 neu madde hükümlerine aykırı hareket eden işverenlere 6 aydan, bir seneye kadar ağır hapis cezası verilir.

4. 20 nei maddenin 1 nei bendi hükmüne aykırı hareket eden işveren veya işveren vekili hakkında, 6 aydan 1 seneye kadar ağır para cezası uygulanır. İşverenin veya işveren vekilinin, 20 nei maddenin 1 nei bendi hükmünü aynı maddenin 3 neü bendine aykırı hareket etmek suretiyle ihlâl etmesi halinde de aynı ceza verilir.

5. 22 nei maddenin 2 nei bendinde yazılı yasağa uymıyanlar ile bunların şerikleri hakkında Türk Ceza Kanununun 240 nei maddesi uygulanmakla beraber, yapılan malî yardım veya bağış kendilerine ödetilir. Söz konusu yasağa aykırı olarak bu kanuna göre kurulmuş bir meslekî teşekküle yapılmış olan malî yardım veya bağışa el konulur ve İş Kanununun 30 neu maddesi uyarınca Çalışma Bakanlığının tasarrufuna verilir.

6. 27 nei madde de söz konusu mal bildiriminin gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesi halinde, suçlu hakkında sendika yöneticiliğinden mal emniyet cezası uygulanır.

7. 28 nei maddede yazılı defterleri tutmıyan - teşekkül tüzüğüne göre, sorumlu kişiler hakkında, beş yüz liradan iki bin liraya kadar ağır para cezasına hükmolunur. Tekerrür halinde, ağır para cezasının âzami haddi verilir.

8. 29 neu maddede yazılı bilgi ve belgeleri süresi içinde Çalışma Bakanlığına göndermeyen - Teşekkülün tüzüğüne göre - sorumlu kişiler hakkında beş yüz liradan, iki bin liraya kadar ağır para cezasına hükmolunur.

9. Bu bilgi ve belgeleri gerçeğe aykırı olarak verenler hakkında, iki yüz liradan, iki bin liraya kadar ağır para cezası ile birlikte üç aydan eksik olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur.

10. 30 neu maddenin 2 nei bendi gereğince bir teşekkülün faaliyetten men'ine karar verilmesi halinde, 16 nei madde ile 1 nei maddenin 3 neü bendi hükümlerini ihlâl etmiş olanlar hakkında, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

30 neu maddenin 2 nei bendi gereğince bir teşekkülün faaliyetten men'ine karar verilmiş olması halinde, eğer 16 nei madde hükmüne aykırı olarak teşekkül tarafından, teşekküle ödenmiş olan bir meblâğ varsa, bu meblâğa el konulur ve İş Kanununun 30 neu maddesi uyarınca Çalışma Bakanlığının tasarrufuna verilir.

11. 30 neu maddenin 3 neü bendi gereğince teşekkülün faaliyetten men'ine karar verilmiş olması halinde, 22 nei maddenin 3 neü bendinde yazılı yasağa uymıyanlarla bunların şerikleri hakkında, eğer fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmiyorsa, altı aydan iki yıla kadar hapis cezasına ve malî yardım veya bağışın bir mislinden aşağı olmamak üzere ağır para cezasına hükmolunur.

274 madde metinleri

Madde 32. — İşçi ve işveren sendikaları, birlikleri, federasyonları ve konfederasyonları, Medeni Kanun ve Cemiyetler Kanununun işbu kanuna aykırı olmıyan hükümlerine tâbidirler.

Gerek bu kanun ve gerekse Cemiyetler Kanunu ile Medeni Kanunun uygulanmasından çıkıp, İş Mahkemesinin görevi içinde bulunduğu dair sarahat bulunmıyan, işçi teşekküllerinin birbiriyle veya üyeleri ile olan ihtilâflarının hal ve rüyet mercii unumi mahkemelerdir.

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu kanunda sözü geçen iş kolları tüzüğü, bu kanunun yayımı tarihinden itibaren en çok otuz gün içinde yürürlüğe girecek şekilde hazırlanır.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Geçici Komisyon Raporu

Millet Meclisi

Geçici Komisyonu

30 . IV . 1970

Esas No: 1/194, 2/84

2/140, 2/287

Karar No: 3

Yüksek Başkanlığa

Genel Kurulun 4 . 2 . 1970 tarihli 40 nei Birleşiminde kurulması kabul edilmiş bulunan Geçici Komisyonumuz Millet Meclisi Sayın Başkanlığının yazılı çağırısı üzerine 18 . 3 . 1970 gününde toplanmış görev taksimi yaparak vazifesine başlamıştır.

274 sayılı Sendikalar Kanununun bâzı maddelerini değiştiren ve bu kanuna yeni bâzı maddeler eklenmesini öngören Hükümet tasarısının yanında aynı mahiyette mezkûr kanunun bir kısım maddelerini değiştirmeyi ve bu kanuna bâzı yeni maddeler eklemeyi hedef tutan Yozgat Milletvekili Abdullah Baştürk ve arkadaşlarına kanunun ikinci maddesine değişiklik getiren Sakarya Milletvekili Hayrettin Uysal'a ve İstanbul Milletvekili Rıza Kuas'a ait kanun teklifleri de mevcudolup

Meclis Başkanlığınca Komisyonumuza havale buyrulduğu cihetle Komisyonumuzca alınan prensip kararı gereğince tasarı ve teklifleri müştereken nazara alınarak görüşülmesi uygun mütalâa ve kabul edilmiştir.

Komisyon, konunun gerek ekonomik, gerek sosyal hayatımız bakımından ve kamu düzeni ile işveren işçi münasebetlerindeki denge yönünden taşıdığı önemi nazara alarak en iyi neticeyi elde etmenin düşünce ve amacı içinde Komisyon toplantılarına Türkiye'deki en büyük işçi örgütü Türk - İş Konfederasyonu ve Türkiye İşverenler Konfederasyonu temsilcilerini gerek genel mahiyette ve gerekse maddeler üzerinde görüşlerini tesbit gayesi ile davete karar vermiştir.

Böylece Komisyonumuz, Komisyon üyeleri, Hükümeti temsilen Çalışma Bakanı ve ilgilileri, kanun teklifi sahibi Yozgat Milletvekili Abdullah Baştürk, İzmir Milletvekili Burhanettin Asutay ve İstanbul Milletvekili Rıza Kuas ile Türk - İş Konfederasyonu ve İşverenler Konfederasyonu temsilcileri, kanunun 2 nci maddesine ait değişikliğin müzakeresi sırasında Devlet Personel Dairesi Başkanı ve Maliye Bakanlığı temsilcisinin iştiraki ile çalışmalarını devam ettirmiş ve sonuçlandırmıştır.

Komisyon 12 toplantı yapmıştır. Ortalama 6 şar saatten tüm olarak 72 saatlik çalışmada bulunmuştur.

Tasarı ve tekliflerin tümünün müzakeresi ikmal edilmiş oylama sonucu maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

274 sayılı Sendikalar Kanununun 7 yıllık tatbikat görmüş bu tatbikat süresi içinde çeşitli aksaklıklar ortaya çıkmıştır. Tasarı ve kanun tekliflerinin getirmekte olduğu değişikliklerle uygulamadaki güçlükler kamu düzeni bakımından olduğu kadar işçi ve işveren münasebetlerini her iki taraf bakımından daha barışçı ve daha dengeli bir şekilde seyrini temin edecek şekilde bertaraf edilmeye çalışılmaktadır.

Genellikle birbirine uygun düşmeyen çeşitli tefsirler önlenmiş olacak kazai mercilerin kararları ile iştihatlarda daha tutarlı ve uygulamada hukukî bakımdan kökleşme imkânları sağlanmış olacaktır.

Güclü senikacılık hedef alınmıştır. İşçi hareketi ve işverenle münasebetlerde bâzı ahvalde hukuk dışına çıkan hareketleri de önleyecek lüzumsuz sendika rekabeti bertaraf edilmiş olacaktır.

Uygulamada görmekte oldukları görev ve hizmetin niteliğine paralel düşecek şekilde işçi ve memur ayrımına açıklık getirilmiş olacaktır.

Yetki ihtilâfları ve yetki ihtilâflarından doğan sürtüşmeler asgari hadde indirilecektir.

Sendikaların birikmiş fonlarının % 30 u oranında yatırıma aktarılması ekonomik büyüme ve kalkınmada yeni bir kaynak fonksiyonu ifa etmiş olacaktır.

Sendikalaşmada ahlâk ölçüleri tesisi arzu edilen geleneklerin yerleşmesi ahlâkîlik prensipleri ve genel mâkul hudutlar içinde disiplinin teccüssü temini üst kuruluşlara denetleme yetkisinin verilmesi suretiyle temin edilmiş olacaktır.

274 sayılı Kanuna getirilmekte olan değişiklikler Yüce Meclisin itibarına mazhar olur ve tasvip görüp kanunlaşursa yukarıda kısaca arzına çalıştığımız faydalar sağlanmış olacaktır.

1. Mer'î kanunun 1 nci maddesi ile ilgili kanun teklif sahibi Abdullah Baştürk ve arkadaşlarının getirdiği değişikliğe Hükümet de uymuş ve 1 nci maddede bulunan «Birlik» deyimini tatbikatta değer ifade etmediğinden ve sendikanın teşkilatlanmasını engelliyeceği nitelikte görüldüğünden madde metninden çıkarılmak suretiyle değişiklik Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

2. Mer'î kanunun 2 nci maddesi ile ilgili olarak Hükümet tasarısında bir «ek madde» ile değişiklik öngörülmüş yine bu madde ile ilgili olarak Abdullah Baştürk ve arkadaşlarının ve Hayrettin Uysal ve arkadaşlarının tekliflerinde de değişiklik talebedilmiştir.

Hükümet tasarısı ile aynı mahiyette olan teklif sahiplerinin değişiklik öngören maddeleri tasarı hükmü esas alınmak suretiyle müştereken müzakere mevzuu yapılmıştır.

Görüşme sırasında madde kapsamına giren mevzuun tüm Devlet teşkilâtı, personel rejimi, Devlete bağlı müesseselerin kuruluş ve teşkilât kanunları ile maaş ve ücretler ve teadül kanunları ile alâkası nazara alınarak bu maddenin müzakeresini bütün maddelerin görüşülmesi sonuna ertelenmesi ve bu arada ilişkisi sebebiyle Devlet Personel Dairesi Başkanlığı ve Maliye Bakanlığına bilgi verilerek komisyonda temsilelerinin hazır bulundurulması uygun görülmüştür.

Devlet Personel Dairesi Başkanlığı ile Maliye Bakanlığının temsileisinin hazır bulunduğu mütaakıp toplantıda yapılan görüşmeler sonucu, Çalışma Bakanlığının Devlet Personel Dairesi Başkanlığı, Maliye Bakanlığının temsileisinin gerek tasarısı ve gerekse kanun tekliflerinde ikinci madde ile ilgili değişiklikleri ve bu madde ile alâkalı olarak Komisyon üyesi Şevket Yılmaz'ın verdiği önerge de nazara alınarak yeni ve tevhit edilmiş bir veya birden fazla metnin hazırlanması kararlaştırılmıştır.

Komisyona getirilen 3 değişik metinden ikisi oylama sonucu reddedilmiş 1 numaralı metnin Enver Turgut'un değişiklik talebiden önergesi nazara alınarak kabul edilmiştir.

Böylece tatbikatta işçi ve memur ayrımının gerek sendikalaşmak, gerekse işçi hakları bakımından çeşitli tefsirlere imkân veren ve güçlükler arz ederek huzursuzluğu tevlideden çeşitli teşkilât kanunları ile Devlet Personeline ait maaş, ücret, maaş ve ücretlerin teadülüne dair kanunlardaki maddelerin uygulanmasına bir açıklık vermek zarureti sonucu 274 sayılı mer'î Kanunun ikinci maddesi yerine kaim olmak üzere yeniden düzenlenmiş olan metin Komisyonumuzca kabul edilmiş, bu suretle aynı vasıftaki işleri yapan kimselerden çeşitli kanunlardaki çeşitli hükümler dolayısıyla bir kısmını işçi statüsüne bir kısmının da memur statüsüne tabi olmaları değişikliği bertaraf edilmeye çalışılmıştır. Yine yevmiye almakla beraber Devletin aslı ve sürekli görevini ifa eden ve bir nevi statü hukukuna tabi olan ve aynı zamanda Devlet teşkilâtında gördüğü görev itibarıyla işi sevk ve idare eden ve bu hali ile işveren veya işveren vekili sıfatı ile hareket eden Devlet personelinin durumunda sarahata kavuşturulmuş, Devletin kamu hizmetleri ile ilgili asli ve süreklilik nitelik ve ilkesi de muhafaza edilmiş bulunmaktadır.

Madde 4. — Mer'î kanunun 4 nci maddesiyle ilgili olarak sadece İstanbul Milletvekili Rıza Kuas'ın kanun teklifinde bir değişiklik talebolunmuştur.

Sendikalara üye olmak yasağı ve üyelikten doğan hakların askıda kalması şeklinde sendika istisnaları bakımından mer'î kanunda yer alan 4 nci maddenin 1 nci bendinin (e) fıkrasında (Din ve ibadet işlerinde çalışanlar) ı çıkarmayı bu suretle Din ve ibadet işlerinde çalışanlara sendika kurma ve sendikalara üye olma hakkını bahşetmeyi öngören değişiklik teklifi, kamu düzeni yönünden din ve ibadet işlerinde çalışanların kişiliklerin viedanları ile ilgili bir konunun hizmetlisi bulunmaları nedeniyle Komisyonumuzca reddedilmiştir.

Madde 5. — Hükümet tasarısındaki bu madde ile ilgili değişiklik, komisyon üyesi Coşkun Karagözoğlu, Abdullah Baştürk, Şevket Yılmaz ve Enver Turgut'un önergelerinin ihtiva ettiği değişikliklerle Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Maddede yapılan değişiklikle, bilhassa toplu iş sözleşmesi yapmaya yetkili sendikamızın tesbiti sırasında, sendika üyelerinin iktisabında müracaat kâfi görülmemiş üyeliğin üye kayıt defterinin veya fişinin imzalanması ve teşekkülün yetkili organının kabulü suretiyle mümkün olacağı hükme bağlanmıştır.

Bu madde ile ilgili Rıza Kuas'ın değişiklik talebi reddedilmiştir.

Madde 6. — Rıza Kuas'ın teklifi Komisyonumuzca reddedilmiştir.

Hükümet tasarısındaki 6 nci madde esas alınmış Şevket Yılmaz tarafından verilen ve Abdullah Baştürk'ün iştirak ettiği önergenin ihtiva ettiği madde yetki tesbitinde çeşitli karışıklıklara sebebiyet verilmesi dolayısıyla üyelikten çekilmenin ilgili teşekküle noter vasıtası ile bildirilmesi suretiyle mümkün olacağı husus mer'î maddenin birinci fıkrasına eklenmek ve ayrıca teşekkülden ayrılan ve çıkarılan üyenin, ayrılış ve çıkarılış tarihinin üye kayıt fişlerine veya defterine kaydedileceği tashih olunmak şekliyle Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Madde 9. — Tasarı, Abdullah Baştürk'ün bu madde ile ilgili teklifi, yine bu madde ile ilgili olarak Abdullah Baştürk ve Şevket Yılmaz tarafından verilmiş önergeler nazara alınmak kaydı

ile bakanlıkça yeni bir metnin hazırlanması uygun görülmüş, hazırlanıp getirilen metnin, iş hayatını tedirgin eden dolayısıyla işçi ve işverenleri huzursuz kılan sendikalar arasındaki olumsuz rekabetleri önlemek ve güçlü sendikacılığı temin etmek gayesi ile mer'î metnin 9 ncu maddesi yerine kaim olmak üzere yeniden düzenlenmiş şekli ile Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Rıza Kuas'ın bu madde ile ilgili teklifi reddolunmuştur.

Madde 10. — Rıza Kuas'ın kanun teklifindeki 10 ncu madde ile ilgili madde teklifi müzakere edilmiş oylanmış ve Komisyonumuzca reddolunmuştur.

Madde 11. — Bu madde ile ilgili olarak Hükümet tasarısında değiştiği itibariyle bir madde mevcudolmadığı cihetle her iki kanun teklifi sahiplerinin maddeyle ilgili teklifleri müzakere edilmiş Enver Turgut tarafından verilen önerge esas alınarak, İşçi Sendikalarının işçi miteliğine sahip olmıyan kimselerin kurmalarını önlemek ve Türk - İş kuruluşlarının da uluslararası kuruluşlara yönelmesini sağlamak, bu arada Kıbrıs'ta Türk kesimindeki işçi kuruluşlarının Türk - İşçi hareketine kazanılması amacını güdecek şekilde madde yeniden düzenlenerek Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Madde 12. — Tasarıda bu madde ile ilgili bir hüküm mevcudolmadığı cihetle Abdullah Baştürk'ün kanun teklifindeki ilgili madde aynen Komisyonumuzca kabul edilmiş ve birinci maddede yapılan değişikliği uygun şekilde mer'î metnindeki, «Birlik» kelimesi çıkarılmıştır.

Madde 13. — Abdullah Baştürk'ün teklifi müzakere edilmiş Şevket Yılmaz tarafından verilen önerge kabul edilmiştir. Bu suretle işkolu esasına göre kurulan sendikaların genel kurullarının üye sayısı esasına göre toplanması ve toplantı oranını teşkil etmeleri fiilen imkânsız olduğundan, gerek sendikalar ve gerekse federasyon ve konfederasyonların genel kurullarında bugün tatbik edilmekte olan delege usulünün maddede yer alması sağlanmış ayrıca birinci maddede yapılan değişikliğe uygun olarak metindeki, «birlik» kelimesi çıkarılmış ve meslekî teşekküllerin birleşmeleriyle ilgili hükümler getirilmiştir.

Madde 14. — Bu madde ile ilgili madde değişikliği tasarıda mevcut bulunmadığından Abdullah Baştürk'ün kanun teklifindeki ilgili madde ve madde hakkında Hamdi Hamamcıoğlu'nun, Enver Turgut ve Şevket Yılmaz'ın verdiği önergeler görüşülerek maddenin (b), (c), (e) ve (j) fıkralarında değişiklik yapılmış böylece birinci maddenin (b) fıkrasındaki «umumi mukavele» ibaresi toplu sözleşme düzeninde fonksiyonunu kaybettiği göz önünde tutularak mer'î metinden çıkarılmış uygulamaya açıklık getirmek vasıtasıyla maddenin 1 nci bendinin (e) fıkrası yeniden düzenlenmiş, ayrıca yine 1 nci bendin (j) fıkrasında yapılan değişiklikle meslekî teşekküllerin nakit mevcudunun % 30 undan fazla olmamak kaydı ile sını ve iktisadi teşebbüslere yatırım yapmak imkânı sağlanmış ve madde bu şekliyle komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Madde 15. — Tasarıda ve Abdullah Baştürk ve arkadaşlarının tekliflerinde bu madde ile ilgili bir teklif mevcudolmamakla beraber 14 ncu maddenin (j) fıkrasında yapılan değişikliği paralel olarak mer'î metnin 15 nci maddesine bir fıkra ilâvesi zarureti doğmuş, bu konuda verilen Şevket Yılmaz'a ait önerge madde metnine ikinci bir fıkra eklenmek şeklinde komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Madde 16. — Tasarıda ve Baştürk ve arkadaşlarının tekliflerinde her hangi bir madde teklifi olmadığı cihetle Rıza Kuas'ın bu madde ile ilgili olarak siyasi partilere paralel olarak meslekî kuruluşların teşkilâtlanmasına imkân veren madde teklifi işçi hareketi ve işçi bütünlüğü bakımından sakıncalı görüldüğü gerekçesiyle komisyonumuzca reddedilmiştir.

Madde 18. — Hükümet tasarısında bulunan madde esas alınarak önergelerin de ışığı altında maddenin yeniden düzenlenmesi komisyonumuzca uygun bulunmuş ve karara bağlanmış, feshedilen veya infisah eden sendika, federasyon veya konfederasyon tüzüklerinde bir sarahat bulunma-

diği ahvalde mallarının nerelere devredileceği hususu tashih edilerek mer'i maddeyi bu yolda gerekli ilâveler yapan ve tasarıdaki maddenin (a), (b), (c), (d) ve (e) fıkralarına değişiklik getiren ayrıca daha önceki maddelere uygun olarak «birlik» kelimesini maddeden çıkaran yeni metin komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Madde 20. — Bu madde ile ilgili olarak tasarıda bir madde kaydı bulunmadığı cihetle Rıza Kuas'ın bu madde ile ilgili teklifi müzakere edilmiş komisyonca reddolunmuştur. Abdullah Baştürk ve arkadaşlarının teklifi müzakere edildikten maddeye yeni bir düzenleme şekli veren Enver Turgut'un önergesine teklif sahibi olarak Abdullah Baştürk katılmış Hükümet uyduğunu belirtmiş ve maddenin 1, 2, 3 ve 5 nci bendleri yürürlükteki metinden doğan uyumsuzluk ve yanlış anlamları önlemek ve maddenin gayesine uygun imkânları sağlamak üzere yeniden düzenlenmiş, işçi teşekkülü idareciliği ile temsilciliğinin teminatı daha açık ve yeterli yükümlere bağlanmış değişik şekli ile komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Madde 21. — Hükümet tasarısının getirdiği hüküm, Hükümetin de katıldığı Enver Turgut'un tasarı hükmüne bir fıkra eklenmesi şeklindeki önergesi ile tasarı hükmü değişiklikle kabul edilmiştir. Komisyonumuzca kabul edilen metin gereğince 275 sayılı Kanunun 6 nci maddesinde yapılan değişiklikle sendika tarafından verilen izin yalnız bir hususa inhisar ettirildiğinden, dengesi sağlamak ve çelişikliği ortadan kaldırmak giyesiyle maddeye 2 nci fıkra eklenmiştir.

Madde 22. — Hükümet tasarısında bu madde ile ilgili her hangi bir hüküm mevcut değildir. Abdullah Baştürk ve arkadaşlarının teklifinde mevcudolan madde teklif sahibi tarafından geri alındığı için madde üzerinde görüşme yapılmamıştır.

Madde 23. — Hükümet tasarısı ile Abdullah Baştürk ve arkadaşlarının kanun teklifindeki maddeler görüşülmüş Şevket Yılmaz'ın bu madde ile ilgili olarak verdiği önergeye Hükümet ve Abdullah Baştürk katılmış önerge komisyonumuzca kabul edilmiştir. Önerge veçhile madde yeniden düzenlenmiş ve yürürlükteki metnin uygulamasından doğan aksaklıklar ve bu yüzden çıkan uyumsuzluklar göz önünde tutularak işverenler tarafından kesilecek aidatlara ait hükümler yeni esaslara bağlanmıştır.

Madde 25. — Yürürlükteki bu madde metninde değişiklik getiren Hükümet tasarısındaki madde, genel kurul kongrelerinin en geç iki yılda bir toplanma müddeti tatbikatta çeşitli güçlüklerle, mali külfetlere meydan verdiği ve sendika faaliyetlerinin verimli bir hal almasına engel teşkil ettiği mucip sebebiyle bu müddetin 3 yıla çıkarılması komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Madde 26. — Bu madde ile ilgili kanun teklifinde bulunan hüküm teklif sahibi Abdullah Baştürk tarafından geri alındığı için madde üzerinde bir görüşme yapılmamıştır.

Madde 27. — Tasarıda bu madde ile ilgili bir hüküm mevcut bulunmadığından, Abdullah Baştürk ve arkadaşlarının madde ile ilgili teklifi görüşülmüş Şevket Yılmaz'ın vermiş olduğu önergeye Abdullah Baştürk ve Hükümet katıldıklarını beyan etmişler, önerge komisyonumuzca kabul edilmiştir. Böylece yürürlükteki maddede mevcudolan şube yöneticilerinin mal bildirme mecburiyeti ihtiyari hale getirilmiş ve birden fazla mal bildirimi verilmesi önlenmiştir.

Madde 28. — Tasarıda bu madde ile ilgili her hangi bir hüküm mevcut bulunmadığından Abdullah Baştürk ve arkadaşlarının kanun teklifindeki madde üzerinde görüşme yapılmış, bu madde ile ilgili Enver Turgut'un vermiş olduğu önergeye Abdullah Baştürk katıldığını, Hükümet de önergeyi benimsediğini beyan etmiş önerge komisyonumuzca kabul edilmiştir. Kabul şekli ile yürürlükteki metin esas alınmak suretiyle uygulamaya açıklık veren yeni hükümler getirilmiş ve maddenin (a) bendinde değişiklik yapılmış ayrıca maddeye (g) bendi ile «demirbaş defteri» ibaresi eklenmiştir.

Madde 29. — Hükümet tasarısında madde ile ilgili bir hüküm mevcut bulunmadığından Abdullah Baştürk ve arkadaşlarının kanun teklifindeki madde görüşülmüş, madde ile ilgili olarak Enver Turgut tarafından verilen önergeye teklif sahibi ve Hükümet katılmış önerge komisyonumuzca kabul edilmiştir. Kabul şekli ile yürürlükteki maddeye üyelerin mevcudunun Çalışma Bakanlığına bildirilmesi kaydı ve 9 nci fıkra ile sendika ve federasyonun bağlı bulunduğu konfederasyon tarafından denetlenmesi yetkisi getirilmiştir.

Madde 30. — Bu madde ile ilgili olarak kanun teklifindeki hükmü teklif sahibi Abdullah Baştürk geri aldığı bildirdiğinden madde üzerinde bir görüşme yapılmamıştır.

Madde 31. — Rıza Kuas'ın teklifi müzakere sonu komisyonumuzca reddedilmiştir. Yürürlükteki 31 nci maddeye bir fıkra eklenmesi şeklinde değişiklik öngören tasarının 2 nci maddesi ile Baştürk ve arkadaşlarının teklifi görüşülmüş tasarı hükmü esas alınarak Abdullah Baştürk'ün teklifi ile madde ve madde ile ilgili olarak verilmiş önergeler ışığı altında yeni bir metin hazırlanması kararlaştırılmıştır. Hazırlanan metin komisyonumuzca kabul edilmiştir. Kabul şekli ile yürürlükteki 31 nci maddeye, üye aidatını süresi içinde yatırmaya işveren ile teşekkürden ayrılan üyeyi üye defterine kayıt etmiyen işveren hakkında bir cezai hüküm getirilmiştir.

Madde 32. — Rıza Kuas'ın bu madde ile ilgili teklifi komisyonumuzca reddedilmiştir. Tasarıda bir hüküm bulunmadığı cihetle Abdullah Baştürk ve arkadaşlarının madde ile ilgili teklifi görüşülmüş komisyonumuzca kabul edilmiştir. Kabul şekli ile yürürlükteki maddeden «Birlik» doğımı çıkarılmıştır.

Madde 33. — Tasarıda maddeye ait bir kayıt mevcut olmadığından Abdullah Baştürk ve arkadaşlarının madde ile ilgili teklifi görüşülmüş 2 nci maddenin yeniden düzenlenmiş olması sebebiyle gereği kalmıyan madde teklif sahibi Abdullah Baştürk tarafından geri alındığı için komisyonumuzca bir karar verilmesine mahal kalmamıştır.

Geçici maddeler :

Geçici madde 1. — Abdullah Baştürk ve Rıza Kuas'ın aynı mahiyette olan teklifleri müşterek görüşme mevzuu yapılmıştır. Her iki teklif sahibinin tahassus eden mutabakatı şeklinde madde komisyonumuzca kabul edilmiş ve işkolu yönetmeliğinin 30 gün içinde yürürlüğe girecek şekilde hazırlanması hükme bağlanmıştır.

Geçici madde 2. — Abdullah Baştürk'ün bu madde ile ilgili değişiklik teklifi görüşülmüş Şevket Yılmaz tarafından verilen madde ile ilgili önerge kabul edilmiş teşekkür tüzüklerinin bu kanun hükümlerine uygun bir şekilde yeniden düzenlenmesi komisyonumuzca hükme bağlanmıştır.

Tasarının yürürlük ile ilgili 4 nci maddesi 3 nci madde olarak komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Tasarının yürütme ile ilgili 5 nci maddesi 4 nci madde olarak komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Başkan Ankara <i>H. Turgut Toker</i>	Sözcü Kayseri <i>Enver Turgut</i>	Kâtip Adana <i>Şevket Yılmaz</i>	Yozgat Söz hakkım mahfuzdur <i>Abdullah Baştürk</i>
Çorum <i>Aslan Topçubaşı</i>	İzmir Söz hakkım mahfuzdur <i>Coşkun Karagözoğlu</i>	Kars <i>Kemal Kaya</i>	Sivas Vahit Bozatlı İmzada bulunamadı

Afyon Karahisar
Hamdi Hamamcioğlu

GEÇİCİ KOMİSYONUN DEĞİŞTİRİŞİ

274 sayılı Kanunun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve 31 nci maddesine bir fıkra ile bu kanuna 2 geçici madde eklenmesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — 1, 2, 5, 6, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 18, 20, 21, 23, 25, 27, 28, 29 ve 32 nci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

İşçi ve işveren mesleki teşekkülleri :

Madde 1. — 1. Sendika, Federasyon ve konfederasyonlar, bu kanuna göre işçi sayılanların ve işverenlerin müşterek iktisadi, sosyal ve kültürel yararlarını korumak ve geliştirmek için kurulan mesleki teşekküllerdir.

2. Birinci bentte zikredilen mesleki teşekküllerin kurulması serbest ve ihtiyaridir.

3. Bu teşekküllerin kuruculuğunda, üyeliğinde, teşekküldeki görevlere seçilmekte veya görevlerde yararlanmada cins, aile, ırk, renk, dil, din, mezhep, inanç, siyasi düşünce ve siyasi parti ayrımı gözeltilemez.

İşçi sendikası üyeliği :

Madde 2. — 1. Hizmet akdine göre çalışmayı veya nakliye mukavelesine göre esas itibariyle bedeni hizmet arzı suretiyle çalışmayı yahut neşir mukavelesine göre eserini naşire terk etmeyi meslek edinmiş bulunanlar ve âdi şirket mukavelesine göre ortaklık payı olarak esas itibariyle fiziki veya fikri emek arzı suretiyle bir işyerinde çalışanlar bu mukavelelerin aynı durumdaki herkes fiilen açık olması kaydıyla bu kanun bakımından işçi sayılırlar. Bu kanun bakımından işçi sayılan kimseler, işçi sendikası kurmak ve işçi sendikalarına üye olmak hakkına sahiptirler.

Bu maddenin kapsamına girip de kooperatif şirketlerde ortak olanlar ile anonim şirket hissedarlarındaki her hangi bir suretle imtiyazlı hisse sahibi olmayanların işçi sendikası kurmak ve işçi sendikalarına üye olmak hakları saklıdır.

Millî Savunma Bakanlığına ve İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığına bağlı işyerlerinde çalışıp askerlik yükümünü yerine getirmekte olanlar dışında kalanların, işçi sendikası kurma ve işçi sendikalarına üye olmak hakları saklıdır.

2. İşçi teşekküllerinin yönetim kurullarında, haysiyet divanlarında ve diğer yönetim ve denetim işlerinde görev alanların, birinci bendde yazılı vasıfları kaybetmiş olsalar dahi, o göreve getirildikleri anda üye oldukları sendikalarındaki üyelik sıfatları devam eder.

3. Bu maddeye dayanarak sendika kurmak ve bu sendikalara üye olmak hakkına sahip olanlardan mevzuat veya toplu iş sözleşmesi gereğince bir işletmenin yönetim kurullarında veya benzeri kurullarda işçi temsileisi sıfatıyla bulunanlar bu kanun bakımından işçi vasfını muhafaza ederler.

4. Devlet ve diğer kamu tüzel kişilerinince yürütülen kamu hizmetlerinde istihdam edilenlerden 3656 sayılı Kanunun 19, 3659 sayılı Kanunun 10 ncu maddelerine göre çalıştırılan hizmetliler, (müteferrik müstahdemler) ve 854 sayılı Kanuna tabi kimseler hakkında (doktorlar, avukatlar, cezaeciler, kimyagerler, mühendisler, ücretli ve aıdatlı tahsildarlar, 5434 sayılı Kanuna tabi daktilolar, stenolar, mekanograflar, 3656 ve 3659 sayılı kanunlara tabi olmaları gerektiği halde bu kanunların 19 ve 10 ncu maddelerine göre çalıştırılan memurlar ve 15 . 4 . 1958 tarih 4/10195 sayılı Kararnameye tabi olanlar hariç) bu kanunla 275 ve iş kanunları hükümleri uygulanır.

Bu bend hükmüne tabi kimselerden resmî dairede çalışanlar 275 sayılı Kanunun 20 nci maddesi hükmüne tabidirler.

Bir kimsenin 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanununa tabi olması veya kadro karşılığı ücret alması, hakkında bu kanunla 275 ve iş kanunları hükümlerinin uygulanmasına engel olmaz.

Üyelik kazanılması :

Madde 5. — 1. Bu kanuna göre kurulan mesleki teşekküllere üye olmak ihtiyaridir. Üyelik üye kayıt fişinin veya kayıt defterinin imzalanması ve mesleki teşekkülün yetkili organın kabulü ile kazanılır.

2. İşçi sendikalarına üye olmak için bu kanuna göre işçi sıfatını taşıyan kimsenin onaltı yaşını doldurması gerekir; onaltı yaşından küçük olanlar kanuni temsilcilerinin yazılı muvafakatiyle üye olabilirler. Ancak onaltı yaşından küçük olanlar, sendika genel kurulunda oy kullanamazlar.

Üyelikten ayrılma :

Madde 6. — 1. Her üye, istediği zaman, üyesi bulunduğu mesleki teşekkülden çekilebilir. Çekilme noter huzurunda münferiden kimliğin tesbiti ve istifa edecek kişinin imzasının tasdikıyla olur.

Teşekkülden ayrılan veya çıkarılan üyenin ayrılış veya çıkarılış tarihi üye kayıt fişlerine veya defterlerine kaydedilir.

2. Bir teşekkülden çekilen üyenin aidatını üç aydan fazla ödemeye devam edeceğine dair teşekkül tüzüğüne hüküm konamaz.

İşini eski işyerinin bulunduğu belediye veya köy sınırları dışında başka bir yere nakleden veya eski işinin dâhil olduğu işkolunun veyahut onunla ilgili işkollarının dışında başka bir işkoluna aktaran yahut kendisine ihtiyarlık veya daimî mâlûliyet aylığı bağlanan üye için bu bend hükümü tatbik olunmaz.

3. İşçi veya işveren teşekkülü üyeliği vasfı kalkan şahıs aidat ödemiş veya topyekûn ödemede bulunmuş olduğu her nevi yardımlaşma veya ihtiyarlık sandıklarındaki üyelik hakkını, o sandığa yapmış olduğu ödemeler nisbetinde muhafaza eder.

Bu haktan istifade edebilmesi için yapılması lüzumlu ödemelerin yekûnu teşekkül tüzüklerinde tesbit edilir. Ancak, bu miktar beşyüz liradan fazla olamaz. Teşekkül tüzükleri, bu hakkın kullanılması için gerekli yazılı talebin üyelikten çekilme tarihinden itibaren ne kadar müddet içinde yapılması gerektiğini de tesbit eder. Bu müddet onbeş günden az ve iki aydan fazla olamaz.

Sendika, federasyon ve konfederasyonların kuruluş şartları :

Madde 9. — 1. İşçi sendikaları, aynı işyerinde veya aynı işkolundaki işyerlerinde çalışan işçiler veyahut birbirleriyle ilgili işkollarında çalışan işçileri içine alır.

İşveren sendikaları, aynı işkolunda veyahut birbirleriyle ilgili işkollarında çalışan işverenleri içine alır.

2. a) Bir işçi sendikasının Türkiye çapında faaliyet gösterebilmesi için kurulu bulunduğu işkolunda çalışan işçilerin en az (1/3) ünü,

b) İşçi federasyonlarının aynı işkolunda mevcut sendikalardan en az 2 sinin bir araya gelmeleri ve o işkolunda çalışan işçilerin en az 1/3 ünü temsil etmeleri gerekir.

c) İşçi konfederasyonları, (a) ve (b) fıkralarına göre sendika ve federasyonlardan en az 1/3 ünü ve Türkiye'deki sendikalı işçilerin en az 1/3 ünü üye sıfatıyla bir araya gelmeleri suretiyle kurulurlar.

3. İşveren federasyonları aynı işkolunda mevcut Türkiye çapında faaliyette bulunmayı amaç edinmiş işveren sendikalarının en az ikisinin bir araya gelmeleri, işveren konfederasyonları da mevcut federasyon veya Türkiye çapında faaliyette bulunmayı amaç edinmiş işveren sendikalarının en az beşinin bir araya gelmeleri suretiyle kurulur.

4. İşkolları Çalışma Bakanlığınca yapılacak bir yönetmelikle tesbit edilir. Bu yönetmelik uluslararası normlar ve işçilerin Türkiye'de mevcut sendikalaşma durumları göz önüne alınarak hazırlanır. Çalışma Bakanlığı yönetmeliği hazırlarken Yüksek Hakem Kurulunun, en çok işçiyi tem-

sil eden işçi konfederasyonu ile en çok işvereni temsil eden işveren konfederasyonunun iştiraki düşüncelerini ahr. Bu düşüncelerin talep tarihinden itibaren en geç 10 gün içinde verilmesi gereklidir.

İşkolları Yönetmeliğinde yer almamış olup da bu kanuna göre sendika kurmak ve kurulan bu sendikalara üye olmak hakkına sahibolanlar Genel Hizmet İş Koluna dâhil sayılırlar. Ayrıca belediye hizmetlerinden hangilerinin bu işkoluna gireceği İşkolları Yönetmeliği ile tesbit edilir.

Bu yönetmelik veya yönetmeliğin uygulanmasıyla ilgili işlemler aleyhinde Danıştayda açılacak iptal dâvaları 2 ay içinde karara bağlanır.

5. Sendikalar temsil ettikleri üyelerin sayılarını her yıl başında Çalışma Bakanlığına bildirmek zorundadırlar.

6. İşkollarında çalışan sendikalı işçilerin sayısı her yıl Çalışma Bakanlığınca çıkartılacak sendikalı işçi istatistiklerinde gösterilir.

Kuruculuk - yöneticilik :

Madde 11. — 1. Bu kanuna göre işçi sendikası kurabilmek için sendikanın kurulacağı işkolunda en az üç yıldan beri fiilen çalışır olmak şarttır.

2. Meslekî kuruluşların yönetim, denetim ve onur kurulları ile diğer işlerinde görev alacak üyelerin reşid, medeni hakları kullanmaya ehil, kamu hizmetlerinden mahrum edilmemiş, Türkçe okur - yazar ve Türk vatandaşı olması gerekir.

3. Türkiye'de en çok işçiyi temsil eden işçi konfederasyonu veya konfederasyona bağlı sendikalar uluslararası meslekî teşekkül kurabilirler.

Kıbrıs'taki Türk işçi ve işveren teşekküllerinin Türkiye'de kurulu konfederasyona üye olmak hakları vardır.

Madde 12. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin kurucuları, ilk genel kurul toplantısına kadar sevk ve idare ile görevli kimselerin ad ve soyadlarını, meslek ve sanatlarını ikametgâhlarını belirtmek suretiyle meslekî teşekkülün tüzüğünü mahallin en büyük mülki âmirine makbuz karşılığında tevdi etmeye mecburdurlar.

Tevdi ile birlikte, teşekkül tüzel kişilik kazanır.

2. Teşekkül tüzel kişilik kazanır kazanmaz, kurucular teşekkülün tüzüğüne ve teşekkülü genel kurul toplantısına kadar sevk ve idare ile görevli kimselerin ad ve soyadlarını, meslek ve sanatlarını ve ikametgâhlarını o mahalde yayınlanan bir gazete, o mahalde gazete yayımlanmıyorsa, en yakın yerde yayımlanan bir gazetede ilân ederler. Kurucular, gazetede ilânı, sadece teşekkülün adına ve merkezine inhisar ettirebilirler; bu takdirde, bu bendde zikri geçen vesikaların birer örneği mahallin en büyük mülki âmirliğinin ve bölge çalışma müdürlüğünün ilân tabelasında bir ay süre ile asılır. Ve basılmış nüshaları masrafı karşılığında, ilgililere tevzi edilir. Bu tevzi resme tabi değildir.

3. Bölge çalışma müdürlükleri, işçi ve işveren teşekkülleri için Çalışma Bakanlığınca tesbit edilecek esaslar dairesinde birer sicil tutarlar. Bu sicillerin birer örneği Çalışma Bakanlığına gönderilir.

4. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, tüzel kişilik kazanmalarından başlayarak bir yıl içinde ilk genel kurul toplantısını yapmak zorundadırlar.

5. Genel kurul tarafından seçilen yönetim kurulu ve haysiyet divanı üyelerinin ve denetçilerin ad ve soyadlarının, meslek ve sanatlarının, ikametgâhlarını ve tüzük değişikliklerinin ve tüzüğe göre şubelerin açılmasının resmî makamlara bildirilmesinde ve ilânında da bu madde hükümleri uygulanır.

6. Federasyon ve konfederasyonlara katılma ve teşekküllerden çekilme kararları da, bu maddenin 1, 2 ve 3 ncu bendleri hükümlerine tabidir.

Toplantı nisabı, üye olma birleşme, çekilme :

Madde 13. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküllerin genel kurullarının ve bu teşekküllerin şubelerinin kongrelerinin toplantı nisabı, üye veya delege tamsayısının salt çoğunluğudur. Mes-

lekî teşekkül tüzüğünde daha yüksek bir nisap tesbit edilebilir. Nisap sağlanamazsa, ikinci toplantı birinci toplantı gününden en çok 15 gün sonraya bırakılır.

Yukarıdaki fıkrada zikrolunan delegeler meslekî teşekkül genel kurullarınca seçilirler. Genel kurul bu yetkisini bir başka kurula devredemez.

Delegelerin seçim usulleriyle sayıları meslekî teşekküllerin tüzüklerinde tesbit edilir.

2. Belli bir federasyon ve konfederasyona üye olmak genel kurul kararına bağlıdır. Bu karar meslekî teşekkülün üye veya delege tamsayısının salt çoğunluğu ile alınır. Meslekî teşekkül tüzüğünde daha yüksek bir nisap tesbit edilebilir.

3. Federasyon ve konfederasyonların kurulmasında da ikinci bend hükmü uygulanır.

4. Bir sendikanın üye olduğu federasyon veya konfederasyondan, veya federasyonun da üyesi olduğu konfederasyondan çekilmesi hususunda da ikinci bend hükmü uygulanır.

5. Milletlerarası teşekküllere üye olma ve çekilmede de ikinci bend hükmü uygulanır.

6. Sendikaların kendi aralarında, federasyonların kendi aralarında ve konfederasyonların kendi aralarında birleşmesi hususunda da, ikinci bend hükmü uygulanır.

Birleşme ile ilgili usul ve merasim konusunda, 12 nci maddenin 1, 2 ve 3 ncu bendleri uygulanır. 9 ncu madde hükümleri saklıdır.

Meslekî teşekküllerin birleşmeleri halinde, teşekküllerden birinin tüzel kişiliği devam ediyorsa, bu tüzel kişilik ile birleşen teşekkül veya teşekküllerin bütün hak, borç yetki ve menfaatleri birleştiği kuruluşa geçer.

Birleşen meslekî teşekküller tüzel kişiliklerini kaybederek yeni bir tüzel kişilik haline geldikleri takdirde, tüzel kişiliklerini kaybeden tüzel kişiliğe intikal eder.

Bu madde hükümleri gereğince birleşen meslekî teşekküllerin üyeleri; ayrıca bir işleme tabi tutulmaksızın birleşilen veya yeni teşekkül eden kuruluşun üyesi olurlar.

Meslekî teşekküllerin faaliyetleri :

Madde 14. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, tüzel kişi olarak genel hükümlere göre sahib oldukları yetkilerden başka aşağıda zikredilen faaliyetlerde bulunabilirler.

a) Toplulukla iş uyumsuzluğu çıkarmak

b) Toplu iş sözleşmesi akdetmek

c) İş anlaşmazlıklarında ilgili makam ve sair yargı, uzlaştırma ve hakem kurullarına, iş mahkemelerine ve sair yargı mercilerine, kanun hükümlerine göre başvurmak veya mütalâa bildirmek ve onlardan talepte bulunmak;

d) Çalıştırmayı doğuran hukukî münasebetle ilgili hususlarda sosyal sigortalar, emeklilik ve benzeri hakların kullanılmasıyla ilgili olarak üyelerin ve mirasçılarının adli müzaharete bulunmak;

e) Çalışma hayatından, mevzuattan, toplu iş sözleşmesinden, örf ve âdetten veya meslekin müşterek menfaatlerinden doğan hususlarda çalışanları temsilen veyahut - yazılı müracaatları üzerine - 2 nci maddenin birinci bendinde zikredilen akitlerden doğan haklarıyla sigorta haklarında üyelerini ve mirasçılarını temsilen dâvaya ve bu münasebetle açtığı dâvadan ötürü husumete ehil olmak.

f) Kanuni veya Milletlerarası Andlaşma hükümlerine göre toplanan kurullara temsilci göndermek;

g) Evlenme, doğum, hastalık, sakatlık, ihtiyarlık, ölüm, işsizlik, grev eğitim ve sair sosyal ve kültürel maksatlar için tesis veya dernek şeklinde yahut meslekî teşekkülün bir kolu halinde yardımlaşma sandıkları kurmak; üyeleri yararına sigorta mukaveleleri akdetmek;

h) Grev veya lokavta karar vermek ve idare etmek;

i) İşçilerin veya işverenlerin meslekî bilgilerini artıracak, milli tasarruf ve yatırımın gelişmesine ve reel verimliliğin çoğalmasına hizmet edecek veya genel kültürlerini genişletecek kurs ve konferanslar tertiplemek; sağlık ve spor tesisleri, kütüphane, basımevi benzeri kültürel tesisleri kurmak, işçilerin boş zamanlarını iyi ve nezih şekilde geçirmeleri için imkânlar sağlamak;

j) Üyeleri için kooperatifler kurulmasına çalışmak veya bu gibi teşebbüslere yardım etmek, veyahut bizzat kooperatifler kurmak, veyahut nakit mevcudunun % 30 undan fazla olmamak ve ilgisine göre en çok üyesi bulunan işçi veya işveren konfederasyonunun muvafakatini almak kaydıyla sını ve iktisadi teşebbüslere yatırımlar yapmak.

k) Mesleklerinin icrası için gerekli her türlü ham veya yarı mamul madde, eşya, alet, edevat ve makinaları üyelerine kiralamak ödünç vermek veya hibe etmek,

l) Üyelerinin refah ve meslekî menfaatlerini her hangi bir şekilde ilgilendirebilecek her konu hakkında inceleme ve araştırmalar yapmak ve grev ve fikirlerinin gerçekleştirilmesi için her türlü kanuni yollardan faaliyet sarf etmek;

2. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller, hizmetlerinde üyeleri arasında tam eşitliğe uymak zorundadırlar.

3. Bu kanuna göre kurulan işçi teşekkülleri gelirlerinin en az yüzde beşini, üyelerinin bilgi ve kültür seviyelerini yükseltmek için kullanmak zorundadırlar.

Bu kanuna göre

4. Toplu iş sözleşmesi, grev ve lokavt Kanunu hükümleri saklıdır.

Ticaret yapma yasağı :

Madde 15. — Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller ticaretle uğraşamazlar.

14 ncü maddenin (j) fıkrası hükmü saklıdır.

14 ncü maddenin 1 nei bendinin (İ) ve (I) fıkraları gereğince bu meslekî teşekküllerin kurdukları tesislerin işletilmesinde, - üyelerinin bu tesislerden istifadesi hali hariç - kâr, bu teşekküllerin üyeleri ve mensupları arasında ristum şeklinde de olsa dağıtılamaz. 14 ncü maddenin 1 nei bendinin (j) fıkrası gereğince dağıtılacak risturu bu hükme tabi değildir.

Fesh veya infisah halinde malların devri :

Madde 18. — Feshedilen veya infisah eden sendika, federasyon ve konfederasyon bir işveren teşekkülü ise malları, bu kanun veya sair kanunlar gereğince, kurulmuş başka bir işveren teşekkülüne devredilir.

Feshedilen veya infisah eden sendika, federasyon veya konfederasyonun tüzüklerinde bir sarahat bulunmadığı takdirde malları :

- a) Türkiye çapında faaliyet gösteren bir sendika ise, üyesi bulunduğu konfederasyona,
- b) Federasyon üyesi bir sendika ise bağlı bulunduğu federasyona,
- c) Federasyon ise, bağlı bulunduğu konfederasyona, konfederasyon yoksa onu meydana getiren teşekküllere,
- d) Konfederasyon ise, diğer bir konfederasyona,
- e) Hiçbir teşekküle bağlı olmıyan bir sendika ise, aynı işkolunda kurulu en çok üyeye sahip sendikaya veya federasyona bu tip bir sendika ve federasyon yoksa en çok üyeye sahip konfederasyona, devredilir.

Her türlü devir ilgili teşekkülün kabulüne bağlıdır.

Malların bunlardan gayri gerçek veya tüzel herhangi bir şahsa veya teşekküle veya müesseseye devri veyahut feshedilen teşekkülün üyeleri arasında paylaşılması yasaktır.

İşçi teşekkülü idareciliği ve temsilciliğinin teminatı :

Madde 20. — 1. İşçi teşekküllerinin yönetim kurullarında veya başkanlığında görev alarak kendi talepleri ile işyerlerinden ayrılan işçiler teşekküllerdeki görevlerini seçime girmemek, seçilmemek veya çekilmek suretiyle son bulması üzerine işe alınmalarını, istedikleri takdirde işveren talep tarihinden itibaren en geç bir ay içinde o andaki şartlarla eski işlerine veyahut eski işlerine uygun bir diğer işe diğer isteklilere tercih ederek almaya mecburdur. Bu takdirde ücret ve işten çıkarılmada işçinin eski kıdem hakları saklıdır.

Bu hakkın kullanılması teşekküldeki görevin sona ermesinden başlayarak üç ay içinde geçerlidir. Özel nitelikteki mevzuat ve toplu iş sözleşmesi hükümleri saklı kalmak şartıyla işten ayrılma tarihinden başlayarak idarecilik süresince bu hak devam eder.

Yönetim kurulundaki ve başkanlıktaki görevleriyle ilgili fiillerinden dolayı hüküm giymiş olanlar, bu haktan istifade edemezler.

2. İşçi teşekküllerinin yönetim kurullarında veya başkanlığında görev almalarından dolayı kendi rızaları ile işlerinden ayrılan işçiler Sosyal Sigorta primlerini veya T. C. Emekli Sandığı aidatlarını işverene düşen paylı birlikte ödemeye devam ederek eski işyerlerindeki sigortalılık ve emeklilik haklarını devam ettirebilirler.

3. 1 ve 2 nci bendlerde gösterilen haklardan teşekküllerin şube ve mahalli sendika yönetim kurulu üyeleri ile başkanları da istifade ederler.

4. Bir işyerinde uygulanan toplu iş sözleşmesinde taraf işçi federasyonunun üyesi işçi sendikası veya o toplu iş sözleşmesinde taraf işçi sendikası, toplu iş sözleşmesi yoksa işkolunda yetkili sendika :

İşyerinde işçi sayısı 50 yi aşmıyorsa en çok 2,50 ilâ 200 arasında ise en çok 4 200 ilâ 1 000 arasında ise en çok 6 000 den fazla ise en çok 8, birisi baştemsileci olmak üzere, işyeri sendika temsilcisi tâyin eder.

5. İşyeri sendika temsilcisinin akdi işveren tarafından feshedilirse temsileinin talebi üzerine ilgili bölge çalışma müdürlüğü temsilcisiyle işvereni uzlaştırmaya teşebbüs eder. Uzlaşma olmadığı takdirde durum tutanakla tesbit edilerek bu yer için yetkili il hakem kuruluna sunulur. Kurul temsilcisinin işine iadesine karar verirse işinden çıkarıldığı tarihten başlamak üzere ve sendika tüzüğünde belirtilen temsilecilik süresinin devamınca iş gördürülmemiş olsa bile ücreti ve diğer bütün hakları işveren tarafından ödenir. Bu hüküm yeniden temsilecilğe atanma halinde de uygulanır.

Bölge çalışma müdürlüğü temsilcisinin veya üyesi bulunduğu sendikanın başvurma tarihinden itibaren en geç 6 iş günü içerisinde uzlaştırmaya teşebbüs eder.

Taraflar uzlaşamaz veya uzlaştırma çabası akamete uğrarsa durum 3 işgünü içerisinde Bölge Çalışma Müdürlüğü tarafından il hakem kuruluna bildirilir.

İl hakem kurulu uzlaşmaya varılmadığını gösteren tutanağın alınmasından itibaren en geç 15 işgünü içerisinde gerekli incelemeyi yaparak kararını verir. Kurulun bu konudaki kararı kesin olmakla beraber işçinin kanundan ve toplu iş sözleşmesinden doğan haklarından dolayı mahkemeye başvurmak hakkı saklıdır.

Meslekî teşekküllerin bağladığı haklardan istifade :

Madde 21. — Bu kanuna göre kurulan işçi veya işveren teşekkülünün kendi faaliyetleri sayesinde mensuplarına sağladığı hak ve menfaatlerin o teşekkülün mensubu olmayanlara teşmili bahse konu teşekkülün yazılı muvafakatine bağlıdır.

275 sayılı Kanun hükümleri saklıdır.

Toplu iş sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanununun 8 ncim addesi uyarınca Bakanlar Kurulunun bir toplu iş sözleşmesini teşmil etmesi halinde, yukardaki fıkra hükmü uygulanmaz.

Aidat :

Madde 23. — 1. Meslekî teşekküllere üyelerince ödenecek aidatların miktarı Cemiyetler Kanunundaki kayıtlara bağlı kalmaksızın kuruluşun merkez genel kurulunca tesbit edilir, azaltılır veya çoğaltılır.

2. Kurulu bulunduğu işkolunda yetki almış sendikanın veya yetki alınmamış ise işyerinde çalışan işçilerin 1/4 ini temsil ettiğini ispat eden sendikanın yazılı talebi ve aidatları kesilecek sendika üyesi işçilerin listesini vermesi üzerine işveren sendika tüzüğü uyarınca üyelerin sendikaya ödemeyi kabul ettikleri aidatları ve «toplu iş sözleşmesi grev ve Lokavt Kanunu gereğince sendikaya veya

sendikamın bağılı bulunduğu federasyona ödenmesi gerekli dayanışma aidatını, işçilere yapacağı ücret ödenmesinden kesmeye ve kestiği aidatların nevi ile tutarını ilgili sendikaya vermeye ve kesinti listesini sendikaya göndermeye mecburdur.

Sendikamın üyesi bulunduğu federasyon veya konfederasyon tüzüğüne göre sendikaca üst kuruluşa verilmesi gerekli aidatı, üst kuruluşun talebi üzerine işveren üst kuruluş aidatlarını sendika aidatlarından keserek federasyon veya konfederasyona gönderir.

Bu bend gereğince sendika tüzüğüne uygun olarak kesilmesi istenilen aidatları kesmiyen işveren ilgili sendika, federasyon ve konfederasyona karşı kesmediği veya kesmesine rağmen bir ay içerisinde ilgili kuruluşa göstermediği miktar tutarınca sorumlu olmakta başka aidatları sendikaya verinceye kadar aidat toplamı üzerinden kanuni faizi ödeme zorundadır.

Sendika, aidatlarını kesiminden doğacak masrafları işverenin talebi üzerine ödemek zorundadır.

3. Aidat kesimi için işverene başvuran sendika veya sendikaların ikinci bendde gösterilen nitelikte olup olmadıkları konusunda işverenle sendika veya sendikaların kendi aralarında anlaşmazlık çıkarsa işverenin veyahut sendika veya sendikaların yazılı istemi üzerine anlaşmazlık talep tarihinden itibaren üç işgünü içerisinde ilgili Bölge Çalışma Müdürlüğüne çözülür. Bölge Çalışma Müdürlüğünün bu konudaki kararlarına, kararın tebliği tarihinden itibaren üç işgünü içinde iş dâvalarına bakılmakla görevli mahallî mahkemeye itiraz edilebilir. Bu itiraz tarihinden itibaren üç işgünü içinde kesin olarak karara bağlanır.

Genel kurul ve şube kongreleri :

Madde 25. — 1. Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller genel kurullarının ve şube kongrelerinin en geç üç yılda bir toplanması :

2. Genel kurullarda ve şube kongrelerinde, başkanlık divanı ve komisyon seçimleri hariç, bütün seçimlerin gizli oyla yapılması;

3. İki genel kurul toplantısı ve şube kongresi arasındaki devreye ait hesap raporu ile denetçi raporunun ve gelecek devreye ait bütçe teklifinin genel kurul ve şube kongresi üyelerine toplantıdan önce dağıtılması; mecburidir.

Mal bildirimini :

Madde 27. — Sendikaların başkan ve yönetim kurulu üyeleri göreve seçildikten sonra üç ay içerisinde kendilerinin, eşlerinin ve velâyetleri altındaki çocuklarının sahip oldukları malları ve gelirleri gösterir yazılı bildirimini notere vermek zorundadırlar. Bu bildirimini verildiğini gösteren noterlikten alınacak belgeler teşekkül denetçilerine verilir. Bu belgeler sendika yönetim kurulunun karar defterinin özel bir sayfasına yazılarak bu sayfa denetçiler tarafından imza edilir.

Mal bildiriminde bulunan kişiler tekrar seçilsinler veya seçilmesinler görev sürelerinin sonunda yukardaki esaslara göre yeniden bildirimde bulunmak zorundadırlar.

Bu zorunluğa uymıyanlara meslekî teşekküldeki idarecilik sıfatları bildirimde esas olan tarihten itibaren bir ay sonra sona erer.

Mal bildirimleri bir defaya mahsus verilir. Ve yöneticilerin görev süresi sonuna kadar noterde saklanır.

Bu madde uyarınca bildirimde bulunan yönetici başka bir göreve seçilirse ikinci bir bildiri vermek zorunda değildir.

Şube yönetim kurulu üyelerinin mal bildiriminde bulunmaları ihtiyaridir.

Mal bildirimlerinde yazılı olanlar açıklanamaz. Ancak talep uyarınca yargı mercilerine denetleme veya inceleme yetkisine sahip diğer malkam ve mercilere iade edilmek üzere verilir.

Sendikalarca tutulacak defter ve kayıtlar :

Madde 28. — Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller aşağıda yazılı fiş, defter ve kayıtları tutarlar.

a) (Üye kayıt defteri ve üye kayıt fişleri) sendika üyeliği üye kayıt fişleri ve üye kayıt defteri ile tevsik olunur.

Bu defter ve fişlere üyelerin kimlik adresleri, çalıştıkları işyerleri sendikaya giriş ve çıkış tarihleri kaydedilir.

b) Yönetim kurulunun tarih sırasıyla ve müteselsil numaralarla kayıtlanmış ve altı imza edilmiş kararların yazılmasına mahsus karar defteri,

c) Gelen ve giden evrakın tarih ve numara sırasıyla kaydedileceği gelen ve giden (evrak kayıt defterleri),

d) Gelen evrakın aslı giden evrakın suretlerinin saklanacağı gelen ve giden evrak dosyaları,

e) Zimmet defteri,

f) Gelir ve gider defterleri,

g) Demirbaş defteri,

h) Yönetim kurulunu bir zabıtla tesbit edeceği numaralanmış ve idare heyetince mühürlenmiş varidata ait kopyalı makbuzlarla sarfiyatın fatura, evrak kaydiyesinin muhafazasına mahsus dosyalar,

i) Bilânço, demirbaş, envanter ve kesinhesap defteri ile üye kayıt, karar, aidat, kongre divan başkan ve kâtiplerinin imza edecekleri genel kurul kararlarının yazılmasına mahsus defterlerin kullanılmadan önce noterlikçe tasdikli olması mecburidir.

Bilânço ve çalışma raporu ve sendikaların denetimi :

Madde 29. — Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller her hesap veya bütçe devresine ait bilânço ve hesaplarını ve çalışma raporlarını aidolduğu devreyi takiben üç ay içinde Çalışma Bakanlığına ve bağlı buldukları konfederasyona gönderirler. Bu bilânço ve hesaplar meyanında, teşekkülün o devre içindeki :

1. Gelirleri ve gelir menbaları,

2. Giderleri ve sari yerleri,

3. Başkana ve idarecilere verilen ücretlerle memur ve müstahdemlere ödenen meblâğlar,

4. Para mevcudu,

5. Demirbaş mevcudu,

6. Gayrimenkul mevcudu

7. Üyelerinin mevcudu,

8. Çalışma Bakanlığınca sendikamızın malî durumu ile ilgili olarak istenecek sair bilgiler de bulunur.

9. Ayrıca bu teşekküllerin gelir ve giderlerini, giderlerinin sarf yerlerini ve her türlü faaliyetlerini bağlı buldukları konfederasyon denetliyebilir.

Diğer kanunların uygulanması :

Madde 32. — İşçi ve işveren sendikaları, federasyonları ve konfederasyonları, Medeni Kanun ve Cemiyetler Kanununun işbu kanuna aykırı olmayan hükümlerine tabidirler.

MADDE 2. — 274 sayılı Kanunun 31 nci maddesine aşağıdaki bend eklenmiştir.

13. 9 ncu maddenin 5 nci bendinde yazılı mecburiyete uymıyanlarla, 23 ncu madde gereğince kesilen üye aidatını süresi içinde ilgili meslekî teşekküle yatırmıyan işverenler ve 6 ve 28 nci madde gereğince teşekkülden ayrılan üyeyi deftere kaydetmiyenler hakkında 500 liradan 2 000 liraya kadar ağır para cezası hükmedilir.

İşkolları Yönetmeliğinin yürürlüğe girişi :

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu kanunda sözü geçen İşkolları Yönetmeliği bu kanunun yayımı tarihinden itibaren en çok 30 gün içinde yürürlüğe girecek şekilde hazırlanır.

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanuna göre kurulan meslekî teşekküller en geç ilk genel kurulunda tüzüklerini bu kanunun hükümlerine uydurmak zorundadırlar.

Yürürlük :

MADDE 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme :

MADDE 4. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

